

Ciljni raziskovalni program (CRP)
»KONKURENČNOST SLOVENIJE 2006-2013«

CRP-V2-0217

Projekt DIZZIS
Razvoj digitalne zbirke znanstveno-raziskovalnih in
strokovnih publikacij

zaključno poročilo o rezultatih opravljenega raziskovalnega dela

Melita Ambrožič
Katja Rapuš

Narodna in univerzitetna knjižnica
Ljubljana, 2008

ZAKLJUČNO POROČILO
O REZULTATIH OPRAVLJENEGA RAZISKOVALNEGA DELA
NA PROJEKTU V OKVIRU CILJNEGA RAZISKOVALNEGA PROGRAMA (CRP)
»KONKURENČNOST SLOVENIJE 2006 – 2013«
(obdobje od 1.10.2006 do 30.9.2008)

I. Predstavitev osnovnih podatkov raziskovalnega projekta

1. Naziv težišča v okviru CRP:

1. KONKURENČNO GOSPODARSTVO IN HITREJŠA RAST

2. Šifra projekta:

CRP-V2-0217

3. Naslov projekta

3.1. Naslov projekta v slovenskem jeziku:

DIZZIS – Razvoj digitalne zbirke znanstveno-raziskovalnih in strokovnih publikacij

3.2. Naslov projekta v angleškem jeziku:

DIZZIS – Development of Digital Collection of Scientific and Research Publications

4. Ključne besede projekta

4.1. Ključne besede projekta v slovenskem jeziku:

digitalne zbirke; digitalni arhivi; digitalizacija; znanstvene publikacije; strokovne publikacije; Slovenija; Digitalna knjižnica Slovenije

4.2. Ključne besede projekta v angleškem jeziku:

digital collections; digital archives; digitization; scientific publications; research publications; Slovenia; Slovenian Digital Library

5. Naziv nosilne raziskovalne organizacije:

0619 – Narodna in univerzitetna knjižnica

5.1. Seznam sodelujočih raziskovalnih organizacij (RO):

0510 Univerza v Ljubljani (LJU)

6. Sofinancer/sofinancerji:

Javna agencija za raziskovalno dejavnost RS
Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo

7. Šifra ter ime in priimek vodje projekta:

07152

Melita Ambrožič

Datum: 30.09.2008

Podpis vodje projekta:

dr. Melita Ambrožič

Podpis in žig izvajalca:

mag. Lenart Šetinc

ZAKLJUČNO POROČILO
O REZULTATIH OPRAVLJENEGA RAZISKOVALNEGA DELA
NA PROJEKTU V OKVIRU CILJNEGA RAZISKOVALNEGA PROGRAMA (CRP)
»KONKURENČNOST SLOVENIJE 2006 – 2013«
(obdobje od 1.10.2006 do 30.9.2008)

1. Šifra (ARRS) ter naziv nosilca projekta (raziskovalna organizacija):

0619 – Narodna in univerzitetna knjižnica

2. Naslov projekta:

DIZZIS – Razvoj digitalne zbirke znanstveno-raziskovalnih in strokovnih publikacij

2.1 Naslov in številka težišča:

1. KONKURENČNO GOSPODARSTVO IN HITREJŠA RAST

2.2 Naziv in številka tematskega sklopa:

1.4 Informacijska družba

2.3 Naziv in številka raziskovalne teme v okviru tematskega sklopa:

1.4.3 Strategija in pilotna uvedba digitalizacije multimedijskih vsebin

3. Šifra projekta:

CRP-V2-0217

4. Šifra (ARRS) ter ime in priimek vodje projekta:

07152 – Melita Ambrožič

4.1 Projektna skupina:

23666 - Zoran Krstulović

26370 - Mojca Šavnik

26371 - Karmen Štular Sotošek

23668 - Irena Kavčič

30572 - Katja Rapuš

Matjaž Kragelj

5. Šifra in naziv sodelujoče raziskovalne organizacije:

0510 Univerza v Ljubljani (LJU)

6. Trajanje projekta:

1.10.2006-30.9.2008 (24 mesecev)

7. Cenovna kategorija projekta:

A

VSEBINA

1 UVOD	6
1.1 Namen projekta	6
1.2 Cilji projekta	6
1.3 Pričakovani rezultati.....	7
1.4 Metodologija dela v okviru projekta.....	7
1.5 Projektne naloge	7
2 URESNIČITEV PROJEKTHNIH NALOG	10
2.1 Analiza stanja	10
2.2 Opredelitev prioritet pri zbiranju gradiv.....	10
2.3 Analiza metod in načinov dostopa do vsebin v digitalnem repozitoriju.....	11
2.4 Analiza in izbira primernih standardov in priporočil za trajno ohranjanje digitalnih vsebin.....	11
2.5 Opredelitev procesov za oddajo in sprejem izvorno digitalnih vsebin	11
2.6 Priprava modela sodelovanja ponudnikov digitalnih vsebin pri gradnji digitalnih zbirk	12
2.7 Preučitev možnosti povezovanja metapodatkov digitalnih vsebin z bibliografsko bazo (SICRIS)	12
2.8 Analiza predpisov in obstoječih načinov reševanja avtorskopравnih vprašanj.....	12
2.9 Gradnja digitalnih zbirk in njihovo vključevanje v portal dLib.si.....	12
3 GRADNJA DIGITALNE ZBIRKE »VISOKOŠOLSKA DELA«	14
3.1 Umestitev projektnih nalog DIZZIS v projekt Digitalna knjižnica Slovenije.....	14
3.2 Analiza stanja gradiv, opredelitev prioritet, metod in načinov njihovega zbiranja, hranjenja in dostopnosti	15
3.3 Analiza in izbira primernih standardov in priporočil za trajno ohranjanje digitalnih vsebin.....	23
3.4 Analiza predpisov in obstoječih načinov reševanja avtorskopравnih vprašanj.....	25
3.5 Opredelitev procesov za oddajo in sprejem tiskanih oziroma izvorno digitalnih gradiv	28
3.6 Priprava modela sodelovanja ponudnikov digitalnih vsebin pri gradnji digitalnih zbirk	29
3.7 Preučitev možnosti povezovanja metapodatkov digitalnih vsebin z bibliografsko bazo SICRIS.....	31
3.7 GRADNJA DIGITALNIH ZBIRK POSAMEZNIH VRST ZNANSTVENO-RAZISKOVALNIH GRADIV IN OBJAVA NA PORTALU dLib.si	32
4 OCENA USPEŠNOSTI PROJEKTA	35
POVZETEK	36
SUMMARY	37

1 UVOD

Projekt DIZZIS – Razvoj digitalne zbirke znanstveno-raziskovalnih in strokovnih publikacij je potekal v obdobju 1. oktober 2006 – 31. september 2008. Projektne naloge so bile ustrezno umeščene v izvajanje projekta izgradnje Digitalne knjižnice Slovenije, ki je sofinanciran iz različnih domačih in evropskih virov. Gradnja Digitalne knjižnice Slovenije poteka v skladu s strateškimi cilji in strategijami, sprejetimi za obdobje 2007-2010 ([Strategija razvoja Digitalne knjižnice Slovenije: 2007-2010](#)). Projekt DIZZIS je bil usmerjen na problematiko izgradnje digitalnih zbirk celotnih besedil znanstvenih in strokovnih publikacij ter digitalnih zbirk gradiv, ki imajo multimedijski značaj. Modeli reševanja posameznih vprašanj so bili oblikovani ali preizkušeni v postopku zasnove, oblikovanja, dopolnjevanja, zagotavljanja dostopnosti in pogojev za trajno ohranjanje gradiv v digitalni zbirki *visokošolskih del*, vprašanja izgradnje digitalnih zbirk multimedijskih gradiv pa na osnovi zasnove multimedijske digitalne zbirke *Jurij Vega* ter na dopolnjevanju že obstoječih zbirk t. i. neknjižnega gradiva.

1.1 Namen projekta

- vzpostavitev osnovnih pogojev za oblikovanje digitalne zbirke (zbirk) slovenskih znanstveno-raziskovalnih in strokovnih publikacij,
- omogočiti znanstveni, strokovni in akademski javnosti dostop do celotnih besedil in drugih multimedijskih vsebin prek portala Digitalne knjižnice Slovenije – dLib.si,
- omogočiti znanstveni, strokovni in akademski javnosti dostop do strokovnih in znanstvenih vsebin, s ciljem širjenja znanja in dosežkov prek sodobnih informacijskih poti (dLib.si),
- omogočiti najširšemu krogu končnih uporabnikov dostop do učnih gradiv z oddaljenim dostopom,
- trajno ohranjanje vsebin digitalne zbirke (zbirk) slovenskih znanstveno-raziskovalnih in strokovnih publikacij (vključno z avdio in video vsebinami) za prihodnje rodove v nacionalnem digitalnem arhivu,
- v digitalno zbirko (zbirke) vključiti izvorno digitalna in digitalizirana znanstveno-raziskovalna poročila, članke slovenskih raziskovalcev, magistrske naloge in doktorske disertacije podiplomskih študentov slovenskih univerz ter znanstvene in strokovne serijske ter monografske publikacije, ki jih sofinancira država,
- vključiti tudi izvorno digitalne in digitalizirane multimedijske znanstvene in strokovne vsebine, s ciljem priprave interaktivnih video izobraževalnih vsebin dostopnih prek spleta.

1.2 Cilji projekta

- izgradnja zaupanja vrednega digitalnega arhiva (repozitorija), s ciljem trajnega ohranjanja digitalnih vsebin znanstveno-raziskovalne produkcije slovenskih znanstvenih delavcev oziroma raziskovalcev;
- razvoj mreže institucij ponudnikov digitalnih vsebin, ki bodo z upoštevanjem slovenskih in mednarodnih smernic ter standardov za kreiranje in digitalizacijo multimedijskih vsebin, sodelovali pri izgradnji digitalnega arhiva (repozitorija);
- priprava strategije za digitalizacijo znanstveno-raziskovalnih (multimedijskih) vsebin;
- vzpostavitev pilotne tehnologije in organizacije za digitalizacijo znanstveno-raziskovalnih multimedijskih vsebin;
- proučitev metod povezovanja digitalnih vsebin z bazo SICRIS;
- proučitev in izdelava pravnega okvira za reševanje avtorskih vprašanj;
- zagotavljanje dostopa do digitalnih vsebin prek portala dLib.si.

1.3 Pričakovani rezultati

- prost dostop do znanstvene in strokovne produkcije slovenskih znanstvenih delavcev oziroma raziskovalcev;
- hitrejše razširjanje znanstvenih in strokovnih informacij;
- pregled nad slovensko znanstveno-raziskovalno produkcijo znanstvenih delavcev oziroma raziskovalcev;
- večanje uporabe rezultatov znanstveno-raziskovalnega dela;
- večja transparentnost in prepoznavnost slovenske znanstvene in strokovne produkcije;
- trajno ohranjanje slovenskih znanstvenih dosežkov kot slovenske kulturne dediščine;
- možnost gradnje učnih multimedijskih vsebin za končne uporabnike in njihova ponudba na spletu.

1.4 Metodologija dela v okviru projekta

- Projekt je temeljil na interdisciplinarnem raziskovanju na področjih bibliotekarske in informacijske znanosti ter računalništva / informatike. Obravnavani so bili tehnični vidiki, kot so razvoj sistema in infrastrukture za digitalizacijo ter shranjevanje in trajno ohranjanje digitalnih vsebin. Pri vzpostavljanju digitalnega arhiva v Narodni in univerzitetni knjižnici (NUK) so bile upoštevane mednarodne izkušnje, standardi in priporočila ter izkušnje drugih držav. Uporabljene so bile različne metode, kot so sistemska analiza, analiza stanja in primerjalna analiza. Na osnovi primerjalne analize različnih rešitev so bile oziroma se pripravljajo smernice in priporočila za oblikovanje, prenos, hranjenje in dostopnost digitalnih vsebin. Izdelan je bil model delovanja sistema in definiran protokol za sodelovanje ponudnikov digitalnih vsebin.
- Pri pridobivanju digitalnih vsebin in gradnji digitalnih zbirk gradiv, ki nastajajo v okviru znanstveno-raziskovalne dejavnosti univerz, je v projektu sodelovala Univerza v Ljubljani, ki bo tudi sicer vključena v pripravo smernic, navodil in priporočil za pripravo in zbiranje digitalnih gradiv ter zagotavljanje njihove dostopnosti. Sodelovanje z visokošolskimi zavodi pri izgradnji digitalne zbirke visokošolskih del je omogočilo oblikovanje modela sodelovanja s ponudniki digitalnih vsebin s področja visokega šolstva.

1.5 Projektne naloge

- **Analiza stanja:** pregled stanja obstoječih digitalnih zbirk znanstveno-raziskovalnih in strokovnih publikacij v Sloveniji (graditelj, standardi, vsebina, obseg, dostopnost, ohranjanje itd.).
- **Opredelitev prioritete pri zbiranju gradiv:** postavitev kriterijev za izbiro gradiv (digitalno nastalih gradiv oziroma gradiv na analognih nosilcih za digitalizacijo), izgradnjo digitalnih zbirk in njihovo dopolnjevanje.
- **Analiza metod in načinov dostopa do vsebin v digitalnem arhivu:** preučitev teoretičnih virov in praktičnih primerov obstoječih digitalnih arhivov (prost dostop, prost dostop z omejitvami, plačljiv dostop ipd.; spletni dostop, distribuiran dostop; dostop z vidika uporabnika, administratorja, bibliotekarja itd.).
- **Analiza in izbira primernih standardov in priporočil za trajno ohranjanje digitalnih vsebin:** preučitev teoretičnih virov in praktičnih primerov obstoječih digitalnih arhivov.
- **Opredelitev procesov za oddajo in sprejem izvorno digitalnih vsebin:** razvoj orodja za oddajanje digitalnih gradiv z metapodatki s strani njihovih ponudnikov ter sprejem in varno arhiviranje na strani prejemnika (NUK).

- **Priprava modela sodelovanja ponudnikov digitalnih vsebin pri izgradnji digitalnih zbirk:** opredelitev vrste ponudnikov (posamezniki, uredništva, organizacije itd.) in načinov sodelovanja oziroma komuniciranja z dobavitelji digitalnih vsebin.
- **Preučitev možnosti povezovanja metapodatkov digitalnih vsebin z bibliografsko bazo (SICRIS):** izbor ustreznega lokalnega identifikatorja, ki bo omogočal povezljivost z bibliografskimi bazami.
- **Analiza predpisov in obstoječih načinov reševanja avtorskopравnih vprašanj:** analiza evropskih in slovenskih predpisov o avtorski pravici in vprašanje njihove aplikacije v prakso (pravica reproduciranja, dostop in uporaba gradiva – pravica dajanja na voljo javnosti).
- **Izgradnja digitalnih zbirk:** vzpostavljanje novih zbirk znanstvenih in strokovnih publikacij in dopolnjevanje obstoječih.
- **Vključevanje digitalnih zbirk v portal dLib.si:** zagotavljanje dostopa do digitalnih zbirk prek enotnega vmesnika (portal dLib.si).
- **Končno poročilo projekta:** pregled in ocena opravljenega dela ter izhodišča za nadaljnje delo.

Časovni načrt izvedbe projekta je razviden iz **Preglednice 1**.

Preglednica 1: Načrt časovne izvedbe projekta

PROJEKTNE NALOGE	2006			2007											2008										
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	
Analiza stanja																									
Opredelitev prioritete pri zbiranju gradiv																									
Analiza metod in načinov dostopa do vsebin v digitalnem arhivu																									
Analiza in izbira primernih standardov in priporočil za trajno ohranjanje digitalnih vsebin																									
Opredelitev procesov za oddajo in sprejem izvorno digitalnih vsebin																									
Priprava modela sodelovanja ponudnikov digitalnih vsebin pri izgradnji digitalnih zbirk																									
Preučitev možnosti povezovanja metapodatkov digitalnih vsebin z bibliografsko bazo SICRIS																									
Analiza predpisov in obstoječih načinov reševanja avtorsko pravnih vprašanj																									
Izgradnja digitalnih zbirk																									
Vključevanje digitalnih zbirk v portal dLib.si																									
Končno poročilo projekta																									

2 URESNIČITEV PROJEKTHNIH NALOG

2.1 Analiza stanja

Kot nacionalna knjižnica je NUK odgovoren za zbiranje narodove pisne kulturne dediščine in njeno ohranjanje za bodoče rodove. Tudi gradivo v digitalni obliki sodi v kulturno dediščino, vendar pa njegovo zbiranje, ohranjanje in zagotavljanje dostopnosti zahtevajo drugačen pristop, vire, tehnologijo, kadre... kot v primeru gradiva na klasičnih nosilcih zapisa, še zlasti pa jasno strategijo gradnje digitalne knjižnice. S ciljem sistematično zbirati in trajno ohranjati premično kulturno dediščino se je oblikovala ideja o povezavi nacionalnih digitalnih zbirk na evropski ravni. Aktivnosti so (bile) podprte s sredstvi več evropskih in nacionalnih projektov. Vidna rezultata omenjenih dejavnosti sta Evropska knjižnica ([The European Library](#)) in [Europeana](#)¹, ki predstavljata rezultate knjižnic, muzejev in arhivov sodelujočih držav, ki so na nacionalnih nivojih odgovorni za gradnjo zbirk izvorno digitalnega oziroma digitaliziranega gradiva. Narodna in univerzitetna knjižnica (NUK) je bila med ustanovnimi člani Evropske knjižnice, sodeluje v njenem upravnem odboru in različnih projektih.

NUK je s pripravami na gradnjo nacionalne digitalne knjižnice začel že po letu 2000, in sicer z vodenjem ali sodelovanjem v domačih in evropskih projektih s področja gradnje digitalnih zbirk in trajnega ohranjanja digitalnih virov (gradnja digitalnih arhivov), razvojno strategijo na tem področju pa je pripravil v letu 2006 (Glej: [Strategija razvoja Digitalne knjižnice Slovenije: 2007-2010](#)). Načrtovanje in vzpostavitev digitalnih zbirk slovenske kulturne dediščine (med katero sodi tudi ustvarjalnost na znanstveno-raziskovalnem področju) sta najprej zahtevala različne analize, ki so zajele pregled digitalnih knjižnic in projektov digitalizacije tako v državah EU kot Sloveniji. Izvedena je bila analiza tehnoloških rešitev, organizacijskih modelov digitalnih knjižnic, portalnih rešitev itd. Gradnja Digitalne knjižnice Slovenije (dLib.si) danes poteka v okviru številnih projektov, financiranih iz evropskih sredstev. Med projekti, ki zagotavljajo sredstva za razvoj tako na vsebinskem kot tehničnem področju, bi izpostavili Norveške finančne mehanizme (<http://www.norway.si/norwayandeea/EEA+Grants/EEAGrants.htm>). Med njegovimi projektnimi nalogami sta tudi vzpostavitev baze podatkov o slovenski pisni kulturni dediščini, ki bo služila kot osnova za izdelavo prednostnega seznama gradiv za reprodukcijo v digitalno obliko (digitalizacijo), ter vzpostavitev centrov za digitalizacijo.

2.2 Opredelitev prioritet pri zbiranju gradiv

Na podlagi analiz stanja so se izoblikovale naslednje smernice za zbiranje gradiva, ki ga bo prednostno zajemala Digitalna knjižnica Slovenije:

- vključevanje gradiva, ki je predmet obveznega izvoda,
- drugo gradivo, ki je pomembno z nacionalnega vidika (kulturni, socialni in gospodarski vidik),
- poškodovano gradivo, ki ga je potrebno digitalizirati zaradi ohranjanja in dostopnosti,
- gradivo po katerem je veliko povpraševanja, zaradi česar je izpostavljeno poškodbam ali je v klasični obliki zaradi majhnega števila izvodov uporabnikom težko dostopno.

Ker NUK izvaja tudi univerzitetno funkcijo oziroma je pretežni del uporabnikov s področja visokega šolstva, bo prednostno gradil digitalne zbirke tudi za potrebe učnega procesa in znanstveno-raziskovalne dejavnosti na področju visokega šolstva.

¹ Spletni portal z dostopom do dveh milijonov digitalnih objektov evropske kulturne dediščine knjižnic, muzejev in arhivov bo začel delovati novembra 2008.

Glede zagotavljanja dostopnosti (gradnja digitalnih zbirk, vključno z reproduciranjem gradiv na klasičnih nosilcih zapisa) so javnosti najprej dostopna gradiva, ki niso več avtorsko zaščitena, v skladu z dinamično reševanja avtorsko pravnih vprašanj pa gradiva z avtorsko zaščito.

2.3 Analiza metod in načinov dostopa do vsebin v digitalnem repozitoriju

Tradicionalne oblike zagotavljanja dostopa do gradiv težko enačimo z zagotavljanjem dostopnosti digitalnega gradiva. Ker gre v tem primeru za veliko število informacijskih virov je potrebno predhodno načrtovati oblike in načine dostopa. Gre lahko za ločen dostop do zbirk v okviru digitalne knjižnice, dostop je lahko omogočen prek enotnega uporabniškega vmesnika, ki združuje vse digitalne zbirke, zbirke so lahko dostopne prek spletnega portala digitalne knjižnice, ki uporabnikom zagotavlja prijazen način iskanja in pregledovanja digitalnih gradiv in omogoča tudi druge storitve. V okviru gradnje Digitalne knjižnice Slovenije gre za razvoj spletnega portala dLib.si. Dostop do gradiv v celotnem besedilu je lahko prost in brez omejitev ali prost z omejitvami, lahko je brezplačen ali plačljiv itd. Razvoj spletnega portala mora zato potekati v smeri podpore različnim načinom dostopa do digitalnih virov.

2.4 Analiza in izbira primernih standardov in priporočil za trajno ohranjanje digitalnih vsebin

Digitalna knjižnica Slovenije je, s ciljem ohraniti slovensko kulturno dediščino za prihodnje rodove, dolžna zagotavljati tudi ohranjanje vsebin, ki so izvorno nastale v elektronski obliki, bile zajete s spleta, ali pa so rezultat digitalizacije analognega gradiva. Trenutno je v fazi testiranja programska podpora za zagotavljanje arhivske funkcije digitalnega repozitorija (digitalni arhiv), ki bo omogočala trajno ohranjanje digitalnih gradiv. To pa ne pomeni le vzpostavitev arhiva na osnovi izbranega modela (npr. zagotovitev OAIS), ampak tudi zagotoviti orodje za vzdrževanje gradiva - redno menjavo nosilcev gradiva (migracija) in posodabljanje zapisov zaradi sprememb v tehnični ali programski podpori (emulacija). K trajnemu ohranjanju gradiv sodi tudi izbira trajnega identifikatorja digitalnega objekta, ki omogoča trajno sledenje objekta v spletnem okolju ne glede na zbirko v katero je vključen. Za označevanje digitalnih objektov v zbirkah, dostopnih prek portala dLib.si, je bil izbran označevalec URN, preučuje pa se tudi možnost uporabe DOI sistema. Programska oprema Fedora, ki je bila izbrana za gradnjo digitalnega arhiva, in dopolnjena za potrebe Digitalne knjižnice Slovenije, se testira na zbirki *Visokošolska dela*.

2.5 Opredelitev procesov za oddajo in sprejem izvorno digitalnih vsebin

Za potrebe pridobivanja izvorno digitalnega gradiva (prioritetno slovenike, ki je predmet obveznega izvoda), se je dalj časa razvijalo orodje, ki bi omogočilo enostavno oddajanje, zbiranje in varno hranjenje prejetega gradiva. V aprilu 2008 je bila na portal dLib.si implementirana aplikacija SVAROG – Sistem za varno arhiviranje oddanega gradiva (<https://www.nuk.uni-lj.si/svarog>). Prek tega spletnega servisa je možna enostavna oddaja elektronskih izvodov gradiv ter njihova oprema z metapodatki. Servis je namenjen založnikom, knjižnicam in drugim ustanovam ter posameznikom, ki po tej poti oddajo digitalne izvode gradiva, ob tem pa se tudi opredelijo glede dostopa do tega gradiva².

² Glej več: Karmen Štular, S. (2008). Spletni nabiralnik za oddajo elektronskih publikacij : nova spletna storitev za založnike. Knjižnica, 52 (1), 123-132. Dostopno na: <http://revija-knjiznica.zbds-zveza.si/Izvodi/K0801/stular.pdf>.

2.6 Priprava modela sodelovanja ponudnikov digitalnih vsebin pri gradnji digitalnih zbirk

V začetni fazi gradnje spletnega portala Digitalne knjižnice Slovenije se je izoblikoval tudi model sodelovanja s t. i. ponudniki (vlagatelji) digitalnih vsebin. Kot (potencialni) ponudniki so bili opredeljeni:

- zavezanci za obvezni izvod slovenike,
- izdajatelji publikacij, ki so javno sofinancirane s strani Javne agencije za raziskovalno dejavnost RS;
- izdajatelji publikacij, ki so javno sofinancirane s strani drugih financerjev;
- ostali izdajatelji publikacij (tudi posamezni avtorji);
- knjižnice in druge ustanove s področja kulture, znanosti in izobraževanja, ki digitalizirajo gradiva svojih zbirk.

S strani NUK je pomembno razvijati ustrezne partnerske odnose z vsemi vrstami ponudnikov. Na osnovi dobrega sodelovanja z organizacijami s področja kulture, ki so se lotevale projektov digitalizacije gradiv, je bilo na portalu dLib.si objavljenih več naslovov obsežnejših publikacij v celotnem besedilu (Loški razgledi, Kronika slovenskih mest, Ptujski list, Štajerc). Z vzpostavitvijo baze podatkov o slovenski pisni kulturni dediščini pa bo mogoče prepoznati gradiva relevantna za portal (npr. domoznanske zbirke) in seveda njihove ponudnike.

2.7 Preučitev možnosti povezovanja metapodatkov digitalnih vsebin z bibliografsko bazo (SICRIS)

Na ravni NUK se rešuje tudi možnost čim hitrejšje povezave metapodatkov digitalnih virov, vključenih v dLib.si, z vzajemno bazo sistema COBISS oziroma s sistemom SICRIS. Z IZUM potekajo dogovori o možni vključitvi URN trajnega identifikatorja v bibliografske zapise v COBISS/COBIB. V deskriptivne metapodatke digitalnih objektov v okviru Digitalne knjižnice Slovenije se že vključuje tudi URN, kar omogoča povezljivost zapisov in njihovo najdljivost.

2.8 Analiza predpisov in obstoječih načinov reševanja avtorskopравnih vprašanj

V okviru projekta je bila analizirana slovenska zakonodaja s področja varovanja avtorskih pravic. Ob pomoči strokovnjakov in ob preučitvi primerov iz prakse evropskih držav s podobno zakonodajo, so bili izdelani pogodbeni obrazci za pridobitev soglasja za objavo na spletnem portalu za dela, nad katerimi avtorska pravica še ni prenehala. Glede na trenutne funkcionalnosti portala gre za zagotavljanje proste dostopnosti digitalnih gradiv v nekomercialne namene, in sicer za osebno rabo. V okviru projekta razvoja Digitalne knjižnice Slovenije (Norveški finančni mehanizmi) je bila oblikovana projektna skupina, ki se ukvarja s pripravo predloga za spremembo Zakona o avtorski in sorodnih pravicah, da bi le-ta boljše in jasneje urejal področje digitalnih gradiv. V tem času je bila objavljena tudi knjiga sodelavke na projektu³ *Avtorsko pravo v digitalni dobi*. V njej je prikazana problematika in primeri potencialnih rešitev avtorskopравnih vprašanj v digitalnem okolju.

2.9 Gradnja digitalnih zbirk in njihovo vključevanje v portal dLib.si

Od začetkov gradnje spletnega portala Digitalne knjižnice Slovenije do konca septembra 2008 je bil porast števila in obsega vključenih gradiv in zbirk velik⁴. Začetnim zbirkam, ki so vključevale znanstvene

³ Bogataj Jančič, M. (2008). Avtorsko pravo v digitalni dobi. Dostopno na: http://www.dlib.si/documents/knjige/knjige/pdf/URN_NBN_SI_doc-S578X5O8.pdf

⁴ Dostopne zbirke glej: <http://www.dlib.si/vsebina.asp?id=zbirke>

in strokovne prispevke iz aktualnih oziroma starejših periodičnih publikacij, fotografije, zemljevide, plakate in zvočne posnetke, so se v času izvajanja projekta DIZZIS priključile naslednje:

- zbirka *Visokošolska dela* (s 193 objavljenimi magistrskimi in doktorskimi deli),
- zbirka *Notno gradivo* (predvsem z arhivom Novih akordov),
- zbirka *Časopisje* (s starejšimi časniki in časopisi),
- zbirka *Virtualne razstave* (z slikovnim gradivom iz zbirk NUK) in
- zbirka *Rokopisi* (vključuje tudi Supraseljski kodeks iz 11. stoletja, ki je vključen na Unescov seznam Memory of the World).

Zbirka prispevkov iz znanstveno-raziskovalnih in strokovnih revij je po številu vključenih revij v času izvajanja projekta DIZZIS narasla na 47 naslovov revij. Omogoča vpogled v celotne številke revij kot tudi iskanje po posameznih prispevkih.

Preglednica 2: Zbirka znanstvenih in strokovnih prispevkov

Prispevki iz znanstvene in strokovne periodike	
1. Acrocephalus	25. Klik
2. Acta agriculturae Slovenica	26. Knjižnica
3. Acta carsologica	27. Kronika
4. Acta chimica Slovenica	28. Managing global transitions
5. Acta entomologica Slovenica	29. Materiali in tehnologije
6. Acta geographica Slovenica	30. Metodološki zvezki
7. Agricultura	31. Muzikološki zbornik
8. Arhivi	32. Naše gospodarstvo
9. Dela	33. Natura Sloveniae
10. Delo in varnost	34. Obzornik zdravstvene nege
11. Documenta praehistorica	35. Organizacija
12. Endoskopska revija	36. Primerjalna književnost
13. Etnolog	37. Psihološka obzorja
14. Farmaceutski vestnik	38. Radiology and oncology
15. Geodetski vestnik	39. Scopolia
16. Geografski obzornik	40. Scopolia Supplementum
17. Geografski vestnik	41. Sodobnost
18. Geologija	42. Strojniški vestnik
19. Gozdarski vestnik	43. Vakuumist
20. Hacquetia	44. Zbornik gozdarstva in lesarstva
21. Hmljarski bilten	45. Zbornik za umetnostno zgodovino
22. IB revija	46. Zdravniški vestnik
23. Illiesia	47. Zdravstveno varstvo
24. Jezik in slovstvo	

Dodano je bilo tudi časopisje starejšega datuma izhajanja (Laibacher Zeitung s prilogami, Kmetijske in rokodelske novice (1843-1902), Kronika slovenskih mest (1934-1940), Loški razgledi (1954-2003), Sodobnost (1933-1941), Naša sodobnost (1953-1962), Nova muzika (1928-1929), Novi akordi (1901-1914), Novi svet (1946-1952), Ptujski list (1919-1922), Slovenski gospodar (1867-1941), Štajerc (1900-1918), Učiteljski tovariš (1861-1941), ki je zanimivo zlasti za raziskovanje naše kulturne in socialne

zgodovine. Nekatera od zanimivih gradiv so prispevale knjižnice in muzeji (Knjižnica Otona Župančiča⁵, Knjižnica Ivana Tavčarja Škofja Loka in Muzejsko društvo Škofja Loka, Knjižnica Ivana Potrča Ptuj).

V času izvajanja projekta DIZZIS je bil izpopolnjen tudi uporabniški vmesnik, ki omogoča iskanje po različnih kriterijih v naprednem iskanju, osnovno iskanje pa omogoča iskanje po bibliografskih podatkih ali celotnem besedilu. Struktura zbirk se sicer posodablja (takšen je primer zbirke Visokošolskih del), vendar je poudarek še vedno na standardiziranih elementih opisa gradiva, ki temelji na Dublin Core formatu. Deskriptivni metapodatki se pridobivajo s črpanjem iz lokalne kataložne baze bibliografskega sistema COBISS ali jih izdelajo katalogizatorji.

Spletni portal Digitalne knjižnice ima nameščene tudi nekatere aplikacije Web 2.0 (anketa, blog, e-novice, RSS) (**Priloga 18: Portal Digitalne knjižnice Slovenije z nameščenimi aplikacijami Web 2.0**), možno je naročiti izdelavo mini spletnega iskalnika, katerega si nato ustanove namestijo na svoje spletne strani. Nova platforma portala bo omogočala še druge storitve okolja Web 2.0. V času od začetka gradnje portala do septembra 2008 je bilo veliko storjenega tudi na področju predstavitve in promocije portala in digitalnih zbirk, in sicer z organizacijo izobraževanj in tiskovnih konferenc, predstavitvami na posvetovanjih in objavami v medijih.

3 GRADNJA DIGITALNE ZBIRKE »VISOKOŠOLSKA DELA«

3.1 Umestitev projektnih nalog DIZZIS v projekt Digitalna knjižnica Slovenije

V okviru Projekta DIZZIS - Razvoj digitalne zbirke znanstveno-raziskovalnih in strokovnih publikacij smo zastavljene temeljne projektne naloge izvajali v okviru širše zasnovanega projekta Digitalna knjižnica Slovenije, vendar pa smo si zastavili še tri dodatne cilje:

- vzpostavitev testne digitalne zbirke magistrskih in doktorskih del ter priprava izhodišč za model izgradnje tovrstne zbirke za slovenski visokošolski prostor;
- vzpostavitev testne multimedijske digitalne zbirke;
- preučitev možnosti za vzpostavitev digitalne zbirke raziskovalnih poročil.

Dinamika realizacije nalog na samem projektu DIZZIS je bila, in bo tudi v nadaljevanju začetih aktivnosti, odvisna od dinamike izgradnje Digitalne knjižnice Slovenije in zlasti od zagotavljanja zanesljive programske in tehnološke podpore za trajno arhiviranje digitalnih gradiv (zaupanja vreden digitalni arhiv), za katerega je NUK zadolžen kot nacionalna depozitarna organizacija. Nove možnosti za dostopnost virov, vključenih v Digitalno knjižnico Slovenije, v okviru knjižničnega sistema Univerze v Ljubljani prinaša nabavljen in implementiran iskalni vmesnik (združevalni iskalnik in povezovalnik) *Metalib*. Določene posodobitve in tehnološke izboljšave pričakujemo tudi z vpeljavo novejših različic portala dLib.si v mesecu novembru 2008.

V skladu s časovnim načrtom izvedbe projekta smo od oktobra 2006 do konca meseca marca 2007 opravili vrsto načrtovanih analiz stanja in pridobili podatke, ki so omogočili izvajanje nadaljnje faze projekta (vzpostavitev pilotne digitalne zbirke magistrskih in doktorskih del ter zbirke drugih visokošolskih znanstvenih oz. strokovnih publikacij). Pri zbiranju in analizi podatkov smo upoštevali izkušnje tistih držav, ki imajo že vzpostavljene nacionalne ali univerzitetne portale za dostop do visokošolskih del.

⁵ Danes Mestna knjižnica Ljubljana.

Pripravili smo ustrezne dokumente in skupaj s strokovnjaki na področju varovanja intelektualne lastnine pripravili predloge za reševanje avtorskopравnih vprašanj. Pri tem smo, kar se tiče visokošolskih del, upoštevali obstoječe stanje, ko je nosilec stvarne avtorske pravice izključno avtor dela, in veljavno zakonodajo s področja avtorskih pravic (*Zakon o avtorski in sorodnih pravicah*, UL RS št. 21/95, spremembe UL RS 9/2001 in UL RS 43/04). Upoštevali smo tudi zakonodajo, ki določa oddajanje obveznega izvoda elektronskih publikacij nacionalni depozitarni organizaciji (NUK) in zagotavljanje njihove dostopnosti vsaj v prostorih knjižnice oziroma za znanstvene in raziskovalne namene (*Zakon o obveznem izvodu publikacij*, UL RS št. 69/2006).

Sodelovanje z Univerzo v Ljubljani oziroma visokošolskimi zavodi UL je prispevalo k hitrejši zasnovi, vzpostavitvi zbirke in zbiranju gradiva za gradnjo in kasnejše dopolnjevanje digitalne zbirke visokošolskih del. Septembra 2007 je testna digitalna zbirka pod imenom *Visokošolska dela* že bila dostopna na portalu Digitalne knjižnice Slovenije. Ob koncu projekta (september 2008) je bilo v zbirki objavljenih **193** magistrskih, doktorskih in drugih del, ki so rezultat zaključka podiplomskega študija na programih visokošolskih zavodov Univerze v Ljubljani, Univerze v Mariboru in v tujini. Od posameznih visokošolskih zavodov bo v prihodnje odvisno, ali bodo gradili lastne sisteme zbiranja, hranjenja in zagotavljanja dostopnosti visokošolskih del, vsak zase opredelili metodologijo procesov in tudi rešitve glede institucionalnih repozitorijev. Na osnovi izvedbe projekta DIZZIS rešitve in modele lahko sicer predlagamo, dokončna odločitev pa bo odvisna od univerz in drugih visokošolskih zavodov. Izdelali smo tudi testni digitalni arhiv zbirke visokošolskih del s pomočjo programske opreme Fedora, ki deluje na principu prosto dostopne (open source) programske opreme.

Uporaba zbirke *Visokošolska dela* narašča, kar kaže mesečna statistika na portalu Digitalne knjižnice Slovenije. Od vzpostavitve zbirke (septembra 2007) do zaključka projekta, je le-ta uvrščena med najbolj iskane in obiskane zbirke portala dLib.si. To kaže na zanimanje strokovne javnosti za dostop do tovrstnih publikacij. Žal pa se je v teku izvajanja projekta pokazalo, da je veliko manjše zanimanje za dopolnjevanje zbirke na strani avtorjev visokošolskih del in visokošolskih zavodov.

Vzpostavitev testne multimedijske zbirke je ob zaključku projekta DIZZIS v procesu izvedbe. Zasnova zbirke se oblikuje v sodelovanju z dr. Tomažem Pisanskim, sodelavci Fakultete za matematiko in fiziko ter zunanjim razvijalcem in oblikovalcem spletnega portala. V načrtu je vzpostavitev portala Jurija Vege z različnimi digitalnimi gradivi - temeljno literaturo, slikovnim, kartografskim in AV gradivom, biografskimi in bibliografskimi podatki in geopozicioniranjem podatkov. Težave pri vzpostavitvi zbirke niso tehnične narave ampak zamudno iskanje nosilcev avtorske pravice nad posameznimi gradivi in urejanje avtorskopравnih razmerij.

Pogoji za vzpostavitev digitalne zbirke končnih raziskovalnih poročil so ustvarjeni, model pridobivanja gradiv je lahko podoben kot v primeru publikacij, ki so sofinancirane iz javnih sredstev. Sama vzpostavitev digitalne zbirke bo odvisna od dogovora z Javno agencijo za raziskovalno dejavnost RS.

3.2 Analiza stanja gradiv, opredelitev prioritet, metod in načinov njihovega zbiranja, hranjenja in dostopnosti

3.2.1 Količina in vrsta znanstveno-raziskovalnih del

V knjižničnem informacijskem sistemu oziroma vzajemni bibliografski bazi podatkov COBISS/COBIB smo opravili (20.-22.12.2006) analizo stanja bibliografskih zapisov magistrskih in doktorskih del ter del, ki so rezultat raziskovalne dejavnosti slovenskih visokošolskih zavodov (raziskovalna poročila, raziskovalne

naloge, razvojne raziskave). Namen analize je bil pridobiti podatke o količini znanstveno-raziskovalnih visokošolskih del, ki že imajo bibliografske zapise v COBISS/COBIB (zaradi možnosti prevzemanja metapodatkov in njihove kasnejše navezave na sistem SICRIS), in na osnovi katerih je mogoče sklepati o dejanskem številu visokošolskih del, ki že imajo elektronsko različico oziroma obstajajo le v tiskani obliki in bodo predmet digitalizacije. V analizo smo vključili vse štiri slovenske univerze (Univerzo v Ljubljani, Univerzo v Mariboru, Univerzo na Primorskem, Univerzo v Novi Gorici) ter samostojne visokošolske zavode. Podatke smo zajemali v lokalnem katalogu NUK in v vzajemni bibliografsko-kataložni bazi COBIB.

Glede na to, da se vzajemni katalog izgraja od leta 1988 dalje, bi za popolno sliko problematike morali analizirati še stanje klasičnih katalogov, ki zajemajo bibliografske podatke za obdobje do nastanka univerz (za ljubljansko npr. do leta 1919. nazaj), kar pa seveda presega projektne naloge projekta DIZZIS. Rezultati, ki smo jih dobili, so bili deloma pričakovani, vsaj kar zadeva podatek, da je produkcija znanstveno-raziskovalnih in strokovnih publikacij največja v okviru Univerze v Ljubljani in Univerze v Mariboru, ki imata tudi najdaljšo tradicijo na področju znanstveno-raziskovalne in pedagoške dejavnosti. Omenjeni univerzi sta zato največja potencialna ponudnika digitalnih vsebin s področja znanstveno-raziskovalne dejavnosti.

Rezultati analize bibliografskih zapisov o **magistrskih delih** v lokalnem katalogu NUK niso bili najbolj ugodni, saj so pokazali, da je v arhivski zbirki NUK prisoten le manjši delež omenjenih del. NUK ima poleg nacionalne depozitarne funkcije tudi univerzitetno funkcijo in so mu vsi visokošolski zavodi Univerze v Ljubljani v skladu z 29. členom Zakona o knjižničarstvu (2001) dolžni posredovati obvezni izvod publikacij, vendar pa je analiza pokazala, da se določila zakona niso izvajala dosledno.

Pri iskanju po lokalnem katalogu NUK smo našli 1.106 bibliografskih zapisov o magistrskih delih, med njimi se jih največ nanaša na Univerzo v Ljubljani (990 izvodov), sledi ji Univerza v Mariboru s 111 izvodi, nobenega izvoda nista imeli vpisanega Univerza na Primorskem in Univerza v Novi Gorici. Pet bibliografskih zapisov o magistrskih delih je pripadalo samostojnim visokošolskim zavodom. V vzajemnem katalogu COBIB sta imeli največ bibliografskih zapisov o magistrskih delih zopet Univerza v Ljubljani in Univerza v Mariboru, skupno pa smo našli **10.161 bibliografskih zapisov** (Univerza v Ljubljani 7.593 zapisov, Univerza v Mariboru 2.502). Če primerjamo rezultate s številom bibliografskih zapisov, ki smo jih našli v lokalnem katalogu NUK, ima Univerza v Ljubljani v vzajemnem katalogu kar za 87 odstotkov več bibliografskih zapisov o magistrskih delih, Univerza v Mariboru pa kar 95,5 odstotkov več zapisov, kot jih je mogoče najti v lokalnem katalogu NUK. V vzajemnem katalogu v času raziskave nismo našli nobenega bibliografskega zapisa magistrskih del Univerze na Primorskem, Univerza v Novi Gorici je imela 54 zapisov, samostojni visokošolski zavodi pa 12 bibliografskih zapisov. Primerjava zapisov v obeh katalogih pokaže, da NUK hrani le dobrih 10 odstotkov magistrskih del, ki so nastala na slovenskih univerzah oziroma dobrih **13 odstotkov** magistrskih del, nastalih na Univerzi v Ljubljani (predpostavljamo lahko, da zanje verjetno niso zagotovljeni pogoji trajnega ohranjanja, vprašljiva je tudi njihova dostopnost za javnost).

Analiza je dala podobne rezultate tudi glede stanja **doktorskih del**, ki pa bi jih po zakonu morali vsi visokošolski zavodi redno oddajati NUK. Največje število bibliografskih zapisov o doktorskih delih je bilo v času analize v lokalnem katalogu NUK s področja Univerze v Ljubljani - od skupno 2.563 kar 2.123, sledila je Univerza v Mariboru s 425 zapisi. Nobenega zapisa nismo našli o doktorskih delih z Univerze na Primorskem, za samostojne visokošolske zavode smo jih našli 6, z Univerze v Novi Gorici pa je bilo 9 bibliografskih opisov doktorskih del. V vzajemnem katalogu je bilo za polovico več zapisov o doktorskih delih kot v lokalnem katalogu NUK (Univerza v Ljubljani – 3.610, Univerza v Mariboru – 888, 1

doktorsko delo Univerza na Primorskem, 12 samostojni visokošolski zavodi). Za Univerzo v Novi Gorici je bilo v lokalnem katalogu NUK enako število bibliografskih zapisov o doktorskih disertacijah, kot jih je bilo v vzajemnem katalogu.

V lokalnem katalogu NUK je torej v času analize bilo mogoče najti 2.563 bibliografskih zapisov o doktorskih delih slovenskih univerz in samostojnih visokošolskih zavodov, v vzajemnem katalogu pa **4.520 bibliografskih zapisov**. Sklepamo lahko, da za približno **45 odstotkov** slovenskih doktoratov verjetno ni zagotovljeno trajno ohranjanje, vprašljiva je tudi njihova dostopnost javnosti.

V analizo smo vključili tudi **raziskovalna poročila** (razvojne raziskave, raziskovalne naloge), ki so jih izdali slovenski visokošolski zavodi. Tu smo v lokalnem katalogu NUK našli le 354 bibliografskih zapisov, in sicer za poročila z Univerze v Ljubljani in Univerze v Mariboru. Ostali visokošolski zavodi niso imeli v lokalnem katalogu nobenega bibliografskega zapisa. V vzajemnem katalogu COBIB, razen pri Univerzi na Primorskem, ki ni imela katalogiziranega nobenega raziskovalnega poročila, smo našli kar **7.137 bibliografskih zapisov** o raziskovalnih poročilih. Največ zopet z Univerze v Ljubljani – 4.416 in Univerze v Mariboru – 2.269 zapisov. Samostojni visokošolski zavodi so imeli v vzajemnem katalogu 15, Univerza v Novi Gorici pa 37 bibliografskih zapisov o raziskovalnih poročilih. Sklepamo lahko, da je stanje na področju trajnega ohranjanja in zagotavljanja dostopnosti raziskovalnih poročil širši javnosti še slabše.

Kot je iz rezultatov analize razvidno, so dela Univerze v Ljubljani najštevilčnejša, v arhivski zbirki NUK pa slabo zastopana. V vzajemnem katalogu smo našli zapise za 7.593 magistrskih del (v arhivski zbirki NUK le 990), 3.610 doktorskih disertacij (NUK jih hrani 2.123) in 4.416 raziskovalnih poročil (v NUK je dostopnih le 162). (**Priloga 1: Rezultati analize visokošolskih del v knjižničnem informacijskem sistemu - COBIB/COBIB**).

Zaključki:

- Na osnovi rezultatov analize lahko sklepamo, da je slabo poskrbljeno za trajno ohranjanje in zagotavljanje dostopnosti analiziranih znanstveno-raziskovalnih oziroma strokovnih publikacij v tiskani obliki, in da visokošolski zavodi v preteklosti niso dosledno spoštovali določil Zakona o obveznem izvodu publikacij.
- Visokošolski zavodi bi morali poskrbeti za trajno ohranjanje tistih tiskanih publikacij, ki jih niso oddali kot obvezni izvod, in sicer: z ureditvijo pogojev za njihovo hranjenje v lastnih prostorih ali z deponiranjem arhivskega izvoda v nacionalni depozitarni organizaciji ali z retrospektivno digitalizacijo tiskanih publikacij in oddajo digitalnih izvodov za hranjenje v digitalnem arhivu nacionalne knjižnice.
- Na področju elektronskih publikacij, ki jih zajema novi Zakon o obveznem izvodu publikacij (2006), bo potrebno dosledneje sankcionirati neizpolnjevanje zakonskih določil, saj podatki za leto 2007 kažejo, da zavezanci tudi te vrste gradiva niso dosledno posredovali NUK.
- Priporočljivo bi bilo, da se v okviru univerz poenoti organizacija in izvedba elektronskega publiciranja, oddajanje obveznega izvoda elektronskih publikacij pa postane tudi del pravil univerz oziroma visokošolskih zavodov.

3.2.2 Gradnja lastnih digitalnih zbirk visokošolskih del

Na podlagi aktualnega seznama visokošolskih zavodov v Sloveniji, ki ga na svoji spletni strani posreduje Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo, ter njihovih spletnih strani, smo v začetku leta 2007 izvedli **analizo spletnih strani visokošolskih knjižnic**, ki delujejo znotraj visokošolskih zavodov. Zajeli smo vse štiri slovenske univerze in tudi samostojne visokošolske zavode in tako skupaj pregledali spletne strani 69-tih visokošolskih zavodov in 53-tih knjižnic. Iz omenjenega seznama zavodov za šest fakultet

povezave na spletno stran ni bilo ali pa ni delovala, v petnajstih primerih pa spletna stran knjižnice sploh ni obstajala. Kriterij, po katerem smo se ravnali pri analizi spletnih strani, je bil v prvi vrsti obstoj spletne strani knjižnice, prav tako tudi način kako do nje dostopamo. Pri večini visokošolskih knjižnic dostopamo do njene spletne strani z vstopne strani fakultete. Zanimalo nas je, ali visokošolski zavodi gradijo digitalne knjižnice oziroma digitalne zbirke znanstveno-raziskovalnih del v celotnem besedilu, in kaj je pod terminom *digitalna zbirka* oziroma *digitalna knjižnica* ponujeno uporabniku na spletni strani. Prav tako smo preverjali, ali je mogoče v takšni zbirki najti magistrska in doktorska dela v celotnem besedilu. Pregledovali smo še, če je na spletnih straneh omogočen dostop tudi do drugih publikacij visokošolskih zavodov v elektronski obliki (e-učbeniki, e-knjige ipd.).

Analiza spletnih strani je pokazala, da je v času njene izvedbe **le osem fakultet gradilo digitalno knjižnico** v pravem pomenu besede. To so to že iz predhodnih analiz znane fakultete Univerze v Ljubljani (Biotehniška fakulteta, Ekonomska fakulteta, Fakulteta za družbene vede, Oddelek za fiziko pri Fakulteti za matematiko in fiziko, Fakulteta za računalništvo in informatiko, Filozofska fakulteta in Medicinska fakulteta). V okviru Univerze v Mariboru je gradila digitalno knjižnico le Ekonomsko-poslovna fakulteta, vendar je vanjo vključevala le diplomska dela v celotnem besedilu, kar ni predmet naše raziskave, predstavljala pa je že vzpostavljene osnovne pogoje, na katerih lahko dopolnijo zbirko z drugimi vrstami visokošolskih del. Digitalne zbirke, ki poleg magistrskih nudijo tudi doktorska dela, sta imeli v času analize Biotehniška fakulteta in Fakulteta za računalništvo in informatiko, ostale fakultete oziroma knjižnice so imele v svojih zbirkah predvsem diplomska, specialistična in magistrska dela v celotnem besedilu.

Morebiti so predstavljale posebnost digitalne knjižnice Filozofske fakultete, Fakultete za matematiko in fiziko in Medicinske fakultete (vse članice Univerze v Ljubljani), ki so gradile digitalne zbirke v okviru zelo dobro zasnovanega [Projekta za izgradnjo zbirke magistrskih in doktorskih del v celotnem besedilu EDT](#). Nobena od omenjenih fakultet na svoji spletni strani ni imela na voljo povezave do spletne strani tega projekta. Na spletni strani digitalne knjižnice [Projekta EDT](#) je bila zadnja sprememba zabeležena leta 2003⁶. Skupaj so v času analize imele omenjene fakultete objavljenih 51 magistrskih in doktorskih del, večino jih je prispevala Medicinska fakulteta (45), Fakulteta za matematiko in fiziko 6 in Filozofska fakulteta 1. Iskanje je omogočeno po A do Z listi ali po metapodatkih.

Do ostalih spletnih strani visokošolskih knjižnic je bil dostop večinoma omogočen prek vstopnih strani fakultet oziroma njihovih oddelkov, pri katerih delujejo knjižnice. Spletne strani knjižnic so bile večinoma podmeniji vstopnih spletnih strani fakultet ali pa smo jih našli med povezavami. Poleg kontaktnih informacij, spletne strani knjižnic največkrat predstavljajo skupek spletnih povezav na lokalne kataloge v sistemu COBISS in na vzajemno katalogno bazo COBIB. Nudijo povezave na evropske spletne servise, ponudnike tujih e-revij, na portal e-revij Univerze v Ljubljani, portal Mrežnik na spletni strani NUK in druge, predvsem njihovim uporabnikom/študentom zanimive povezave. Izraz digitalna knjižnica v nekaj primerih enačijo z dejstvom, da ima njihova knjižnica spletno stran. V času analize sta ponujali študijsko gradivo v elektronski obliki v celotnem besedilu Pedagoška fakulteta Koper (<http://www.pef.upr.si/Portal/Knjiznica/?izbira=vsebinaG>) in Fakulteta za podiplomski študij

⁶ Cilj projekta EDT je bil vzpostavitev sistema za oblikovanje magisterijev in doktoratov v formatih, primernih za spletno ponudbo, vključevanje teh dokumentov v sodobne podatkovne zbirke in njihova spletna ponudba z orodji za iskanje in pregledovanje bibliografskih opisov ter celotnih dokumentov (Dostopno na: <http://www.mf.uni-lj.si/ETD-mf/o-etd-mf.html>). Vzpostavljena je bila digitalna zbirka EDT, ki omogoča pregled oziroma listanje po delih oziroma njihov ogled v celotnem besedilu, vmesnik pa omogoča iskanje virov po različnih kriterijih (Glej: <http://www.mf.uni-lj.si/ETD-mf/>).

managementa IEDC – Poslovna šola Bled (<http://www.iedc.si/publications/?sCmd=slo>). (**Priloga 2: Rezultati analize spletnih strani visokošolskih knjižnic**)

Zaključki:

- Rezultati analize spletnih strani slovenskih visokošolskih zavodov oziroma njihovih knjižnic so pokazali, da jih le malo dejansko gradi digitalne knjižnice s ponudbo digitalnih zbirk lastnih gradiv v celotnem besedilu, večinoma nudijo le povezave na tuje licenčne vire oziroma spletne servise.
- Lastne digitalne zbirke se gradijo z različno programsko podporo, prav tako ni enotnega načina dostopanja do digitalnih vsebin, iskalniki so različni, metapodatkovni modeli so različni, digitalne vsebine pa uporabnikom niso dostopne na enostaven način, tj. prek skupnega portala.
- V primeru ljubljanske univerze je dostop do licenčnih in drugih e-virov poenostavil združevalni iskalnik Metalib, ki pa ga ostale univerze (še) nimajo. Z vzpostavitvijo in gradnjo Digitalne knjižnice UL postajajo uporabnikom univerze dostopni digitalni viri z enega mesta. Ostali visokošolski zavodi ne omogočajo dostop do digitalnih vsebin prek skupnih portalov.
- Na ravni univerz oziroma samostojnih visokošolskih zavodov niso vzpostavljeni digitalni repozitoriji (centralni ali distribuirani) njihovih lastnih elektronskih publikacij.

3.2.3 Količina tiskanih in izvorno digitalnih visokošolskih del

V september 2007 se je zamaknila, na začetku projekta načrtovana naloga, izvedba **elektronske ankete** po visokošolskih knjižnicah Univerze v Ljubljani. Analiza odgovorov je pokazala določene probleme pri zbiranju in hranjenju visokošolskih del v okviru posameznih visokošolskih zavodov, kot tudi univerze (UL) v celoti. Ob anketi smo vodje knjižnic še posebej povabili k sodelovanju pri izgradnji testne zbirke visokošolskih del. Kar nekaj se jih je na nas obrnilo z željo po strokovnem svetovanju pri izgradnji digitalne zbirke njihovih del oziroma organiziranju procesa zbiranja, obdelave, hranjenja, digitalizacije in zagotavljanja dostopnosti.

Predlog e-anketnega vprašalnika je bil izdelan v novembru 2006 in dopolnjen na osnovi izvedenega predtesta. Anketa je služila kot orodje za pridobitev podatkov o številu oziroma obsegu elektronskih in tiskanih publikacij visokošolskih del v okviru posameznih visokošolskih zavodov Univerze v Ljubljani (**Priloga 8: Anketni vprašalnik**). Na osnovi rezultatov ankete smo pripravili analizo stanja (število, obseg, vrsta, standard oziroma format zapisa ipd.) znanstveno-raziskovalnih publikacij slovenskih visokošolskih zavodov, podrobneje v okviru zavodov, s kateri smo že oziroma še bomo podpisali pogodbe o sodelovanju. V sodelovanju z največjimi ponudniki znanstveno-strokovnih publikacij (v tiskani obliki ali izvorno digitalni obliki) so se začela pripravljati in ponekod že v teku projekta tudi izvajati navodila in ustrezne zahteve glede zajema, oddajanja, hranjenja in zagotavljanja dostopa do publikacij v digitalni obliki, in sicer v prvi fazi magistrskih in doktorskih del (Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo).

Anketa je poleg tiskanih zajela tudi elektronske izvode študijskih oziroma izobraževalnih del, ki so nas zanimala zaradi vključitve in kasnejše objave na spletnem portalu dLib.si. Zanimalo nas je, ali visokošolski zavodi v knjižnicah zbirajo lastne publikacije, ter v kakšnem številu in na kakšen način jih hranijo (ali je zagotovljeno trajno ohranjanje gradiv). V primeru odgovora, da ustrezno skrbijo tudi za trajno ohranjanje publikacij, nas je zanimalo, če dejansko sami zagotavljajo pogoje za to, ali jih pošiljajo v NUK. Zanimalo nas je, ali publikacije katalogizirajo (opremijo z metapodatki), v katerem sistemu in kolikšno je število že obstoječih bibliografskih zapisov o visokošolskih publikacijah posameznega visokošolskega zavoda. Pri elektronskih publikacijah pa nas je zanimalo, če visokošolski zavodi sploh skrbijo za njihovo zbiranje in hranjenje; če jih hranijo - v kakšnem formatu so zapisane, na katerih nosilcih in kako skrbijo

za njihovo trajno ohranjanje; ali so za elektronske publikacije že izdelani bibliografski opisi, ki so javno dostopni, ali morebiti gradijo spletno dostopne digitalne zbirke, in kako je omogočen dostop do njih.

Na podlagi pregleda vrnjenih anket se je pokazalo, da so ravno visokošolske knjižnice oziroma visokošolski zavodi s katerimi že sodelujemo, bili prvi pripravljeni odgovarjati na anketo. Hkrati z anketo smo povabili vodje visokošolskih knjižnic k sodelovanju in prispevanju magistrskih in doktorskih del v skupno digitalno zbirko. V tem primeru se je izkazalo, da večina vodij knjižnic ni bila obveščena o našem dopisu, ki so ga že v začetku leta 2007 prejeli dekanati visokošolskih zavodov (**Priloga 3: Dokumentacija za ponudnike digitalnih vsebin**).

Ankete so prejele knjižnice na 26-tih visokošolskih zavodih UL, od 55 naslovnikov nam je izpolnjeno anketo vrnilo **22 knjižnic** (iz Biotehniške fakultete smo dobili skupne podatke za vse oddelčne knjižnice v sklopu fakultete), kar lahko kaže tudi na nezainteresiranost precejšnjega dela visokošolskih knjižnic za problematiko novih virov in storitev ali pa na njihovo nezmožnost, da bi poleg obstoječih ponudile nove vire in storitve (velik delež knjižnic ima namreč samo enega ali dva zaposlena). Pri analizi smo upoštevali 21 anket, ker smo izvzeli Visoko šolo za zdravstvo, ki ne izvaja podiplomskih študijskih programov. Težave, ki so se pojavile že v fazi pridobivanja podatkov, so kazale na to, da bo postopek odločanja o organizacijskem modelu za pridobivanje virov in izgradnjo skupne digitalne zbirke visokošolskih del, zapleten.

Od omenjenih 21 knjižnic jih je 18 zbiralo postavitvene izvode tiskanih magistrskih del, 19 pa postavitvene izvode tiskanih doktorskih del. Arhivske izvode magistrskih naj bi hranilo le 6 visokošolskih zavodov, doktorskih del pa le 7. Število tiskanih izvodov, ki jih mora avtor predložiti visokošolskemu zavodu se giblje od 2 do 8 za magistrska dela ter od 2 do 11 za doktorska dela. Odgovori na vprašanje, če so vodje knjižnic seznanjeni s tem ali njihov visokošolski zavod oddaja arhivske (obvezne) izvode tiskanih magistrskih in doktorskih del v NUK, so nas zanimali zaradi iskanja možnih partnerjev (knjižnic) pri bodoči organizaciji pridobivanja digitalnih vsebin. 6 knjižnic je odgovorilo, da matični visokošolski zavod oddaja magistrska dela in 18, da oddaja doktorska dela. Tri anketirane visokošolske knjižnice niso bile seznanjene s tem ali njihov visokošolski zavod arhivske (obvezne) izvode del oddaja v NUK.

Na osnovi ankete smo pridobili tudi podatke o količini magistrskih in doktorskih del posameznega visokošolskega zavoda UL, ki imajo bibliografski zapis v njihovem lokalnem katalogu v sistemu COBISS. Podatek je pomemben zaradi možnosti pridobivanja metapodatkov za potrebe digitalnih zbirk. Rezultati ankete kažejo, da so za 5.444 magistrskih in 4.155 doktorskih del dostopni bibliografski opisi v sistemu COBISS (v lokalnih katalogih knjižnic). Anketirane knjižnice so navedle tudi predviden porast visokošolskih del v letu 2007, in sicer okvirno 175 magistrskih in 150 doktorskih del v tiskani obliki.

Drugi del ankete se je nanašal na elektronske izvode magistrskih in doktorskih del. Pet visokošolskih knjižnic je zbiralo magistrska dela v elektronski obliki, doktorska pa sedem. Gradiva so zbirali predvsem v PDF formatu. Dokumente so hranili na strežnikih in na lokalnih nosilcih medijev (CD, DVD). Dve knjižnici sta elektronske izvode magistrskih del katalogizirali v sistemu COBISS, le tri visokošolske knjižnice so katalogizirale tudi doktorska dela v elektronski obliki (dve od njih gradita online dostopno digitalno zbirko celotnih besedil, lokalni dostop do celotnih besedil visokošolskih nudita prav tako dve visokošolski knjižnici). Knjižnice so navedle tudi oceno predvidenega prirasta elektronskih magistrskih in doktorskih del v letu 2007. V letu 2007 naj bi pridobile skupno 40 magistrskih in 60 doktorskih del v elektronski obliki.

Zaključki:

- Analiza 21 anketnih vprašalnikov je pokazala, da večina visokošolskih knjižnic zbira tiskane izvode magistrskih in doktorskih del, elektronske izvode le manj kot polovica. Oddajanje elektronski različic ni obvezno, zato njihov letni prirast ni možno natančneje oceniti.
- Število tiskanih izvodov, ki jih mora avtor predložiti visokošolskemu zavodu, se giblje od 2 do 8 za magistrska dela ter od 2 do 11 za doktorska dela. Z obveznim oddajanjem elektronske različice in zagotovitvijo njene spletne dostopnosti ter trajnega ohranjanja, bi lahko število tiskanih izvodov zmanjšali.
- Zbrana tiskana dela so večinoma postavitveni (čitalniški) izvod in so dostopna znotraj knjižnic visokošolskih zavodov. Če visokošolski zavod ni oddal izvodov v trajno hrambo v NUK, njihovo ohranjanje ni zagotovljeno. 18 visokošolskih zavodov bolj ali manj sistematično oddaja arhivske izvode tiskanih doktorskih del v NUK, zelo malo jih oddaja magistrska dela (6 visokošolskih zavodov).
- Tiskana magistrska in doktorska dela so katalogizirana v sistemu COBISS, s čimer je zagotovljen dostop do bibliografskih podatkov in potencialno omogočeno prevzemanje metapodatkov za digitalno zbirko. V primeru, da elektronska oblika ni obdelana kot samostojni izvod, to ni mogoče.
- Elektronske izvode magistrskih in doktorskih del hranijo visokošolski zavodi oziroma njihove knjižnice na strežnikih visokošolskih zavodov ali na lokalnih nosilcih medijev (CD, DVD), in sicer v PDF formatu. Programska in tehnična podpora ne zagotavlja funkcij digitalnega arhiva (trajnega ohranjanja virov).

3.2.4 Analiza tujih digitalnih zbirk magistrskih oziroma doktorskih del

V obdobju od aprila do septembra 2007 smo izvedli tudi analizo digitalnih zbirk magistrskih in doktorskih del, ki so dostopne na spletnih straneh visokošolskih zavodov v tujini. Prvenstveno so nas zanimala iskalna orodja, sicer pa tudi organizacija njihovega publiciranja in zbiranja, enotne ponudbe in trajnega ohranjanja magistrskih in doktorskih del ter način reševanja avtorskopравnih vprašanj. V prvi fazi smo analizirali 14 tujih digitalnih zbirk magisterijev in doktoratov, kasneje smo nekaj izbranih primerov (npr. Kanada, Švedska, Hong Kong, Avstralija, Nemčija) analizirali še natančneje (**Priloga 9: Relevantne tuje izkušnje pri načrtovanju in oblikovanju sistema e-visokošolskih del v slovenskem visokošolskem prostoru**). Bolj kot »tehnični« nas je v tem primeru zanimal organizacijski vidik.

Digitalne zbirke na portalu dLib.si že imajo izoblikovano svojo strukturo, vsaka pa bi zaradi specifičnega gradiva, ki ga vsebuje, potrebovala za lažje iskanje po zbirki nabor primernih iskalnih filtrov. Obstoječa različica portala Digitalne knjižnice Slovenije – dLib.si nudi metapodatkovni nabor in način izpisa, kot je priporočen po standardu Dublin Core, zaradi zmogljivosti trenutne programske različice, pa je le-ta morebiti manj prilagodljiv različnim vrstam digitalnih zbirk. Že dejstvo, da imajo tuje digitalne zbirke spletne strani namenjene zgolj visokošolskim delom, pomeni, da lažje prilagajajo iskalna orodja zbirkam tovrstnih gradiv. Tako v primeru naše digitalne zbirke visokošolskih del obstaja potreba po dopolnitvi polj zapisa za podatke kot so npr. datum zagovora magistrske teze oz. disertacije, nosilec avtorske pravice itd.

Ponudniki digitalnih zbirk visokošolskih del po svetu so univerze, zveze univerz (v določeni državi/regiji) in tudi komercialne firme (npr. ProQuest). Pregledali smo spletne strani 14-ih ponudnikov tovrstnih del na *Švedskem* (Švedska nacionalna knjižnica, Univerza v Göteborgu, DIVA portal - Uppsala, Univerza Lund), *Finskem* (Univerza Tampere), *Kitajskem* (spletni portal Ministrstva in Inštituta za znanost in tehnološko informatiko), v *ZDA* (NDLTD, Univerza Illinois, Virginia Polytechnic Institute and State University), *Španiji* (Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes), *Nemčiji* (Nemška nacionalna knjižnica), *Avstraliji* (Zveza avstralskih univerzitetnih knjižnic), *Južnoafriški republiki* (Center za visokošolsko

izobraževanje in Univerza Cape Town) in *Kanadi* (Nacionalni online katalog tez). Zanimale so nas tehnološke rešitve pri postavitvi digitalnih zbirk, način urejanja in razreševanja avtorskopравnih vprašanj, način zagotavljanja dostopa do vsebin magistrskih in doktorskih del ter izdelava uporabniških vmesnikov. Izpostavili bomo nekaj najbolj relevantnih ugotovitev analize, ki smo jih že oziroma jih bomo upoštevali pri dograjevanju in ponudbi digitalne zbirke slovenskih visokošolskih del.

Države urejajo avtorskopравna vprašanja na podlagi pogodb oziroma spletno objavljenih obrazcev, kar je seveda tako ali drugače podprto z veljavno zakonodajo oziroma avtorsko zakonodajo različnih držav. V ZDA je mogoče dela registrirati in zaščititi pri Copyright agenciji (od uporabnika pa se zahteva upoštevanje načela »*fair use*«). Vključevanje doktorskih disertacij v digitalne zbirke je npr. v Nemčiji urejeno na državni ravni, kjer je avtor doktorske disertacije dolžan svoje delo javno objaviti in tako omogočiti znanstveni javnosti njegovo uporabo (primer: digitalna zbirka DissOnline). V Južnoafriški republiki, na Univerzi v Cape Town, gradijo digitalno zbirko AHERO. V njej so teksti pod avtorsko zaščito prosto dostopni le s predhodnim podpisom dovoljenja s strani organizacije, ki je lastnik dela, sicer pa so javno dostopni le bibliografski podatki o delu. Na finski univerzi Tampere imajo za potrditev dovoljenja za objavo za avtorje pripravljeno posebno vstopno stran, kjer se avtor registrira in dovoljenje potrdi online.

V ZDA (Virginia Polytechnic Institute and State University) in Kanadi (Thesis Canada portal) so digitalne zbirke zgrajene z namenom podpirati podiplomske programe na univerzah, kot tudi za krepitev posameznih znanstvenih področij. Zbirke oblikujejo predvsem komercialni ponudniki spletnih storitev elektronskih publikacij (npr. ProQuest) na osnovi pogodb z univerzami ali v primeru Kanade z nacionalno knjižnico. Zbirke gradijo tudi mednarodne organizacije, ki težijo k promociji, distribuciji, izdelavi in zaščiti doktorskih in magistrskih del v vseh oblikah (tiskana in elektronska dela), npr. NDLTD – The Networked Digital Library of Theses and Dissertation. V omenjeni dve digitalni knjižnici so vključene številne od spletnih zbirk držav, ki smo jih preučili. Za vključitev v zbirko disertacij je potrebno plačati letno pristojbino.

Na spletnih straneh ponudniki omogočajo iskanje po A do Z seznamu avtorjev, z osnovnim in zahtevnim načinom iskanja. Zbirka na univerzi Tampere na Finskem omogoča iskanje del po fakultetah, oddelkih, vsebini in/ali letu izida. Univerza v Leidenu (Nizozemska) nudi iskanje zgolj po naslovu, avtorju in datumu. Pri izboru enega od iskalnih kriterijev se uporabniku odpre celoten seznam v zbirko vključenih del. Dela je mogoče prebrati v PDF formatu. Podoben način iskanja po digitalni zbirki ponuja tudi španska zbirka Base de datos de tesis doctorales (TESEO).

Kitajska zbirka elektronskih magistrskih in doktorskih del (Dissertations of China - DOC) je zelo obsežna, iskalnik je sicer prilagojen mednarodnim uporabnikom (dvojezičen - kitajsko/angleški), vendar pa je za vnos potrebno imeti na računalniku kitajski pisavi prilagojene nastavitve, dostop je omejen. Na spletni strani digitalne zbirke ADT Program Database (zbirko gradijo avstralske univerzitetne knjižnice), je mogoče omejiti kriterije iskanja na univerzo, po naboru fakultet, ki so del določene univerze, pa nato iskalnik išče po avtorju, vsebini, letu izida, izvlečku in URL naslovu. Rezultat iskanja so bibliografski podatki in PDF datoteka celotnega besedila. Dela so načelno prosto dostopna, vendar so deli poglavij lahko tudi nedostopni oziroma dela objavljajo z zamikom. Bibliografski podatki o kanadskih elektronskih magistrskih in doktorskih delih so v javnem katalogu AMICUS, iskanje po celotnem besedilu je možno zgolj po magistrskih in doktorskih delih izvorno nastalih v digitalni obliki, sicer pa pri vseh po zbirki izvlečkov.

Zaključki:

- Če potegnemo vzporednice med tujimi ponudniki in digitalno zbirko, ki smo jo vzpostavili v okviru

projekta DIZZIS, je v prvi vrsti razvidno, da večina tujih zbirk deluje v okviru knjižnic z nacionalno in/ali univerzitetno funkcijo, kar je trenutno tudi primer slovenske digitalne zbirke visokošolskih del.

- Gre za centralizirane ali distribuirane zbirke, grajene po enotni metodologiji in standardih in z isto programsko podporo. Vse analizirane države že imajo ali gradijo centralni oziroma nacionalni portal za dostop do zbirk ETD, ne glede na to ali gre za centralizirane digitalne zbirke na ravni univerz/nacionalnih knjižnic ali distribuirane digitalne zbirke posameznih visokošolskih zavodov.
- V okviru izgradnje Digitalne knjižnice Slovenije se NUK zavzema za prost in javen dostop do dokumentov znanstveno-raziskovalnega dela, tudi magistrskih in doktorskih del (razen, če obstaja utemeljeni razlog za omejitev dostopa), kar pri tujih zbirkah ni vedno primer, saj so v ozadju tudi komercialni motivi.
- Avtorskoppravna vprašanja razrešujemo v okviru Digitalne knjižnice Slovenije na podlagi trenutno veljavne zakonodaje (Zakon o avtorski in sorodnih pravicah; evropske direktive), v tujini se pri tem opirajo na svojo zakonodajo oziroma na agencije za zaščito intelektualnih pravic, v nekaterih primerih gre tudi za omejevanje dostopa do vsebin v digitalnih zbirkah.
- V okviru projekta DIZZIS smo avtorjem ponudili pogodbene obrazce, na osnovi katerih pridobimo dovoljenje za spletno objavo in reproduciranje publikacij ter dostop brez omejitev (seveda le za nekomercialne namene). V tujini to rešujejo na podoben način, z obrazci, v nekaterih primerih pa z neke vrste uporabniškimi računi.
- Možnost plagiatorstva v tujini rešujejo z nakupom programske podpore za odkrivanje identičnosti med besedili. V primeru Digitalne knjižnice Slovenije takšne podpore za slovenski jezik še nimamo.
- Trenutno omogoča iskalni vmesnik na portalu dLib.si osnovno in napredno iskanje po vrsti zbirke, avtorju, mentorju, letu izida dela, ključnih besedah, celotnem besedilu idr. Glede na primerjavo z nekaterimi tujimi zbirkami se kaže potreba po dodatnih poljih, kar ovira enotna zgradba vseh zbirk v okviru Digitalne knjižnice Slovenije zaradi spoštovanja Dublin Core metapodatkovnega formata. Naprednejše tehnološke rešitve za gradnjo in ponudbo digitalne zbirke visokošolskih del bodo na voljo z novo različico portala dLib.si v novembru 2008.
- Gradnja oziroma dopolnjevanje zbirke visokošolskih del temelji oziroma namerava v prihodnosti temeljiti na obveznih izvodih (znanstvenih) magistrskih in doktorskih del v elektronski obliki. Podobne modele pridobivanja publikacij visokošolskih zavodov je opaziti tudi pri tujih zbirkah držav s podobno zakonodajo s področja trajnega ohranjanja pisne kulturne dediščine.
- V večini primerov tujih zbirk so sistemi publiciranja in oddajanja magistrskih in doktorskih del avtomatizirani in njihovi avtorji namesto visokošolskim zavodom oziroma univerzam dela oddajajo v zbirke neposredno prek avtomatiziranega sistema, ki je del digitalne zbirke (tako prispevajo dela v zbirko sami in jo hkrati tudi gradijo). Z začetkom delovanja programske podpore SVAROG (jeseni 2007), je to postalo mogoče tudi v primeru Digitalne knjižnice Slovenije oziroma zbirke visokošolskih del.
- Veliko pozornosti namenjajo na tujih univerzah pripravi e-priročnikov in navodil za pripravo in oddajanje elektronskih magisterijev in doktoratov oziroma kandidate napotijo tudi na splošne priročnike (npr. UNESCO Guide for Electronic Theses and Dissertations, <http://www.etsguide.org/>). Na ravni slovenskih univerz še ni enotnih sistemov e-publiciranja.

3.3 Analiza in izbira primernih standardov in priporočil za trajno ohranjanje digitalnih vsebin

Trajno ohranjanje digitalnih vsebin je cilj in naloga zlasti nacionalnih knjižnic, ki so zakonsko zavezane za ohranjanje narodove duhovne oziroma intelektualne ustvarjalnosti. Zato je pomembno upoštevati določena priporočila in standarde že pri pridobivanju digitalnih virov, še zlasti pa pri zagotavljanju pogojev za njihovo trajno ohranjanje. Vprašanje trajnega ohranjanja se pojavi že v trenutku, ko

dokument nastane – izbira optimalnega formata za kasnejše skladiščenje (zato smo najprej izdelali npr. priporočila za digitalizacijo in zahteve glede formata za oddajanje izvorno digitalnih gradiv (Glej [Tehnično dokumentacij za prijavo izvajalcev digitalizacije na razpis](#)), pomembna je izbira ustreznih metapodatkov za bibliografski opis in lokalizacijo virov (deskriptivni metapodatki, npr. COMARC, Dublin Core) in njihovo trajno ohranjanje in dostopnost (administrativni in tehnični metapodatki). Proces pridobivanja, arhiviranja in trajnega ohranjanja temelji na referenčnem modelu OAIS (arhivi odprtega dostopa - Open Archival Information System – ISO 14721/2003).

V NUK smo veliko izkušenj na področju gradnje digitalnih arhivov in trajnega ohranjanja digitalnega gradiva pridobili s sodelovanjem v projektu reUSE (skupni projekt univerz v Innsbrucku, Gradcu, Berlinu in Ljubljani ter nacionalnih knjižnic v Avstriji, Estoniji in Sloveniji). Namen projekta je bil izgradnja zaupanja vrednih repozitorijev za gradiva (med njimi tudi magistrskih in doktorskih del) javnih ustanov. Sicer pa je v Evropi projekt NEDLIB, ki je bil zaključen konec leta 2000, določil prvo prakso na področju sistematičnega zagotavljanja pogojev za trajno ohranjanje digitalnih publikacij⁷. Pomemben prispevek k razvoju infrastrukture za digitalne arhive so prispevale ameriške univerze in raziskovalni inštituti (npr. sistema DSpace in Fedora).

Pri gradnji institucionalnih repozitorijev nekatere univerze (zlasti v ZDA, kjer nimajo tipične nacionalne knjižnice z arhivsko funkcijo, kot je to primer v večini drugih držav) izgrajujejo tudi programsko podporo za arhivsko funkcijo repozitorijev, ali pa arhivsko funkcijo prepuščajo nacionalnim knjižnicam ali komercialnim ponudnikom digitalnih arhivov. Glede na to, da je slovenska nacionalna knjižnica zakonsko zavezana tudi za ohranjanje digitalne dediščine, smo v NUK zato pretehtali in preučili že obstoječo programsko opremo v svetu, ki zagotavlja učinkovito izgradnjo in vzdrževanje digitalnega repozitorija, hkrati pa je nadgrajena tako, da omogoča varen digitalni arhiv in razvejane ter fleksibilne možnosti upravljanja z različnimi digitalnimi vsebinami, tudi multimedijskimi.

Med univerzitetnimi knjižnicami sta v svetu danes med programskimi rešitvami za digitalne arhive zelo razširjena dva odprto-kodna sistema, in sicer DSpace⁸ in Fedora, in komercialni izdelek DigiTool⁹ firme Ex Libris. Po analizi omenjenih izdelkov in poročil o izkušnjah z njihovo uporabo, smo se odločili za implementacijo in testiranje programske podpore Fedora. Prav gradivo zbirke *Visokošolska dela* je kot prvo vneseno v program Fedora (<http://www.fedora.info/>)¹⁰. Fedora je prosto razpoložljiva programska oprema, namenjena upravljanju in prikazovanju digitalnih objektov, sama struktura programske opreme se obnaša kot spletna storitev in predstavlja temelj za izgradnjo različnih vrst sistemov informacijskega managementa. Programska podpora je rezultat skupnega sodelovanja Univerze Cornell in Univerze Virginija. Zaščiten je z Educational Community License 1.0 (ECL). Fedora je programska podpora za izgradnjo in vzdrževanje digitalnih repozitorijev, vključuje pa orodja in funkcije digitalnega arhiva za trajno ohranjanje vsebin. Znotraj sistema so digitalni objekti predstavljeni kot datoteke v odprtem XML formatu ter omogočajo, med drugimi, tudi prikaz Dublin Core metapodatkovnega formata (na katerem temeljijo tudi zbirke v okviru dLib.si).

⁷ Kavčič-Čolić, A. in Kragelj, M. (2008). Razvoj digitalnega repozitorija v NUK. Kranjska Gora, XVII. posvetovanje DOK_SIS 2008 (V tisku.)

⁸ Glej: <http://dspace.org/introduction/>

⁹ Glej: <http://www.exlibrisgroup.com/category/DigiToolOverview>

¹⁰ Tudi nemška nacionalna knjižnica je npr. v okviru projekta KOPAL kot prvo gradivo za testiranje programske podpore za digitalni arhiv izbrala zbirko e-tez. Programsko podporo je sicer razvijala v sodelovanju s firmo IBM, podobno kot nizozemska kraljeva knjižnica.

V tujini programsko opremo Fedora uspešno uporablja Univerza Rutgers (za digitalni repozitorij), VTLIS (Virginia, ZDA; za platformo komercialne zbirke), uporablja se tudi za izgradnjo digitalnih knjižnic na Univerzi v Virginii (ZDA), Univerzi Tufts (ZDA), Univerzi v Atenah, pozitivne izkušnje z njeno uporabo imajo tudi v estonski in francoski nacionalni knjižnici itd. (**Priloga 10: Primer digitalnega arhiva visokošolskih del v programu Fedora**).

Zaključki:

- Sama izgradnja digitalnih repozitorijev za upravljanje z digitalnimi objekti še ne pomeni, da programska podpora zagotavlja tudi njihovo trajno ohranjanje. Med knjižnicami v svetu so ravno nacionalne knjižnice bile med prvimi organizacijami, ki so v sodelovanju z različnimi partnerji začele razvijati podporo za digitalne arhive oziroma arhivsko funkcijo digitalnih repozitorijev (skladišč).
- Slovenske univerze in ostali visokošolski zavodi še niso sprejeli strategije izgradnje institucionalnih repozitorijev, zato NUK v tem trenutku nima podatkov o njihovih načrtih glede organizacijskega modela in funkcij repozitorijev.
- NUK se je po analizah projektov, ki razvijajo programsko podporo za arhivsko funkcijo digitalnih repozitorijev oziroma le-to že uporabljajo, odločil za testiranje programske podpore Fedora.
- Pri testiranju programske podpore Fedora služi zbirka magisterijev in disertacij kot testna zbirka.

3.4 Analiza predpisov in obstoječih načinov reševanja avtorskoprnih vprašanj

Ob pomoči pravnih svetovalcev smo v okviru projekta Digitalna knjižnica Slovenije izdelali pogodbene obrazce za reševanje avtorskoprnih vprašanj, ki temeljijo na *Zakonu o avtorski in sorodnih pravicah* (UL RS št. 21/95, spremembe UL RS 9/2001 in UL RS 43/04). Pri iskanju rešitev se opiramo tudi na stališča in priporočila Mednarodne zveze bibliotekarskih združenj in ustanov – IFLA (npr. Načela licenciranja¹¹) in Priporočila Komisije ES o digitalizaciji in spletni dostopnosti kulturnega gradiva in digitalnem arhiviranju¹².

Zaradi zapletene zakonodaje na področju avtorskih pravic oziroma vprašanj, ki se pojavljajo pri zagotavljanju dostopnosti digitalnih gradiv, so se v okviru projekta DIZZIS skupaj z Univerzo v Ljubljani reševala tudi avtorskoprna vprašanja glede javne dostopnosti visokošolskih publikacij oziroma objave le-teh na portalu dLib.si. Pripravljeni so bili obrazci pogodb in navodila, po katerih naj bi se ponudniki digitalnih vsebin ravnali v primeru pristopa k sodelovanju in pri oddaji oziroma zajemu digitalnih vsebin. S pogodbami se rešujejo tudi avtorskoprna vprašanja glede javne dostopnosti digitalnih zbirk visokošolskih publikacij (trenutno zbirke magisterijev in doktoratov) in njihove objave na portalu dLib.si. Pogodba vsebuje dogovor o sodelovanju in izjavo avtorja, da pristopa k testni fazi projekta izgradnje zbirke visokošolskih del, in da se strinja z objavo njihovega gradiva v celotnem besedilu na spletu ter prost in neomejen dostop do njega za namene nekomercialne uporabe (**Priloga 3: Dokumentacija za ponudnike digitalnih vsebin**). Gre za ne-ekskluzivne pogodbe, ki lastniku avtorske pravice omogočajo, da svoje delo objavi tudi drugje. Izdelani bodo tudi obrazci za omejeni dostop oziroma za časovni zamik do objave dela v celotnem besedilu. Sicer pa že obstoječi zakon o obveznem izvodu publikacij določa, da morajo biti publikacije javnosti prosto dostopne vsaj v prostorih nacionalne knjižnice oziroma za potrebe študija in znanstveno-raziskovalnega dela (žal pa ne dovolj natančna zakonska diktacija povzroča različna tolmačenja in ovira gradnjo digitalnih zbirk avtorsko zaščitene del). Analiza tujih praks je pokazala, da

¹¹ Glej: http://www.nuk.uni-lj.si/dokumenti/pdf/nacela_licenciranja.pdf

¹² Glej:

http://ec.europa.eu/information_society/activities/digital_libraries/doc/recommendation/recommendation/sl.pdf

pri reševanju avtorskopравnih dilem slovenska nacionalna knjižnica ni osamljena, saj t. i. digitalni prostor poraja številna vprašanja povsod po svetu.

Problem odnosa med avtorjem in pravno osebo kot nosilko avtorskih pravic je bil v primeru člankov iz periodike rešen – uredništvo je dolžno urediti avtorske pravice z avtorji, NUK ureja le razmerja z uredništvu. Pri magistrskih in doktorskih delih pa je problem kompleksnejši, njegovo reševanje je odvisno od zakonodaje in internih pravil univerz in drugih visokošolskih zavodov. V načelu je z javnim zagovorom dela narejena prva priobčitev avtorskega dela (torej tiskano različico lahko dajejo knjižnice na voljo uporabnikom brez omejitev). Problem predstavlja digitalna različica oziroma kopija – njeno dajanje na voljo uporabnikom oziroma javnosti je v prihodnje treba urediti s pravili univerz ali pa (kot trenutno) v še naprej urejati dogovoru s posameznimi avtorji - nosilci avtorske pravice.

Vprašanje avtorske in sorodnih pravic je kompleksno vprašanje, s katerim se je NUK ukvarjal že v okviru preteklih projektov, npr. projekta *Oblikovanje zbirke člankov slovenskih avtorjev v polnem besedilu (2003-2005)*¹³, in ga bo reševal tudi v okviru projekta *Norveški finančni mehanizmi (2007-2010)*. Na osnovi ugotovitev bo verjetno izdelan predlog za spremembo ZASP ter organizacijski model reševanja avtorskih in sorodnih pravic. Šele potem bo možno določiti končno različico upravljanja avtorskih in sorodnih pravic v okviru Digitalne knjižnice Slovenije. Do takrat se uporabljajo naslednje ureditve:

- »javen in prost dostop« - prost dostop za osebno uporabo v nekomercialne namene;
- »ne dovolim javnega dostopa« - dovoljena uporaba za študijske in raziskovalne namene (dostop primerljiv s pogoji t. i. akademske licence, ki jo v NUK tolmačimo kot dostop članov prek članske kode), sicer pa je dovoljena le prosta dostopnost metapodatkov.

Portal dLib.si (druga generacija, ki je v izgradnji) bo omogočal različne dostope do digitalnih virov: prost dostop vseh; prost dostop vseh pod pogojem plačila storitve; dostop članov knjižnice prek kode (brezplačno ali s plačilom storitve); gradivo bo dostopno v različnem obsegu, npr. samo bibliografski podatki, bibliografski podatki z deli teksta, celotno besedilo itd.

Pri pridobivanju tiskanih in elektronskih izvodov magistrskih in doktorskih del smo v okviru Digitalne knjižnice Slovenije uredili avtorskopравna vprašanja na osnovi pogodb, ki zadevajo dovoljenje za prost in javen dostop do vsebin na portalu dLib.si z *dovoljenjem za reproduciranje* (če so dela izvorno nastala v tiskani obliki, s podpisom tega dokumenta avtor dovoli reproduciranje - digitalizacijo dokumenta, sicer pa kakršnokoli konvertiranje digitalno rojenih del) in *dovoljenjem za zajem* tistih elektronskih gradiv, ki so že del določene digitalne zbirke oziroma so že objavljena na spletu. V primeru izgradnje zbirke visokošolskih del smo dela, pridobljena v tiskani obliki, digitalizirani, avtor je v tem primeru podpisal *dovoljenje za reproduciranje v elektronsko obliko*. Reševali smo tudi vprašanja avtorstva za avtorje, ki so že pokojni, vendar jim avtorska pravica še ni pretekla.

Obrazce smo izdelali tako, da so prilagojeni potrebam projekta DIZZIS kot tudi izgradnji podobnih digitalnih zbirk, ki jih še načrtujemo (**Priloga 5: Dovoljenje za reproduciranje in dostopnost publikacije; Priloga 6: Dovoljenje za zajem (reprodukcijo) spletno dostopne publikacije; Priloga 7: Dovoljenje za reproduciranje v elektronski obliki**). V primeru, da so bili visokošolski zavodi oziroma njihove knjižnice tiste, ki so nam posredovale magistrska in doktorska dela, smo omenjene obrazce posredovali njim, oni

¹³ Glej: *Oblikovanje zbirke člankov slovenskih avtorjev v polnem besedilu* : končno poročilo. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica, 2005.

jih nato posredujejo avtorjem in nam jih primerno izpolnjene skupaj z deli dostavijo v NUK. Glede na izkušnje in prakso tujih digitalnih zbirk magistrstev in doktoratov bo potrebno izdelati še obrazec, s katerim se bo avtor magistrskega oziroma doktorskega dela zavezal, da je v okviru svojega dela zagotovil spoštovanje avtorskih predpisov pri uporabi tujih del na način, da s spletno objavo in dostopnostjo za javnost le-te ne bodo kršene (na tujih univerzah je to del postopka ob oddaji teze).

Ob tem smo v začetku leta 2008 razreševali tudi primer kršenja avtorskih pravic. Na prošnjo visokošolskih zavodov Univerze v Ljubljani (Biotehniška fakulteta, Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo in Fakulteta a elektrotehniko) smo omejili prost dostop do poseganja v sama besedila visokošolskih del. Omenjena visokošolska dela so zdaj na portalu dLib.si dostopna v obliki zaščitene pdf datoteke, brez predhodnega ogleda dela v html formatu. Zaščitena pdf datoteka omogoča zgolj prebiranje besedila visokošolskih del in tiskanje posameznih strani. Le na tak način smo lahko omejili nedovoljeno odtujevanje delov besedil, saj so visokošolska dela omenjenih treh visokošolskih zavodov že bila primer kršitev avtorskih pravic (plagiatorstvo). V prihodnosti bo verjetno neizogibno, da se bodo pojavljale tudi drugačne oblike dostopa do vsebin, vendar pa je osrednji cilj portala Digitalne knjižnice Slovenije še vedno zagotovitev javnega, in predvsem prostega dostopa do vsebin. Ob tem pa je seveda avtorjem nujno **zagotoviti zaščito** pravic, ki izhajajo iz njihovega intelektualnega dela.

Zaključki:

- V primeru slovenskih visokošolskih zavodov so nosilci (materialne) avtorske pravice za publikacije, ki nastajajo v njihovem okviru, različni. Nosilec avtorske pravice je lahko avtor, visokošolski zavod ali tretja oseba, npr. založnik, uredništvo revije itd.
- Pri magistrskih oziroma doktorskih delih je nosilec (materialne) avtorske pravice avtor dela. Zato smo v fazi izgradnje testne zbirke visokošolskih del avtorskopravna razmerja glede reproduciranja, objave, uporabe itd. reševali s posameznimi avtorji. Visokošolski zavodi v tujini, zlasti univerze, imajo nosilstvo avtorske pravice urejeno tudi drugače (npr. nosilec avtorske pravice je univerza).
- V procesu gradnje digitalne zbirke magistrstev in doktoratov bi bilo delo olajšano z ureditvijo avtorskopravnih vprašanj na ravni univerz in drugih visokošolskih zavodov, ali na ravni celotnega visokega šolstva.
- Trenutno stanje omogoča le gradnjo in zagotavljanje dostopnosti digitalne zbirke visokošolskih del na osnovi prostovoljnega sodelovanja avtorjev, ki se sicer tudi sami zavzemajo za prost dostop do rezultatov znanstveno-raziskovalnega dela.
- Trije visokošolski zavodi, ki so se znotraj lastne ustanove že srečali s primerom plagiatstva, so želeli omejitev določenih privilegijev pri dostopanju do besedil magistrskih in doktorskih del. Zaradi kršenja avtorskih pravic smo zato nekatera dela zaščitili pred kopiranjem in poseganjem v besedilo ter onemogočili natis in prenos besedila na uporabnikov računalnik.
- Ob pojavu podobnih zahtev se tako v okviru projekta DIZZIS kot tudi celotne Digitalne knjižnice Slovenije portala dLib.si srečujemo s potrebo po čim prejšnji implementaciji izboljšane portalne opreme, ki bo omogočala različne oblike dostopa do gradiv, objavljenih na portalu. Zavzemamo pa se seveda še naprej za javen in prost dostop do rezultatov znanstveno-raziskovalne dejavnosti.

3.5 Opredelitev procesov za oddajo in sprejem tiskanih oziroma izvorno digitalnih gradiv

3.5.1 Oddajanje in sprejem gradiv

V okviru projekta DIZZIS smo opredelili način in model pridobivanja magistrskih in doktorskih del glede na obliko in nosilec zapisa:

- **tiskana dela:** dostava originala na naslov NUK (po elektronskem reproduciranju knjižnica delo vrne avtorju);
- **elektronska različica na analognem ali digitalnem fizičnem nosilcu:** dostava originala na naslov knjižnice;
- **elektronska različica na lokalnem računalniškem mediju:** dostava datoteke prek e-pošte ali njena oddaja prek avtomatiziranega sistema za oddajanje elektronskih publikacij;
- **elektronska različica na javnem računalniškem omrežju:** dovoljenje nosilca avtorske pravice za prevzem publikacije z interneta oziroma spleta.

Prejete publikacije v tiskani obliki smo digitalizirali in izvedeli optično prepoznavo besedila (OCR). Digitalizacijo prejetih tiskanih izvodov magistrskih in doktorskih del so izvajali zunanji partnerji, ki so bili na podlagi javnih razpisov NUK (27.11.2006 in 14.3.2008) izbrani za primerne in ustrezne izvajalce digitalizacije knjižničnega gradiva. Pred začetkom digitalizacije so bili opredeljeni tudi procesi za oddajo tiskanih del izvajalcu digitalizacije, zahteve in pričakovanja do izvajalca ter način prejema digitaliziranih vsebin od izvajalca. 59 magistrskih, doktorskih in drugih del, ki smo jih prejeli v tiskani obliki, so nastala v letih od 1941 do 2003, kar pomeni, da smo prejeli tako dela v tipkopisu kot tudi napisana z različnimi računalniškimi programi za oblikovanje besedila. Pri reproduciranju del v elektronsko obliko je izvajalec digitalizacije moral upoštevati kriterije tehnične dokumentacije za gradivo, ki je namenjeno objavi na portalu Digitalne knjižnice Slovenije.

3.5.2 SVAROG – Sistem za varno arhiviranje oddanega gradiva

Po obdobju testiranja (september-december 2007) je v začetku aprila leta 2008 začelo delovati spletno programsko orodje za neposredno sprejemanje in dodajanje digitalnih vsebin SVAROG – Sistem za varno arhiviranje oddanega gradiva (**Priloga 13: Vstopna točka na portal SVAROG z domače spletne strani NUK**), preko katerega je mogoče oddajati tudi vsebine namenjene zbirki oziroma zbirkam projekta DIZZIS. Sistem SVAROG (**Priloga 14: Vstopna stran portala SVAROG**) je bil razvit za potrebe varnega oddajanja elektronskih publikacij, ki so predmet obveznega izvoda v NUK, uporaben pa bo tudi za zbiranje drugih digitalnih gradiv¹⁴.

Portal SVAROG omogoča založnikom, knjižnicam in drugim:

- **oddajo elektronskih publikacij (Priloge 15-17: Oddajanje publikacij v sistem SVAROG):** e-knjige, e-časopisje, e-slikovno in e-kartografsko gradivo;
- posredovanje **podatkov o elektronskem gradivu;**
- oddajo **izjave o pogojih uporabe in dostopa** do elektronskega gradiva;
- prejem **potrdila o oddaji elektronskega gradiva.**

¹⁴ Trenutno se na ravni NUK še dograjujejo kriteriji za izbiro gradiva, ki ga knjižnica pridobiva kot obvezni izvod v elektronski obliki. Glej *Pravilnik o vrstah in naboru elektronskih publikacij za obvezni izvod*; Dostopno na: http://www.nuk.uni-lj.si/dokumenti/pdf/2007/Pravilnik_obvezni_izvod.pdf.

V sam sistem oddajanja gradiva vključujemo tudi visokošolske zavode UL, s katerimi sodelujemo v okviru projekta DIZZIS, vendar pa do zaključka projekta nismo prejeli niti enega izvoda visokošolskih del po tej poti. Tudi to kaže, da večina avtorjev magistrskih in doktorskih del ni zainteresirana, da so le-ta širše dostopna javnosti. O razlogih za to bi se morali vprašati avtorji sami in njihovi matični visokošolski zavodi, v primeru javno financiranega visokega šolstva pa tudi financer.

Zaključki:

- Gradiva za zbirko visokošolskih del lahko avtorji prispevajo na različne načine, in sicer glede na nosilec zapisa in obliko zapisa. Kljub temu pričakovanega odziva visokošolskih zavodov za sodelovanje v projektu DIZZIS ni bilo.
- Elektronske izvode magistrskih in doktorskih del oddajajo avtorji v predpisanih formatih (.doc, .pdf).
- Z uvedbo sistema SVAROG v aprilu 2008 je zavezancem za obvezni izvod, založnikom, ki sodelujejo z ARRS, knjižnicam in drugim omogočen varen in enostaven način oddaje elektronskih gradiv.
- V času trajanja projekta DIZZIS smo zagotavljali digitalizacijo publikacij, ki obstajajo samo v tiskani obliki in njihovo ustrezno obdelavo, brezplačno.
- Izvajalec digitalizacije mora upoštevati predpisane kriterije za objavo gradiv na portalu dLib.si in za trajno ohranjanje digitalnih vsebin.

3.6 Priprava modela sodelovanja ponudnikov digitalnih vsebin pri gradnji digitalnih zbirk

3.6.1 Partnerstvo z Univerzo v Ljubljani

V okviru projekta DIZZIS je bila najprej v januarju 2007 sklenjena **pogodba o partnerstvu** med NUK in Univerzo v Ljubljani, v okviru katerega naj bi UL predvsem pomagala pri koordinaciji aktivnosti med visokošolskimi zavodi in sodelovala kot ponudnik digitalnih znanstveno-raziskovalnih vsebin (elektronskih različic magistrskih in doktorskih del ter drugih visokošolskih publikacij, ki nastajajo v okviru univerze in so javno sofinancirane). Univerza v Ljubljani naj bi sodelovala pri pripravi in sprejemu smernic, navodil in priporočil na ravni celotne univerze, kar bo omogočilo oblikovanje modela za sodelovanje s ponudniki digitalnih vsebin iz ostalega slovenskega visokošolskega prostora. Željo po sodelovanju v projektu je izrazila tudi Univerza na Primorskem, s katero so potekali dogovori o vključevanju digitalnih gradiv na portal dLib.si, vendar se v gradnjo zbirke v času projekta žal ni vključila.

3.6.2 Partnerstvo s članicami Univerze v Ljubljani

Konec aprila 2007 smo dekanom **visokošolskih zavodov Univerze v Ljubljani poslali dokumentacijo (Priloga 3: Dokumentacija za ponudnike digitalnih vsebin)**, v kateri smo izpostavili določila Zakona o obveznem izvodu publikacij (2006), zlasti s področja obveznosti visokošolskih zavodov tudi pri dostavi elektronskih publikacij. Vodstva zavodov smo opozorili, da je oddajanje elektronskih različic v prvi vrsti pomembno zaradi zagotovitve trajnega ohranjanja digitalnih virov, hkrati pa je ključnega pomena za gradnjo popolne zbirke magistrskih, doktorskih in raziskovalnih del. Z rednim deponiranjem teh del bi bil zagotovljen trajen način izgradnje zbirke in trajno arhiviranje gradiva na enem mestu. Visokošolske zavode smo tudi povabili k prispevanju magistrskih in doktorskih del v testno zbirko projekta DIZZIS. Dokumentaciji smo priložili pogodbene obrazce, ki so bili pripravljene z namenom reševanja avtorskoprnih vprašanj pri integriranju gradiv v digitalno zbirko oz. Digitalno knjižnico Slovenije.

Odziv na povabilo visokošolskim zavodom je bil dokaj slab, odzvalo se je le sedem visokošolskih zavodov Univerze v Ljubljani, in sicer *Fakulteta za matematiko in fiziko* (oba oddelka), *Biotehniška fakulteta* (šest oddelkov), *Pedagoška fakulteta*, *Fakulteta za elektrotehniko*, *Fakulteta za računalništvo in informatiko*,

Fakulteta za socialno delo in Ekonomska fakulteta. Fakultete so se na nas obrnile z željo po pomoči pri izgradnji digitalne zbirke del, ki so rezultat njihovih študijskih programov. Predvsem jih pestijo problemi pri urejanju avtorskopравnih vprašanj, kot tudi tehnološki problemi povezani z gradnjo digitalnih zbirk oziroma digitalne knjižnice. Nekaj visokošolskih zavodov pa je na NUK naslovilo željo po sodelovanju, ker nimajo sredstev, da bi digitalne zbirke gradili sami. Od maja 2007 smo na projektu DIZZIS tesno sodelovali zlasti s Fakulteto za matematiko in fiziko, Biotehniško fakulteto, Fakulteto za socialno delo, Pedagoško fakulteto in s Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo.

3.6.3 Pridobivanje gradiv za testno zbirko visokošolskih del

V maju 2007 smo k sodelovanju pri izgradnji testne zbirke najprej individualno pozvali avtorje magistrskih in doktorskih dela s področja **bibliotekarstva, informacijske znanosti in knjigarstva**. Pripravljen je bil dopis (**Priloga 4: Povabilo k projektu namenjeno strokovnjakom s področja bibliotekarstva, informacijske znanosti in knjigarstva**). Za to skupino avtorjev visokošolskih del smo se odločili zato, ker smo predvidevali, da bo odziv dober, saj gre za avtorje s strokovnega področja, ki si prizadeva za prost dostop do rezultatov znanstveno-raziskovalnega dela. Poleg tega smo predvidevali, da se bomo na osnovi pridobivanja omenjenih del srečali z različnimi situacijami, ki so relevantne tudi sicer v okviru visokošolskih zavodov (tiskana različica kot obvezni izvod NUK ni bila oddana / je bila oddana; elektronska različica obstaja / ne obstaja; e-r različica je na fizičnem nosilcu / lokalnem računalniškem mediju / objavljena na spletu; nosilec avtorske pravice ni več živ itd.).

K projektu smo najprej **povabili 72 avtorjev s področja bibliotekarstva, odzvalo se jih je le 28** oziroma 39 % (med njimi npr. ne najdemo celo nekaterih zaposlenih na matičnem oddelku). Med avtorji, ki so prispevali svoja dela, so nekateri prispevali tako magistrsko kot doktorsko delo, žal pa je bilo precej takšnih, ki so nas obvestili, da jih sodelovanje sicer zanima, da pa nam bodo svoja dela poslali kasneje, ko bodo že objavili npr. članke ali monografije (sicer le-ti naj ne bi več predstavljali izvirnega znanstvenega dela). Avtorji so lahko prispevali gradivo v tiskani ali elektronski obliki. Gradivo smo pridobivali od maja do julija 2007. Pridobili smo 11 del v elektronski obliki (v doc oziroma PDF formatu), ostalo gradivo je bilo v tiskani obliki. Elektronsko gradivo je moralo ustrezati kriterijem za trajno arhiviranje, zato smo avtorjem priporočili tudi ustrezen format (doc, html, PDF) v katerem so lahko oddajali datoteke. Kasneje so se projektu priključili *Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo*, avtorji z deli nastalimi v sklopu podiplomskih študijskih programov na *Filozofski fakulteti, Fakulteti za družbene vede* in *Naravoslovnotehniški fakulteti* ter avtorji del, ki so nastala na podiplomskem študiju na univerzah v tujini.

Ob pridobivanju gradiva smo opredelili tudi procese bibliografske obdelave visokošolskih del, saj jih precej ni imelo bibliografskega zapisa v lokalnem katalogu NUK, ki je bil vir črpanja metapodatkov za opis dokumentov. Prav tako je bilo treba pretehtati različne možnosti obdelave del, ki smo jih prejeli v elektronski obliki.

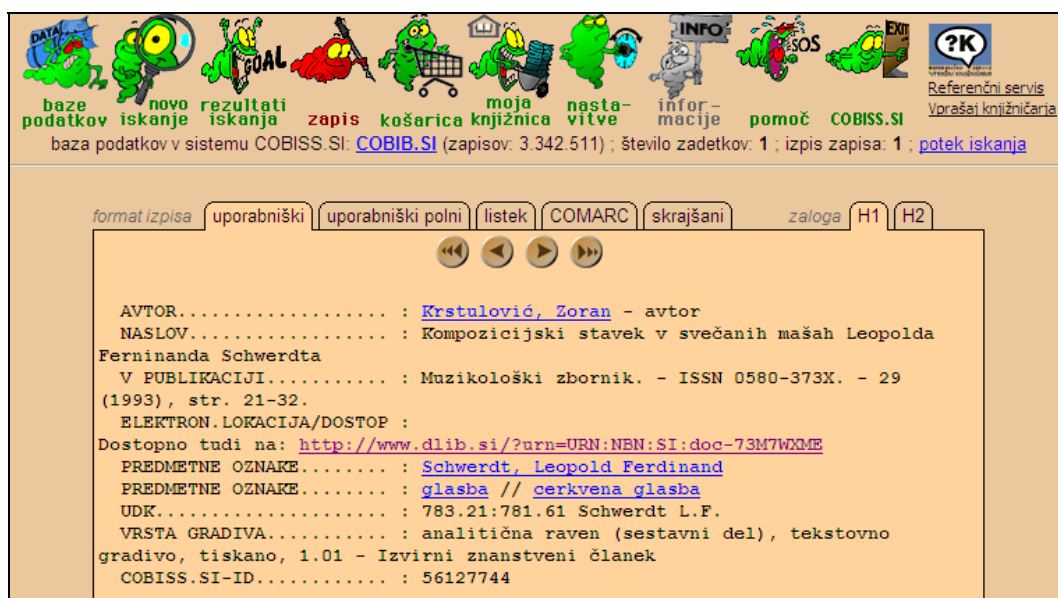
Zaključki:

- V primeru slovenskih visokošolskih zavodov so lahko ponudniki digitalnih vsebin različni zaradi različnih nosilcev avtorske pravice glede na vrsto gradiva.
- Odziv na povabilo k sodelovanju pri izgradnji digitalne zbirke magisterijev in doktoratov je bil pri visokošolskih zavodih Univerze v Ljubljani precej slabši od pričakovanega, prav tako smo naleteli na slab odziv avtorjev s področja bibliotekarstva.

- Za izgradnjo in razvoj zbirke slovenskih magisterijev in doktoratov bi bilo najprimerneje, da se kot ponudniki vsebin pojavljajo univerze oziroma samostojni visokošolski zavodi, saj bi to olajšalo proces pridobivanja in objave gradiva.

3.7 Preučitev možnosti povezovanja metapodatkov digitalnih vsebin z bibliografsko bazo SICRIS

V sklopu projekta DIZZIS smo začeli analizirati in reševati tudi problematiko povezovanja zapisov testne zbirke magistrskih in doktorskih del z bazo COBIB oziroma SICRIS. To je hkrati tudi problematika projekta Digitalna knjižnica Slovenije in se nanaša na vse zbirke znanstvenih del, saj so vanje vključena številna znanstvena in strokovna besedila, ki naj bi bila uporabnikom vzajemnega kataloga in sistema SICRIS dostopna tudi z mesta bibliografskega opisa v katalogu. Problematiko povezovanja digitalnih gradiv z znanstveno bazo SICRIS ter pridobivanja metapodatkov iz vzajemnega kataloga je del projekta Digitalna knjižnica Slovenije in se rešuje v skladu z njegovo časovnico. Rešuje se tudi vprašanje trajnih identifikatorjev, ki so potrebni za nedvoumno identifikacijo elektronskih virov in njihovo lokaliziranje v arhivu, ne glede na strežnik, kjer so shranjeni. Vrst trajnih identifikatorjev je veliko, npr. PURL, DOI, ARK, URN, URI, URL itd. V sklopu Digitalne knjižnice Slovenije smo se odločili za identifikator URN, ki bo po predhodnem dogovoru z IZUM dodan tudi bibliografskim zapisom v sistemu COBISS (URN naj bi IZUM poharvestiral iz dLib.si). V okviru projekta DIZZIS smo se ob obisku Biljana Kosanović, vodje Centra za znanstvene informacije in referalno dejavnost Narodne biblioteke Srbije ter vodje srbskega konzorcija za skupno nabavo – KoBSON, spoznali tudi z njihovimi izkušnjami z DOI.

Slika 1: Primer vključitve identifikatorja URN v bibliografski zapis v bazi podatkov COBIB

Zaključki:

- Vprašanje povezave metapodatkov z bazo COBIB oziroma sistemom SICRIS je del širšega projekta Digitalna knjižnica Slovenije in poteka na ravni dogovarjanja med NUK in IZUM.
- Kot trajni identifikator elektronskih virov je bil izbran URN, z njegovo vključitvijo v bibliografsko bazo COBIB bo zagotovljen enostaven dostop do celotnih besedil publikacij, vključenih v digitalne zbirke Digitalne knjižnice Slovenija.

3.7 GRADNJA DIGITALNIH ZBIK POSAMEZNIH VRST ZNANSTVENO-RAZISKOVALNIH GRADIV IN OBJAVA NA PORTALU dLib.si

3.7.1 Zbirka *Visokošolska dela*

Ker je šlo v okviru Digitalne knjižnice Slovenije pri projektu DIZZIS za izgradnjo digitalne zbirke gradiv, ki prej še niso bila predmet analize, je bila prva faza namenjena analizam stanja, pridobivanju sodelujočih v projektu in zbiranju gradiva (tiskano ali izvorno digitalno). Po pridobitvi prvega korpusa visokošolskih del smo ocenili in pričeli razreševati probleme, ki so običajno povezani z izgradnjo tovrstne digitalne zbirke. Uredili smo avtorskopravna vprašanja, ki zadevajo zajem, reprodukcijo ter dostop do vsebin na portalu dLib.si in preučili možne modele njihovega reševanja v prihodnje.

Od julija do decembra 2007 smo urejali vse potrebno za uskladitev načinov bibliografske obdelave tako tiskanih kot tudi elektronskih del v sistemu COBISS (prevzem bibliografskih opisov tiskanih del iz vzajemnega kataloga ali kreiranje novih zapisov, dopolnjevanje že obstoječih bibliografskih zapisov za tiskana dela z URL povezavo, kreiranje bibliografskih zapisov za elektronska dela itd.). Nato so potekale predpriprave za vzpostavitev nove zbirke *Visokošolska dela* na portalu dLib.si (določitev strukture, kreiranje zbirke, izbor in način prikaza metapodatkov za opis posameznega dela v zbirki ipd).

V avgustu 2007 smo usklajevali aktivnosti z oddelki znotraj NUK in uredili vse potrebno za oddajo tiskanih del izvajalcu digitalizacije – prvo digitalizirano gradivo smo prevzeli konec septembra 2007, in sicer 13 magistrskih oziroma doktorskih del.

Ob izvajanju elektronske ankete v septembru 2007 po knjižnicah visokošolskih zavodov Univerze v Ljubljani smo naleteli na prijazen odziv vodij knjižnic Fakultete za gradbeništvo in geodezijo, Pedagoške fakultete in Fakultete za elektrotehniko. Z Biotehniško fakulteto smo usklajevali pogoje za pridobivanje magistrskih in doktorskih del, saj digitalno zbirko gradijo že sami. V septembru smo prejeli pozitiven odgovor, da se projektu DIZZIS priključuje tudi omenjena fakulteta s svojimi visokošolskimi deli, medtem ko so pogovori z Ekonomsko in Pravno fakulteto še potekali in sčasoma zamrli. Testna digitalna zbirka **Visokošolska dela (Priloga 11: Zbirka *Visokošolska dela* na dLib.si)** je bila na portalu dLib.si objavljena 26.9.2007, vsebovala je 12 magistrskih in doktorskih del v celotnem besedilu, prosto dostopnih, z možnostjo iskanja po bibliografskih podatkih in tudi po celotnem besedilu.

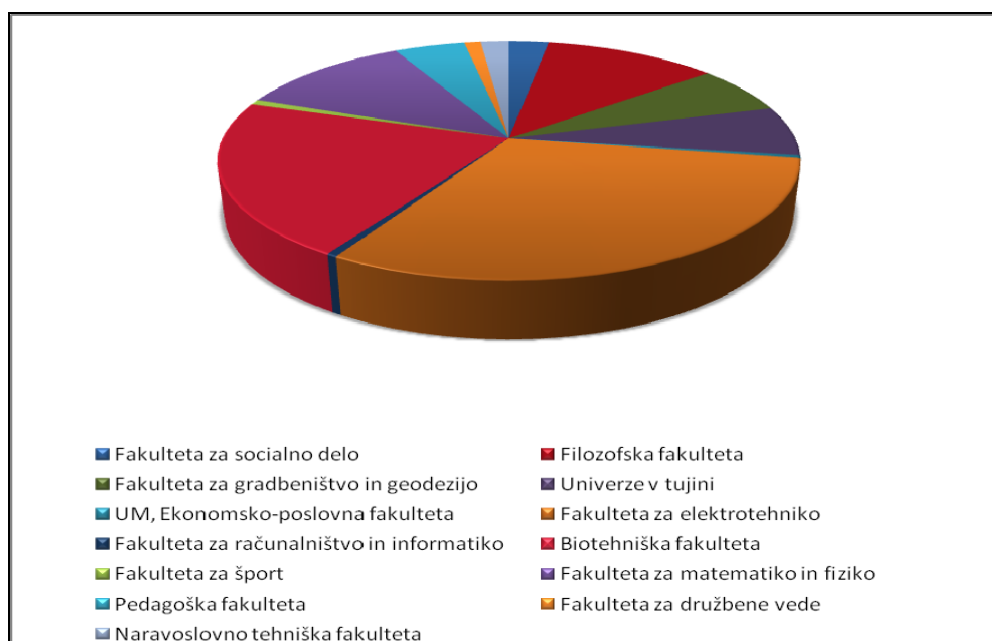
Do konca decembra 2007 smo pridobili dela devetih visokošolskih zavodov oz. njihovih oddelkov. Med prvimi je gradiva prispevala **Fakulteta za matematiko in fiziko, Oddelek za fiziko** (9 del), odzvali so se tudi posamezni avtorji, ki so svoje nazive pridobili v tujini. Skupno smo do konca decembra 2007 pridobili **113 magistrskih in doktorskih del**, in sicer z Biotehniške fakultete, Fakultete za družbene vede, Fakultete za gradbeništvo in geodezijo, Fakultete za matematiko in fiziko – Oddelek za fiziko, Fakultete za računalništvo in informatiko, Fakultete za socialno delo, Filozofske fakultete, Naravoslovnotehniške fakultete in Pedagoške fakultete, kot tudi dela nekaterih avtorjev, ki so pridobili magistrski oziroma doktorski naziv v tujini. Še naprej smo se dogovarjali tudi z Univerzo na Primorskem, ki je pokazala zanimanje za vključitev v projekt DIZZIS.

28 del je bilo ob koncu leta 2007 že objavljenih na portalu dLib.si (**Priloga 12: *Izpis rezultatov zbirke Visokošolska dela* na dLib.si**), ostala so bila v postopku tehnične priprave za objavo, tj. bibliografska obdelava, kreacija oziroma prevzem bibliografskih zapisov v sistemu COBISS oz. postopek digitalizacije in obdelave del, ki smo jih prejeli v tiskani obliki.

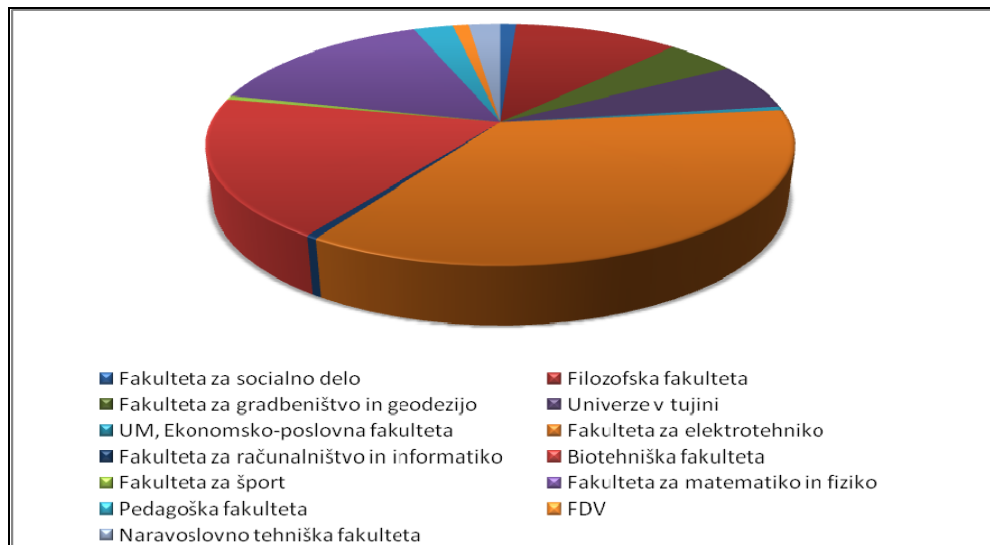
Preglednica 3: Statistika pridobivanja, obdelave, objave in iskanj v zbirki Visokošolska dela (29.9.2008)

pridobljena dela	iskanje po zbirki Visokošolska dela dLib.si	objavljeno na dLib.si	mag.	disertacije	v obdelavi	v digitalizaciji	v obdelavi ali digitalizaciji	drugo
dec. 2007	113	110-krat	26	13	13			
jan. 2008	148	114-krat	56	27	28			
feb. 2008	189	150-krat	104	74	115	47	19	15
marec 2008	194	165-krat	104	78	116	26	3	69 del - pripravljenih za objavo
april 2008	197	166-krat	157	80	116	29	12	
maj 2008	203	121-krat	189	81	122	7	3	1
junij 2008	218	100-krat	193	90	127	19	3	2
julij 2008	224	62-krat	193	92	131	19	3	2
avg. 2008	226	48-krat	193	92	133			
sept. 2008	227	79-krat	193	92	135	16	7	

Do konca septembra leta 2008 smo poleg 28 del, ki so že bila objavljena na portalu, pridobili še 199 novih visokošolskih del. Tako smo skupaj pridobili 227 del, od katerih jih je bilo konec septembra 2008 na portalu dLib.si dostopnih 193, 34 pa jih je v postopku bibliografske obdelave. Pridobljenih je bilo 91 magistrskih in 135 doktorskih del, zaradi aktualnosti smo v zbirko vključili tudi eno diplomsko delo s področja bibliotekarstva). Z letom 2008 smo uvedli tudi statistiko zbirke Visokošolska dela, s katero smo mesečno obveščali sodelujoče visokošolske zavode o poteku priprave del za objavo in o sami objavi na portalu dLib.si.

Slika 2: Obseg objavljenih visokošolskih del po visokošolskih zavodih (skupaj strani)

Slika 3: Pridobljeno število visokošolskih del po visokošolskih zavodih (naslovi)

3.7.2 Gradnja multimedijske zbirke Jurija Vege in zbirke raziskovalnih poročil

Po pogovorih z Oddelkom za matematiko in Oddelkom za fiziko na Fakulteti za matematiko in fiziko, se je porodila ideja o oblikovanju **multimedijske učne zbirke** o baronu Juriju Vegi. Znotraj strokovne multimedijske zbirke na portalu dLib.si želimo ponuditi njegove učbenike in študijsko gradivo, ki se navezuje na področja matematike, fizike, astronomije, strojništva, gradbeništva do geografije. Omenjena fakulteta nam je ponudila tudi dostop do lastnih zbirk, da bo lahko multimedijska zbirka obsegala čim več temeljnih strokovnih del. Pri tem bomo k sodelovanju v projektu povabili tudi strokovnjake s teh področij, s pomočjo katerih želimo zbirko ustrezno vsebinsko organizirati. Pridobivanje gradiv, reševanje avtorskoprnih vprašanj, izgradnja portala in digitalizacija gradiv še potekajo. Pri idejni zasnovi multimedijske zbirke sodeluje dr. Tomaž Pisanski in sodelavci Fakultete za matematiko in fiziko. Pri izbiri gradiv smo se opirali predvsem na Bibliografijo Jurija Vege (Povšič, J., 1974) in iskanje prvoizdaj Vegovih del, evidentirali smo tudi nekaj slikovnega gradiva v zbirki NUK. Kot je bilo omenjeno, ovira pri vzpostavitvi zbirke ni tehnične narave, ampak težave pri pridobivanju gradiv (gradiva so tudi izven meja Slovenije) in zagotavljanju pogojev za njihovo uporabo.

Izgradnja spletnega multimedijskega portala vključuje naslednje aktivnosti:

- oblikovanje spletnega vmesnika,
- izdelava flash komponent,
- izdelava spletnega portala,
- vzdrževanje portala,
- priprava in obdelava gradiva za vključitev v zbirko.

Tehnični pogoji za vzpostavitev digitalne **zbirke končnih raziskovalnih poročil** so ustvarjeni, sama vzpostavitev zbirke bo odvisna od dogovora z Javno agencijo za raziskovalno dejavnost RS.

3.7.3 Ostale digitalne zbirke

Gradnja in dopolnjevanje zbirk v okviru Digitalne knjižnice Slovenije je potekalo v skladu s strateškim načrtom Digitalne knjižnice Slovenije in letnimi načrti dela NUK. Dopolnjevanje zbirke znanstvenih člankov je teklo nemoteno, v obdobju 2007-2008 so bili na portal dodani prispevki v celotnem besedilu **47 znanstvenih in strokovnih revij** (v času od januarja do septembra 2008 je bilo na portal dLib.si dodanih kar 20 novih naslovov znanstvenih in strokovnih revij). V Digitalno knjižnico so bile vključene štiri nove zbirke **Visokošolska dela s 193 deli**, zbirka **Knjige z 250 deli**, zbirka **Časopisje** s celotnimi številkami revij¹⁵ in zbirka **Virtualne razstave**, kjer se na vizualen način predstavi zanimivo gradivo NUK, zaokroženo v tematske zgodbe. Vključeni so bili tudi **članki starejših časnikov in časopisov**, ki so temeljni vir za preučevanje naše preteklosti (Kmetijske in rokodelske novice, Slovenski gospodar, Kronika slovenskih mest, Dom in svet, Učiteljski tovariš, Štajerc, Laibacher Zeitung s prilogami in revija Sodobnost). V pripravi pa je tudi nova različica portala Digitalne knjižnice, ki bo omogočala drugačno strukturo in predstavitev digitalnih vsebin.

Zaključki:

- Zbirka *Visokošolska dela* je do septembra 2008 pridobila 227 magistrskih in doktorskih del; od teh je 193 del že bilo objavljenih na portalu Digitalne knjižnice Slovenije, ostala so v postopku opremljanja z metapodatki.
- Na portalu dLib.si je bilo do sedaj skupaj objavljenih 47 naslovov znanstvenih in strokovnih revij, v letu 2008 20 novih, ponudbi člankov je bila dodana tudi zbirka *Časopisje*, ki prinaša celotne številke revij (kar uporabniku omogoča vpogled v celotno številko publikacije, iskanje po celotnem besedilu in dostop do podatkov, ki so z objavo zgolj posameznih prispevkov bralcu nedostopni).
- Oblikovanje portala Jurij Vega je v teku, pogoji za vzpostavitev digitalne zbirke raziskovalnih poročil so ustvarjeni.
- Portal dLib.si je bogatejši še za eno novost, tj. *Virtualna razstava*, ki bo v tematskih zgodbah predstavljala raznolike knjižne zaklade NUK.
- Da gre portal dLib.si v korak s časom, pričajo tudi številne aplikacije Web 2.0, s katerimi uporabniku dopuščamo kreativno soustvarjanje portala Digitalne knjižnice.

4 OCENA USPEŠNOSTI PROJEKTA

Ocenjujemo, da so bili namen, cilji in pričakovani rezultati projekta doseženi. Do formalnega zaključka projekta sicer še ni uspelo dokončati vseh aktivnosti v okviru vzpostavitve multimedijske zbirke in portala Jurij Vega, saj na začetku projekta ni bilo mogoče predvideti zahtevnosti reševanja avtorskopравnih vprašanj pri zbiranju in objavi načrtovanih gradiv. Vendar pa bo po vzpostavitvi omenjeni portal predstavljal model za gradnjo in ponudbo t. i. digitalnih zbirk z dodano vrednostjo.

¹⁵ Zbirka *Časopisje* prinaša celotne številke posameznih revij, s čimer se ohranja revijo v elektronski obliki kot celoto in najdljivost tistih podatkov v reviji, ki se z objavo revije po člankih izvzamejo

POVZETEK

V okviru ciljnega raziskovalnega programa (CRP) »Konkurenčnost Slovenije 2006-2013« je v Narodni in univerzitetni knjižnici v obdobju od oktobra 2006 do septembra 2008 potekal raziskovalni projekt »DIZZIS - Razvoj digitalne zbirke znanstveno-raziskovalnih in strokovnih publikacij«. Cilj projekta je bil izdelava modela zbiranja znanstveno-raziskovalnih del v elektronski obliki in gradnje digitalnih zbirk, zagotavljanje dostopa do digitalnih vsebin in trajno ohranjanje digitalnih vsebin. Prav tako je bil cilj priprava modela digitalizacije znanstveno-raziskovalnih del, ki so nastala izvorno v tiskani obliki, oblikovanja elektronskih različic teh del ter njihovo vključevanje v digitalne zbirke. Ob zbiranju in pripravi gradiv za reprodukcijo oziroma objavo smo želeli vzpostaviti tudi model reševanja avtorskopравnih vprašanj za primere, ko so gradiva še pod avtorsko zaščito. Oblikovani so bili pogodbeni obrazci za nosilce avtorskih pravic, ki se nanašajo na prenos vsebine na digitalni medij, oblikovanje digitalne zbirke, dostop do digitalne različice gradiva in postopke za trajno ohranjanje digitalne vsebine publikacij.

Projektne naloge smo na začetku izvajanja projekta DIZZIS ustrezno umestili v projektne naloge in časovnico širše zasnovanega projekta, tj. Razvoj Digitalne knjižnice Slovenije, ki poteka v skladu s strateškimi cilji in smernicami, sprejetimi za obdobje štirih let (Glej: [Strategija razvoja Digitalne knjižnice Slovenije: 2007-2010](#)). Poleg tega smo opredelili tri specifične cilje projekta DIZZIS, tj. vzpostavitev zbirke visokošolskih del, vzpostavitev multimedijske zbirke in preučitev možnosti za vzpostavitev digitalne zbirke raziskovalnih poročil. Pri projektu je kot partner sodelovala Univerza v Ljubljani, ki nastopa kot ponudnica digitalnih vsebin, seveda pa so konkretni dogovori in sodelovanje potekali s posameznimi visokošolskimi zavodi, ki so bili pripravljeni sodelovati pri gradnji digitalnih zbirk. Pri gradnji multimedijske zbirke o Juriju Vegi je načrtovano sodelovanje še z drugimi partnerji, tudi iz tujine. Digitalna knjižnica Slovenije je v času trajanja projekta DIZZIS prek portala dLib.si ponudila v uporabo digitalno zbirko člankov iz 47 sodobnih znanstvenih in strokovnih revij, obsežne letnike časopisja s starejšim datumom izhajanja in nove zbirke gradiv (npr. visokošolska dela, virtualne razstave slikovnega gradiva, notno gradivo itd.), skupaj v obsegu skoraj milijon digitalnih strani. Kot dinamičen in sodoben portal je dLib.si svojo vsebino popestril z vključitvijo aplikacij Web 2.0 (e-novice, blog, anketa, RSS).

V prvi fazi projekta DIZZIS smo na podlagi opravljenih analiz pridobili podatke o obstoječem številu znanstveno-raziskovalnih in strokovnih publikacij, ki naj bi po našem mnenju bile prosto dostopne. Opravili smo pregled spletnih strani slovenskih visokošolskih zavodov, da bi ugotovili, v kakšnem obsegu le-ti že gradijo digitalne zbirke ali celo digitalne knjižnice. Z anketiranjem visokošolskih knjižnic smo pridobili podatke o obsegu publiciranja visokošolskih del, količini teh del v elektronski obliki in oddajanju del kot obvezni izvod v NUK. S pomočjo pravnih strokovnjakov so bili izdelani pogodbeni obrazci za dela, katerim avtorska pravica še ni prenehala. Opredelili smo tudi način in model pridobivanja visokošolskih znanstveno-raziskovalnih in strokovnih del. Po obdobju testiranja je začelo delovati tudi spletno orodje [SVAROG](#), sistem za varno arhiviranje oddanega gradiv v elektronski obliki, s katerim se je pridobivanje in hranjenje elektronskih gradiv poenostavilo tako za vlagatelje gradiv kot prejemnika (NUK). Izdelan je bil model trajnega ohranjanja gradiv in pri tem testirali odprto dostopno programsko opremo Fedora, ki bo v prihodnje služila kot platforma za arhivsko funkcijo repozitorija Digitalne knjižnice Slovenije (digitalni arhiv). V okviru Digitalne knjižnice Slovenije – dLib.si je bila že v letu 2007 vzpostavljena zbirka Visokošolska dela, v kateri je od 227 pridobljenih magistrskih in doktorskih trenutno že objavljenih 193. Izdelan je tudi načrt gradnje multimedijske zbirke o Juriju Vegi in izdelave multimedijskega portala, kar bo predstavljalo pilotni model vzpostavljanja multimedijskih učnih gradiv. Poskrbljeno je bilo tudi za promocijo projekta DIZZIS, tako v okviru številnih predstavitev Digitalne knjižnice Slovenije kot v okviru Univerze v Ljubljani. Vključenost dLib.si v portal Evropske knjižnice (The European Library), pa daje zbirkam strokovno-znanstvenih publikacij možnost predstavitve v evropskem raziskovalnem prostoru.

SUMMARY

Within the framework of Targeted research programme (CRP) "Slovenian competitiveness 2006-2013", the project "DIZZIS –The Development of the Digital Collection of Scientific Research and Professional Publications" was carried out by the National and University Library from October 2006 to September 2008. Project's initial aim was to develop a model for collecting electronic scientific research works, but also, to build a digital collection and to provide access to digital contents as well as enable their long-term preservation. A digitization model for scientific research printed works had to be established to ensure their conversion from analogue to digital form and their incorporation into digital collections. By gathering and preparing materials for reproduction, we tried to establish a model to solve author's rights related questions for materials still under legal protection. Contract forms for authors were created to allow publication of materials on the Internet, giving us permission to create digital collections that provide access to digitized materials and thereby take actions for long-term preservation of digitized content.

From the very beginning, the projects tasks were carried out within the framework of Digital Library of Slovenia project, in accordance with its strategic goals and guidelines outlined for the period of four years (see: [Digital Library of Slovenia Strategy Development](#)). Three specific goals of the DIZZIS project were defined: establishment of collection of higher education theses and dissertations, establishment of multimedia collection and a close examination of possibilities to establish a research reports collection. We collaborated closely with our project partner, the University of Ljubljana, which acted as a digital content provider. However, the actual agreements and cooperation went on with the individual higher education institutions that wished to participate in the process of collections creation. Cooperation with other partners is also planned to create the Jurij Vega multimedia collection. Meanwhile, the Digital Library of Slovenia provided access to digital collection of articles encompassing 47 contemporary scientific and professional journals, extensive volumes of old newspapers and new materials collections (such as higher education theses and dissertations, virtual exhibitions of image material, sheet music, etc.). Web 2.0 applications were also included to make dLib.si an even more dynamic and up-to date portal.

In the beginning of the project, data on existent number of scientific research and professional open accessible publications was gained. We have performed a survey of web sites of Slovenian higher education institutions to establish how many are developing their own digital collections or even digital libraries. By inquiring higher education institutions' libraries, we have obtained data on the extent of yearly published higher education theses and dissertations, determined the amount of these publications in digital form and obtained information on submitted legal deposit copies. With the aid of our legal experts, contract forms were created for publications which are still under author's right protection law. We have also defined the method and the model for acquisition of higher education scientific research and professional works. After an extensive testing period the [SVAROG portal](#), a system for safe archiving of electronic publications, began to fully operate, simplifying the process of acquisition and preservation of electronic materials for providers as for recipient (NUK). A model for long-term preservation of materials was prepared by testing the open source software Fedora, which will provide a future digital archive platform. In the framework of Digital Library of Slovenia, a collection of thesis and dissertations was created, which now encompasses 193 of 227 acquired works. A plan for developing a multimedia collection of Jurij Vega was also prepared. Promotion of the project DIZZIS took place during Digital Library of Slovenia presentations as well as presentations at University of Ljubljana. Participation of dLib.si in The European Library collection gives us an opportunity for presentation of Slovenian scientific and research publications to the European research community.

SEZNAM PRILOG

- Priloga 1: Rezultati analize visokošolskih del v knjižničnem in informacijskem sistemu – COBISS/COBIB
- Priloga 2: Rezultati analize spletnih strani visokošolskih knjižnic
- Priloga 3: Dokumentacija za ponudnike digitalnih vsebin
- Priloga 4: Povabilo k projektu namenjeno strokovnjakom s področja bibliotekarstva, informacijske znanosti in knjigarstva
- Priloga 5: Dovoljenje za reproduciranje in dostopnost publikacije
- Priloga 6: Dovoljenje za zajem (reprodukcijo) spletno dostopne publikacije
- Priloga 7: Dovoljenje za reproduciranje v elektronski obliki
- Priloga 8: Anketni vprašalnik
- Priloga 9: Relevantne tuje izkušnje pri načrtovanju in oblikovanju sistema e-visokošolskih del v slovenskem visokošolskem prostoru
- Priloga 10: Primer digitalnega arhiva visokošolskih del v programu Fedora
- Priloga 11: Zbirka Visokošolska dela na dLib.si
- Priloga 12: Izpis rezultatov zbirke Visokošolska dela na dLib.si
- Priloga 13: Vstopna točka na portal SVAROG z domače spletne strani NUK
- Priloga 14: Vstopna stran portala SVAROG
- Priloga 15: Oddajanje publikacij v sistem SVAROG
- Priloga 16: Oddajanje serijskih publikacij v sistem SVAROG
- Priloga 17: Oddajanje monografskih publikacij v sistem SVAROG
- Priloga 18: Portal Digitalne knjižnice Slovenije z nameščenimi aplikacijami Web 2.0

PRILOGE

Priloga 1: Rezultati analize visokošolskih del v knjižničnem informacijskem sistemu - COBISS/COBIB

MAGISTRSKA DELA (število zapisov v sistemu COBISS)	Katalog NUK	Vzajemni katalog
Univerza v Ljubljani	990	7593
Univerza v Mariboru	111	2502
Univerza na Primorskem	0	0
Ostali visokošolski zavodi	5	54
Univerza v Novi Gorici	0	12
Skupaj	1.106	10.161

DOKTORSKA DELA (število zapisov v sistemu COBISS)	Katalog NUK	Vzajemni katalog
Univerza v Ljubljani	2.123	3.610
Univerza v Mariboru	425	888
Univerza na Primorskem	0	1
Ostali visokošolski zavodi	6	12
Univerza v Novi Gorici	9	9
Skupaj	2.563	4.520

RAZISKOVALNA POROČILA, razvojne raziskave in razvojne naloge (število zapisov v sistemu COBISS)	Katalog NUK	Vzajemni katalog
Univerza v Ljubljani	162	4.416
Univerza v Mariboru	192	2.669
Univerza na Primorskem	0	0
Samostojni visokošolski zavodi	0	15
Univerza v Novi Gorici	0	37
Skupaj	354	7.137

Priloga 2: Tabela s podatki analize spletnih strani visokošolskih knjižnic

VISOKOŠOLSKI ZAVOD	SPLETNA STRAN FAKULTETE	SPLETNA STRAN KNJIŽNICE	DIGITALNA KNJIŽNICA	VRSTA PUBLIKACIJ	FORMAT BESEDILA
UNIVERZA V LJUBLJANI					
1.	Akademija za glasbo http://www.ag.uni-lj.si	ne	-	-	-
2.	Akademija za gledališče, radio, film in televizijo http://www.agrft.uni-lj.si	da	-	-	-
3.	Akademija za likovno umetnost http://www.alu.uni-lj.si	da	-	-	-
4.	Biotehniška fakulteta http://www.bf.uni-lj.si	da	http://www.digitalna-knjiznica.bf.uni-lj.si	dipl., mag. (le najnovejša dela)	celotno besedilo (pdf)
5.	Ekonomska fakulteta http://www.ef.uni-lj.si	da	http://www.ef.uni-lj.si-enote-cek-diplomo.asp	dipl., mag., spec. naloge	celotno besedilo (pdf)
6.	Fakulteta za arhitekturo http://www.arh.uni-lj.si	da	-	-	-
7.	Fakulteta za družbene vede http://www.fdv.uni-lj.si	da	http://dk.fdv.uni-lj.si-DelaFDV-	dipl., mag., dr.	celotno besedilo (pdf)
8.	Fakulteta za elektrotehniko http://www.fe.uni-lj.si	da	-	-	-
9.	Fakulteta za farmacijo http://www.ffa.uni-lj.si	da	-	-	-
10.	Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo http://www.fgg.uni-lj.si	da	-	-	-
11.	Fakulteta za kemijo in kemijsko tehnologijo http://www.fkkt.uni-lj.si	da	-	-	-
12.	Fakulteta za matematiko in fiziko http://www.fmf.uni-lj.si	da	http://www.mf.uni-lj.si-ETD-fiz-	mag., dr.	celotno besedilo (pdf)
13.	Fakulteta za pomorstvo in promet http://www.fpp.uni-lj.si	da	-	-	-
14.	Fakulteta za računalništvo in informatiko http://www.fri.uni-lj.si	da	http://eprints.fri.uni-lj.si-	dipl., mag., dr., članki	celotno besedilo (pdf)
15.	Fakulteta za socialno delo http://www.fsd.si	da	-	-	-
16.	Fakulteta za strojništvo http://www.fs.uni-lj.si	da	-	-	-
17.	Fakulteta za šport http://www.sp.uni-lj.si	da	-	-	-
18.	Fakulteta za upravo http://www.fu.uni-lj.si	da	-	-	-
19.	Filozofska fakulteta http://www.ff.uni-lj.si	da	http://www.mf.uni-lj.si-ETD-ff-	mag., dr.	celotno besedilo (pdf)
20.	Medicinska fakulteta http://www.mf.uni-lj.si	da	http://www.mf.uni-lj.si-ETD-mf-	mag., dr.	celotno besedilo (pdf)
21.	Naravoslovnotehniška fakulteta http://www.ntf.uni-lj.si	da	-	-	-

22.	Pedagoška fakulteta	http://www.pef.uni-lj.si	da	-	-	-
23.	Pravna fakulteta	http://pf-lj.kelt.si	da	-	-	-
24.	Teološka fakulteta	http://www.teof.uni-lj.si	da	-	-	-
25.	Veterinarska fakulteta	http://www.vf.uni-lj.si	da	-	-	-
26.	Visoka šola za zdravstvo	http://www.vsz.uni-lj.si	da	-	-	-
UNIVERZA V MARIBORU						
27.	Ekonomsko-poslovna fakulteta	http://www.epf.uni-mb.si-podrocje.aspx	da	http://www.epf.uni-mb.si-ediplome-	dipl.	celotno besedilo (pdf)
28.	Fakulteta za elektrotehniko, računalništvo in informatiko	http://www.feri.uni-mb.si	da	-	-	-
29.	Fakulteta za gradbeništvo	http://fg.uni-mb.si	da	-	-	-
30.	Fakulteta za kemijo in kemijsko tehnologijo	http://atom.uni-mb.si-index.html	da	-	-	-
31.	Fakulteta za strojništvo	http://fk.uni-mb.si	da	-	-	-
32.	Fakulteta za kmetijstvo	http://fl.uni-mb.si-html	da	-	-	-
33.	Fakulteta za logistiko	http://www.fov.uni-mb.si	da	-	-	-
34.	Fakulteta za naravoslovje in matematiko	NI SPLETNEGA NASLOVA	-	-	-	-
35.	Fakulteta za organizacijske vede	http://www.fs.uni-mb.si-main.asp	da	-	-	-
36.	Fakulteta za varnostne vede	http://www.fpvv.uni-mb.si	da	-	-	-
37.	Fakulteta za zdravstvene vede	http://sola.vzdr.uni-mb.si	da	-	-	-
38.	Filozofska fakulteta	NI SPLETNEGA NASLOVA	-	-	-	-
39.	Medicinska fakulteta	http://www.mf.uni-mb.si	da	-	-	-
40.	Pedagoška fakulteta	http://www.pfmb.uni-mb.si	da	-	-	-
41.	Pravna fakulteta	http://www.pf.uni-mb.si	povezava ne deluje	-	-	-
UNIVERZA NA PRIMORSKEM						
42.	Fakulteta za humanistične študije Koper (UP FHŠ)	http://www.fhs.upr.si	da	-	-	-
43.	Fakulteta za management Koper (UP FM)	http://www.fm.upr.si	da	-	-	-
44.	Fakulteta za matematiko, naravoslovje in informacijske tehnologije Koper (UP	http://www.famnit.upr.si	ne	-	-	-

	FAMNIT)					
45.	Pedagoška fakulteta Koper (UP PEF)	http://www.pef.upr.si	da	-	-	-
46.	Turistica - Visoka šola za turizem Portorož (UP Turistica)	http://www.turistica.si	da	-	-	-
47.	Visoka šola za zdravstvo Izola (UP VŠZI)	http://www.vszi.upr.si	da	-	-	-
48.	Znanstveno-raziskovalno središče Koper (UP ZRS)	http://www.zrs.upr.si	da	-	-	-
49.	Primorski inštitut za naravoslovne in tehnične vede Koper (UP PINT)	http://www.upr.si	povezava ne deluje	-	-	-
UNIVERZA V NOVI GORICI						
50.	Fakulteta za aplikativno naravoslovje	http://www.p-ng.si-si-o-univerzi-sole-3000-	da	-	-	-
51.	Fakulteta za podiplomski študij	http://www.p-ng.si-si-o-univerzi-sole-6000-	da	-	-	-
52.	Fakulteta za slovenske študije Stanislava Škrabca	http://www.p-ng.si-si-o-univerzi-sole-4000-	da	-	-	-
53.	Fakulteta za znanosti o okolju	http://www.p-ng.si-si-o-univerzi-sole-1000-	da	-	-	-
54.	Poslovno-tehniška fakulteta	http://www.p-ng.si-si-o-univerzi-sole-2000-	da	-	-	-
55.	Visoka šola za vinogradništvo in vinarstvo	http://www.p-ng.si-si-o-univerzi-sole-5000-	da	-	-	-
SAMOSTOJNI VISOKOŠOLSKI ZAVODI						
56.	Evropska pravna fakulteta v Novi Gorici (EVRO-PF)	http://www.evro-pf.si	ne	-	-	-
57.	Fakulteta za uporabne družbene študije v Novi Gorici (FUDŠ)	http://www.fuds.si	ne	-	-	-
58.	Fakulteta za podiplomske državne in evropske študije, Kranj (FDŠ)	http://www.fds.si	ne	-	-	-
59.	Fakulteta za podiplomski humanistični študij, Ljubljana, Institutum Studiorum Humanitatis	http://www.ish.si	da	-	-	-

60.	Fakulteta za podiplomski študij managementa, IEDC – Poslovna šola Bled	http://www.iedc.si	ne	-	-	-
61.	Mednarodna fakulteta za družbene in poslovne študije, Celje (MFDPS)	http://www.mfdps.si	ne	-	-	-
62.	Mednarodna podiplomska šola Jožefa Stefana, Ljubljana (MPŠ)	http://www.mps.si	ne	-	-	-
63.	Šola za risanje in slikanje, Ljubljana (VŠRS)	http://www.arthouse-si.com	ne	-	-	-
64.	Visoka komercialna šola Celje	http://www.vks-celje.si	da	-	-	-
65.	Visoka poslovna šola Maribor (VPŠM)	http://www.doba.si-visoka-default.asp	da	-	-	-
66.	Visoka šola za dizajn, Ljubljana	http://www.vsd.si	ne	-	-	-
67.	Visoka šola za podjetništvo – GEA College, Piran (VŠP)	http://www.gea-college.si-vsp	da	-	-	-
68.	Visoka šola za računovodstvo, Ljubljana	NI SPLETNEGA NASLOVA	-	-	-	-
69.	Visoka šola za tehnologije in sisteme, Novo mesto (VITES)	NI SPLETNEGA NASLOVA	-	-	-	-
70.	Visoka šola za tehnologijo polimerov, Slovenj Gradec (VŠTP)	NI SPLETNEGA NASLOVA	-	-	-	-
71.	Visoka šola za upravljanje in poslovanje, Novo mesto	http://www.visoka-sola.com	da	-	-	-
72.	Visoka šola za zdravstveno nego Jesenice (VŠZNJ)	http://www.vszn-jesenice.si	ne	-	-	-

Priloga 3: Dokumentacija za potencialne ponudnike digitalnih vsebin

Univerza v Ljubljani
Visokošolski zavod UL
Dekan
Naslov visokošolskega zavoda

Spoštovani,

Kot ste verjetno že seznanjeni, je oktobra 2006 začel veljati nov **Zakon o obveznem izvodu publikacij** (UL RS, št. 69, 2006), ki na nov način ureja področje obveznega izvoda publikacij, namen in predmet obveznega izvoda, zavezance za obvezni izvod in depozitarne organizacije za hranjenje in ohranjanje obveznega izvoda publikacij. Glede na to, da so tudi visokošolski zavodi eden od zavezancev za obvezni izvod publikacij, dovolite, da opozorimo na nekaj določil omenjenega zakona.

Namen obveznega izvoda je zagotoviti ohranjanje in dostopnost vseh publikacij, ki so bile izdane, založene, objavljene, izdelane ali razmnožene v RS ali pa uvožene in prilagojene za distribucijo v RS, kot nacionalne kulturne dediščine ter omogočiti izvajanje bibliografskega nadzora, izdelavo nacionalne bibliografije, pripravo podatkov o slovenski založniški produkciji in uporabo v skladu s strokovnimi navodili (ZOIPub, 3. člen).

Predmet obveznega izvoda so publikacije v tiskani obliki (v vseh tiskarskih ali razmnoževalnih tehnikah ali na kateremkoli mediju), zvočni zapisi na raznih nosilcih, slikovni zapisi na raznih nosilcih, elektronske publikacije (na fizičnih nosilcih ali objavljene na spletu) in publikacije, ki predstavljajo kombinacijo omenjenih vrst zapisov (ZOIPub, 4. člen).

Zavezanci za obvezni izvod so založniki, izdajatelji, distributerji in drugi primerljivi subjekti, ki izdajajo, razširjajo ali objavljajo publikacije iz 4. člena zakona, tako da so dostopne javnosti, in so pravne ali fizične osebe s sedežem, podružnico ali prebivališčem v RS (ZOIPub, 9. člen).

Zavezanci so dolžni nacionalni depozitarne organizaciji (op.: Narodna in univerzitetna knjižnica) poslati ali predložiti v zakonu določeno **število obveznih izvodov publikacij** (op.: posebej opozarjamo, da je število obveznih izvodov višje za publikacije, ki so bile izdane z javnimi sredstvi) (ZOIPub, 5. in 6. člen), in sicer najpozneje v 15 dneh po objavi ali začetku prodaje ali distribucije ((ZOIPub, 11. člen).

Zakon določa tudi oddajanje **elektronskih publikacij**, katerih dostopnost za uporabnike se določi s posebnimi dogovori med založniki oziroma izdelovalci teh publikacij in nacionalno depozitarne organizacijo, tako da je mogoča uporaba obveznega izvoda vsaj v prostorih nacionalne depozitarne organizacije ali za študijske in raziskovalne namene (ZOIPub, 7. člen). Podrobneje določa način in pogostost zbiranja obveznih izvodov elektronskih publikacij pravilnik, ki ga izda Narodna in univerzitetna knjižnica.

Novi zakon o obveznem izvodu publikacij je tako Narodni in univerzitetni knjižnici prinesel novo nalogo, tj. zbiranje, hranjenje in trajno ohranjanje elektronskih publikacij ter zagotavljanje njihove dostopnosti za uporabnike. Ustvarjalcem elektronskih publikacij pa zagotavlja trajno ohranjanje njihovih del ter njihovo dostopnost v skladu z zakonskimi določili in določili pogodbe z nacionalno depozitarno organizacijo.

Pri preverjanju arhiva visokošolskih del v tiskani obliki, ki jih hrani Narodna in univerzitetna knjižnica, in katerih obvezno oddajanje je določal že prejšnji zakon o obveznem izvodu, smo ugotovili, da zakonskih določil vsi zavezanci za obvezni izvod niso izvajali dosledno zlasti v primeru oddajanja arhivskega izvoda **doktorskih del**. Tako v arhivu NUK manjkajo številni doktorati slovenskih univerz, kar pomeni, da njihovo trajno ohranjanje ni zagotovljeno. Knjižnice posameznih visokošolskih zavodov namreč hranijo t. i. postavitvene izvode, ki so namenjeni uporabi in ne trajnemu ohranjanju. Zato prosimo, da v okviru vašega visokošolskega zavoda preverite, če le-ta nacionalni depozitarni organizaciji redno oddaja **arhivski izvod doktorskih del v tiskani obliki** (2 izvoda).

Kot smo že omenili, novi zakon o obveznem izvodu publikacij ureja tudi oddajanje, hranjenje in zagotavljanje dostopa do **elektronskih publikacij**. Analiza stanja na področju elektronskega publiciranja v okviru visokošolskih zavodov je pokazala, da imajo nekateri visokošolski zavodi za področje elektronskega publiciranja že sprejete posebne pravilnike, nekateri tudi že zagotavljajo dostop do digitalnih zbirk visokošolskih del, večina pa jih tega področja še nima urejenega. Narodna in univerzitetna knjižnica je že vzpostavila osnovne pogoje za zbiranje obveznega izvoda elektronskih publikacij in njihovo hranjenje, vzpostavljena je tudi programska podpora za izgradnjo digitalnih zbirk in zagotavljanje njihove dostopnosti prek enotnega portala Digitalne knjižnice Slovenije - dLib.si (www.dlib.si).

Založniki, ki so sklenili pogodbo z Javno agencijo za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije o sofinanciranju domače znanstvene in poljudnoznanstvene periodične publikacije trenutno že lahko pošiljajo tekoče številke v PDF formatu na elektronski naslov: dlib.si@nuk.uni-lj.si, v kratkem pa bo vzpostavljen sistem za pošiljanje obveznega izvoda elektronskih publikacij SVAROG - sistem za varno arhiviranje oddanega gradiva.

V okviru ciljnega raziskovalnega programa (CRP) »Konkurenčnost Slovenije 2006-2013« je Narodna in univerzitetna knjižnica pridobila tudi sredstva za raziskovalni projekt »**Razvoj digitalne zbirke znanstveno-raziskovalnih in strokovnih publikacij**«, ki bo potekal v obdobju oktober 2006 – september 2008 (Glej Priloga 4.1). V okviru projekta bomo opredelili metodologijo zbiranja znanstveno-raziskovalnih del v elektronski obliki in izgradnje digitalnih zbirk, zagotavljanja dostopa do digitalnih vsebin in trajnega ohranjanja digitalnih vsebin. Prav tako bo izgrajen model digitalizacije znanstveno-raziskovalnih del, ki so nastala izvorno v tiskani obliki, oblikovanja elektronskih različic teh del, oblikovanja digitalnih zbirk in dostopa do digitalnih vsebin ter trajnega ohranjanja teh vsebin. Vzporedno s tem bo vzpostavljen tudi model reševanja avtorskopравnih vprašanj (prenos vsebine na digitalni medij, oblikovanje digitalne zbirke, dostop do digitalne različice, postopki za trajno ohranjanje digitalne vsebine publikacije). Partnerica v projektu je tudi Univerza v Ljubljani, ki nastopa kot ponudnica digitalnih vsebin, seveda pa se dogovarjamo glede sodelovanja v projektu tudi s posameznimi visokošolskimi zavodi, ki želijo sodelovati v t. i. testni fazi vzpostavitve digitalnih zbirk (visokošolske znanstveno-raziskovalne monografske publikacije, magistrska in doktorska dela ter specialistične naloge). Nekateri visokošolski zavodi so že izrazili pripravljenost za sodelovanje v omenjenem projektu, drugi pa so seveda vljudno vabljeni. Kontaktna oseba na projektu je: Katja Rapuš, (tel.: 01/2001-156, e-naslov: katja.rapus@nuk.uni-lj.si).

Vljudno prosimo, da ustrezne osebe seznanite z določili novega zakona o obveznem izvodu publikacij in nam pomagate uresničevati eno od temeljnih nalog nacionalne knjižnice, tj. skrb za trajno ohranjanje rezultatov pisne kulturne dediščine, katere del je tudi znanstveno-raziskovalna ustvarjalnost vašega visokošolskega zavoda. Veseli pa bomo tudi vašega sodelovanja v omenjenem projektu in pri izgradnji Digitalne knjižnice Slovenije.

Gradivo z vsemi prilogami vam bomo poslali tudi v elektronski obliki.

S spoštovanjem,

dr. Melita Ambrožič
pomočnica ravnatelja za knjižnični sistem UL

mag. Lenart Šetinc
ravnatelj

V VEDNOST:

- odgovorna oseba knjižnice

PRILOGE:

1. DIZZIS - Razvoj digitalne zbirke znanstveno-raziskovalnih in strokovnih publikacij
2. Oddajanje digitalnih gradiv Narodni in univerzitetni knjižnici
3. Izjava o pogojih dostopa
4. Dogovor o sodelovanju
5. Primer obrazca za urejanje avtorskih pravic
6. Dovoljenje za zajem in objavo spletno dostopne publikacije
7. Objava spletnega mesta Digitalne knjižnice Slovenije - dLib.si
8. Logotip portala dLib.si

Priloga 3.1: **DIZZIS - Razvoj digitalne zbirke znanstveno-raziskovalnih in strokovnih publikacij** (Raziskovalni projekt v okviru ciljnega raziskovalnega programa »Konkurenčnost Slovenije 2006-2013«)

Med slovensko pisno kulturno dediščino sodi tudi znanstveno-raziskovalna ustvarjalnost. Zaradi hitrega naraščanja obsega tako imenovane digitalne kulturne dediščine in njenih specifičnih lastnosti, le-te ne bo možno ohraniti, če za njeno zbiranje in hranjenje ne bo poskrbljeno neposredno po njenem nastanku. Da bi preprečili, da bi rezultati znanstveno-raziskovalnega dela za vedno izginili, je treba izvajati sistematično zbiranje in hranjenje publikacij, ki nastajajo v okviru slovenskih univerz in drugih visokošolskih zavodov ter inštitutov, oziroma, ki nastanejo kot rezultat različnih znanstveno-raziskovalnih programov in projektov.

Digitalna zbirka (zbirke) znanstveno-raziskovalnih in strokovnih publikacij se bo gradila v skladu s kriteriji slovenike ter NUK-ovo strategijo zagotavljanja dostopa do relevantne produkcije slovenskih avtorjev in ohranjanja digitalnih virov za prihodnje generacije. Funkcijo zbiranja in ohranjanja publikacij na formalni ravni omogočata NUK-u *Zakon o obveznem izvodu publikacij* in *Zakon o pogojih za opravljanje reproduktivne avdio in video dejavnosti*, ki zavezujeta vse zavezanca za obvezni izvod, da oddajo določeno število izvodov publikacij v NUK. Zakon o obveznem izvodu publikacij določa v 7. členu tudi oddajo obveznega izvoda elektronskih publikacij nacionalni depozitarni organizaciji, tj. NUK.

V Sloveniji je v preteklih letih že nastalo nekaj iniciativ za hranjenje tovrstnega gradiva. Omenili bi projekt izgradnje nacionalnega digitalnega arhiva (repozitorija) za dolgoročno hranjenje digitalnih vsebin, projekt zbiranja elektronskih publikacij dosegljivih na spletu ter gradnja Digitalne knjižnice Slovenije – dLib.si.

Namen projekta:

- **izgradnja digitalne zbirke** (zbirk) slovenskih znanstveno-raziskovalnih in strokovnih publikacij;
- **dostop do celotnih besedil** strokovnih, znanstvenih in multimedijskih vsebin prek portala Digitalne knjižnice Slovenije - dLib.si.

Cilji projekta:

- **izgradnja** digitalnega arhiva za trajno ohranjanje znanstveno-raziskovalnih in strokovnih publikacij;
- **razvoj** mreže institucij ponudnikov digitalnih vsebin;
- **izgradnja digitalnih zbirk** izvorno digitalnih in digitaliziranih gradiv;
- **priprava strategije, vzpostavitev pilotne tehnologije in organizacije** za digitalizacijo znanstveno-raziskovalnih vsebin;
- **proučitev** metod povezovanja digitalnih vsebin z bazo SICRIS
- **izdelava** pravnega okvira za reševanje avtorskih vprašanj;
- **zagotavljanje dostopa do digitalnih vsebin** prek portala Digitalne knjižnice Slovenije - dLib.si.

Pričakovani rezultati: javni dostop, hitrejše razširjanje, pregled, večja transparentnost, prepoznavnost in trajno ohranjanje slovenske znanstvene in strokovne produkcije ter možnost gradnje učnih multimedijskih vsebin za končne uporabnike.

Metodologija projekta:

- **Interdisciplinarno raziskovanje** različnih vidikov digitalnih arhivov in digitalne knjižnice (izgradnja, dostop, arhiviranje vsebin, uporabniki, evalvacija itd.) na področju bibliotekarske in informacijske znanosti ter računalništva.
- Obravnavani bodo **tehnični vidiki izgradnje digitalnih zbirk** znanstveno-raziskovalnih in strokovnih publikacij, kot so razvoj sistema in infrastrukture za digitalizacijo ter shranjevanje in trajno ohranjanje digitalnih vsebin.
- Pri tem bodo upoštevane **mednarodne izkušnje, standardi in priporočila** ter dosedanje izkušnje pri vzpostavljanju portala Digitalne knjižnice Slovenije - dLib.si in digitalnega arhiva v NUK-u.
- Izdelana bodo **priporočila za oblikovanje, prenos, hranjenje in dostopnost digitalnih vsebin**. Izdelan bo model delovanja sistema in definiran protokol za sodelovanje ponudnikov digitalnih vsebin.

Pri pridobivanju digitalnih vsebin in gradnji digitalnih zbirk vsebin, ki nastajajo v okviru znanstveno-raziskovalne dejavnosti univerz, bo v prvi fazi projekta sodelovala Univerza v Ljubljani, ki bo podprla sprejem smernic, navodil in priporočil na ravni univerze, kar bo omogočilo oblikovanje modela za sodelovanje s ponudniki digitalnih vsebin iz ostalega slovenskega visokošolskega prostora, tj. ostalih univerz in znanstveno-raziskovalne sfere. Izbrani visokošolski zavodi UL bodo tudi sodelovali v pilotni fazi izgradnje digitalnih zbirk visokošolskih del (izvorno digitalnih dokumentov in digitaliziranih izvorno nedigitalnih dokumentov).

Visokošolske ustanove oziroma njihove knjižnice, ki so pripravljene sodelovati že v pilotni fazi projekta, naj se obrnejo na **kontaktni osebni**:

dr. Melita Ambrožič, vodja projekta (melita.ambrozic@nuk.uni-lj.si)

Katja Rapuš, sodelavka na projektu (katja.rapus@nuk.uni-lj.si)

Priloga 3.2: Oddajanje digitalnih gradiv Narodni in univerzitetni knjižnici

Visokošolski zavodi lahko že obstoječa digitalna gradiva, ki jih zajema Zakon o obveznem izvodu publikacij (ZOIPub, Ul. RS 69/06), pošljejo Nacionalni in univerzitetni knjižnici po **naslednjih navodilih oziroma korakih**:

- 1. korak:** **Podpis izjave** o pogojih dostopa (**Priloga 3** oz. datoteka: *zalozniki_izjava o pogojih dostopa.doc*)

Če dovolite javen in prost dostop, potem je potreben naslednji korak:
- 2. korak:** **Podpis dogovora** o sodelovanju, ki ureja tudi avtorske pravice (**Priloga 4** oz. datoteka: *dogovor_dLib.doc*). V elektronskem obrazcu pogodbe izpolnite siva polja pogodbe in podpisano pogodbo vrnite v **2 (dveh) izvodih**.
Prilagamo še vzorec dokumenta (dovoljenje avtorjev za spletno objavo) za urejanje avtorskih pravic z avtorji (**Priloga 5** oz. datoteka: *AVTORJIspletnaobjavaZBDS2005.doc*).
- 3. korak:** **Zajem oz. oddaja digitalnih vsebin:**
Digitalne kopije vaših tiskanih publikacij ali publikacij, ki so izvorno nastale v digitalni obliki, in so dostopne prek spleta ali jih hranite na elektronskih nosilcih zapisa (npr. CD ali DVD) v celotnih besedilih, lahko:

pošljete:
 - na elektronski naslov: dlib.si@nuk.uni-lj.si
 - obsežnejše datoteke, ki so shranjene na CD ali DVD, pošljite po pošti.
dovolite zajem:
 - z **vašim pisnim dovoljenjem** (**Priloga 6** oz. datoteka: *dovoljenje_za_zajem.doc*) lahko zajamemo vaše digitalne vsebine, objavljene na spletu, sami. Izpolnite siva polja dovoljenja in podpisano dovoljenje vrnite v **2 (dveh) izvodih**.

Naslov za pošiljanje pošte:

NUK, Enota za razvoj in upravljanje digitalne knjižnice
Katja Rapuš
Turjaška 1
1000 LJUBLJANA

V NUK pripravljamo sistem za pošiljanje obveznega izvoda elektronskih publikacij **SVAROG - sistem za varno arhiviranje oddanega gradiva**. Sistem bo, poleg varne, hitre in enostavne oddaje elektronskih publikacij, omogočal tudi enostavno urejanje pogodbenih razmerij med založniki in NUK.

Zahtevane tehnične lastnosti digitalnih gradiv:

Datoteke naj bodo

- brez kakršnih koli zaščit in omejitev, na primer: **odklenjene oziroma nezaščitene** za:
 - tiskanje,
 - spreminjanje,
 - optično prepoznavo besedil - OCR in
 - izvoz;
- brez oznak za tisk, na primer oznak za model CMYK in oznak za porezavo.

Priprava metapodatkov/bibliografskih zapisov: se za prejeta digitalna gradiva izvaja v NUK, v Oddelku Slovenska bibliografija, in sicer v okviru sistema COBISS.

Objava na portalu Digitalne knjižnice Slovenije - dLib.si: prejete digitalne vsebine bodo objavljene na portalu Digitalne knjižnice Slovenije - dLib.si v najkrajšem možnem času oz. najkasneje 2 meseca po prejemu gradiva in izpolnjenih vseh zgoraj navedenih pogojih.

Objava spletnega mesta Digitalne knjižnice Slovenije - dLib.si: za enovito, enostavno in lažjo pot uporabnika do vaših spletnih publikacij priporočamo, da objavite na vaši spletni strani povezavo do spletnega mesta dLib.si (**Priloga 7** oz. datoteka: *najava portala.doc*), skupaj z znakom portala (**Priloga 8** oz. datoteka: *dlib.jpg*).

Dodatne informacije:

e-naslov: dlib.si@nuk.uni-lj.si
Katja Rapuš (tel: 01/2001 156)

Priloga 3.3: Izjava o pogojih dostopa

Izjava o pogojih dostopa

Narodna in univerzitetna knjižnica
Turjaška 1
1000 Ljubljana

<i>Založnik</i>	
Ime	
Naslov (ulica, hišna številka, kraj)	
Ime in priimek kontaktne osebe	
E-pošta kontaktne osebe	
Telefon kontaktne osebe	
Faks kontaktne osebe	
<i>Naslov publikacije</i>	
<i>Datum objave na spletu</i>	
<i>Podatek o izdaji / različici (npr. različica 2.0.2), pri serijski publikaciji podatek o letniku, številki ipd.</i>	
<i>Uporaba publikacije oziroma pogoji dostopa</i>	☐ dovolim javen in prost dostop ☐ ne dovolim javnega dostopa

Pojasnilo:

Javen in prost dostop pomeni, da je elektronska publikacija brezplačno dostopna od koderkoli in kadarkoli prek portala dLib.si (www.dLib.si). Vsebina portala *dLib.si* je namenjena samo za osebno uporabo. Reproduciranje in uporaba v komercialne namene sta prepovedana.

Imetnik avtorske pravice lahko omeji dostop do svoje elektronske publikacije, tako da **ne dovoli javnega dostopa**, vendar pa je nacionalna deponitarna organizacija (v skladu s 3. odstavkom 7. člena in 3. odstavkom 18. člena Zakon o obveznem izvodu publikacij, UL RS, št. 69/2006) dolžna zagotoviti uporabo take publikacije za študijske in raziskovalne namene.

V _____, dne _____

Podpis in žig pooblaščenice osebe založnika

Priloga 3.4: **Dogovor o sodelovanju**

NARODNA IN UNIVERZITETNA KNJIŽNICA, Turjaška 1, Ljubljana (NUK)

in

Ime in naslov organizacije

skleneta naslednji

**DOGOVOR
o vključitvi v Digitalno knjižnico Slovenije - dLib.si**

1. Digitalna knjižnica Slovenije - dLib.si je spletni portal za prost on-line dostop do različnih digitalnih vsebin, objavljenih na spletu. Portal upravlja NUK in je brezplačno dostopen javnosti na spletnem naslovu <http://www.dlib.si>. NUK ne odgovarja za vsebine digitalnih objektov, ki so dostopni s portala.
2. Projektu Digitalna knjižnica Slovenije - dLib.si se pridružuje tudi organizacija s svojo publikacijo "ime/naslov publikacije" in dovoljuje prost on-line dostop do digitalne oblike te publikacije prek portala dLib.si.
3. **ime organizacije** je imetnik materialne avtorske pravice reproduciranja v elektronski obliki in dajanja na voljo javnosti za vsa avtorska dela iz publikacije in te pravice neizključno, prostorsko neomejeno in brezplačno prenese na NUK za objavo na portalu dLib.si za čas trajanja tega dogovora.

ime organizacije jamči, da so pravice, ki se prenašajo proste in da lahko z njimi zakonito razpolaga.

4. Pogoji uporabe portala dLib.si so:
 - vsebina portala je namenjena samo za osebno uporabo;
 - reproduciranje in uporaba v komercialne namene sta prepovedana.
5. Tehnično izvedbo on-line dostopa prek portala dLib.si in programsko obdelavo metapodatkov brezplačno zagotovi NUK.
6. Dogovor je sklenjen za nedoločen čas, odpovedni rok je en mesec, in sicer v pisni obliki, brez obveznosti navajanja razlogov.

Za spore je pristojno sodišče v Ljubljani.

Št. 11-spl-50/06-BA-bk
V Ljubljani, datum

Narodna in univerzitetna knjižnica
Mag. Lenart Šetinc, ravnatelj

Odgovorna oseba, funkcija

Priloga 3.5: Primer obrazca za urejanje avtorskih pravic

ZVEZA BIBLIOTEKARSKIH DRUŠTEV SLOVENIJE
Turjaška 1, 1000 Ljubljana, Tel.: (01) 20 01 193 Fax: (01) 42 57 293

Datum: 10.10.2005

E-PUBLIKACIJA: "Informacijski viri in storitve knjižnic v elektronskem okolju"

Podpisani _____ avtor referata (naslov):
_____ objavljenega v zborniku strokovnega
posvetovanja Zveze bibliotekarskih društev Slovenije (Portorož, 2005), se strinjam z objavo
prispevka v elektronski obliki, in sicer na spletnem naslovu <http://publikacije.zbds-zveza.si>.

V skladu s politiko Zveze bibliotekarskih društev Slovenije je dostop do njenih spletnih publikacij prek portala *E-publikacije ZBDS* javen in brezplačen. S tem Zveza podpira in uresničuje mednarodna priporočila in deklaracije o zagotavljanju prostega dostopa do znanstvenih objav.

Datum:

Avtor:

Priloga 3.6: **Objava spletnega mesta Digitalne knjižnice Slovenije - dLib.si**

Informacija o dostopnosti publikacije prek portala dLib.si:

- na platnicah tiskane izdaje
- poleg matičnega spletnega mesta e-izdaje

Celotna besedila prispevkov, objavljenih v publikaciji od leta _____ dalje, so dostopna prek portala Digitalna knjižnica Slovenije - dLib.si na www.dlib.si.

Priloga 3.7: **Logotip portala dLib.si**

Priloga 3.8: **Dovoljenje za reprodukcijo tiskane publikacije v elektronsko obliko**

DOVOLJENJE

Avtor (imetnik avtorske pravice), dovoljujem Narodni in univerzitetni knjižnici, da v elektronski obliki reproducira mojo publikacijo **naslov publikacije** ter jo objavi oz. da na voljo javnosti na spletnem portalu digitalne knjižnice Slovenije dLib.si.

datum

podpis

Priloga 4: Povabilo k projektu namenjeno strokovnjakom s področja bibliotekarstva, informacijske znanosti in knjigarstva

Spoštovane kolegice in kolegi,

Vljudno vas vabimo, da z vašimi magistrskimi oziroma doktorskimi deli sodelujete pri nastajanju digitalne zbirke visokošolskih del v celotnem besedilu, ki bo vzpostavljena v okviru raziskovalnega projekta DIZZIS (CRP - "Konkurenčnost Slovenije 2006 - 2013").

Visokošolsko delo, ki je nastalo izključno v **tiskani obliki** (elektronska različica ne obstaja), dostavite na naslov:

NUK
Katja Rapuš
Turjaška 1, 1000 Ljubljana.

V roku **60 dni** bomo vsebino digitalizirali in vam original vrnili na zeleni naslov.

Visokošolsko delo, ki je izvorno nastalo (tudi) v **elektronski obliki** oz. ste njegovo digitalno kopijo naredili kasneje, in ga hranite na enem od elektronskih nosilcev zapisa (npr. CD, DVD ipd.), lahko pošljete kot datoteko na e-naslov: katja.rapus@nuk.uni-lj.si ali na naslov NUK dostavite fizični nosilec.

Prosimo vas, da izpolnite tudi **dokument, na osnovi katerega dovoljete reproduciranje in javno dostopnost** vašega magistrskega oziroma doktorskega dela (Priloga 1). Obrazec lahko priložite publikaciji ali nam ga pošljete oz. oddate najkasneje **do 20. maja 2007** na zgornji naslov.

Če je vaše visokošolsko delo **že objavljeno na spletu**, ga bomo v digitalni obliki zajeli sami, vendar prosimo, da nam prav tako **do 20. maja 2007** pošljete še podpisano **dovoljenje za zajem (reprodukcijo) spletno dostopne publikacije** (Priloga 2).

Več o projektu DIZZIS najdete na spletnem mestu: <http://www.nuk.uni-lj.si/nuk1.asp?id=128362673>. Za vsa vprašanja pa vam je na voljo Katja Rapuš na telefonski številki 01 2001 156.

Za sodelovanje se vam najlepše zahvaljujemo!

dr. Melita Ambrožič
vodja projekta

Priloga:

1. Dovoljenje za reproduciranje publikacije v elektronski obliki
2. Dovoljenje za zajem (reprodukcijo) spletno dostopne publikacije

Priloga 5: Dovoljenje za reproduciranje in dostopnost publikacije

Dovoljenje za reproduciranje in dostopnost publikacije

Avtor (imetnik avtorske pravice), dovoljujem Narodni in univerzitetni knjižnici (NUK), da v elektronski obliki brezplačno reproducira mojo publikacijo **naslov publikacije**.

Dovoljujem javni in prosti dostop do elektronske publikacije v celotnem besedilu prek spletnega portala Digitalne knjižnice Slovenije - dLib.si.

Pojasnilo:

Javni in prosti dostop pomenita, da je elektronska publikacija brezplačno dostopna od koderkoli in kadarkoli, pri čemer je dovoljena lastna uporaba v študijske in raziskovalne namene. Reproduciranje in uporaba v komercialne namene sta prepovedana.

Kraj in datum

Podpis

Priloga 6: Dovoljenje za zajem (reprodukcijo) spletno dostopne publikacije

Dovoljenje za zajem (reprodukcijo) spletno dostopne publikacije

Avtor (imetnik avtorske pravice), dovoljujem Narodni in univerzitetni knjižnici (NUK) zajem (reprodukcijo) spletno dostopne publikacije v celotnem besedilu: **naslov publikacije** in **spletni naslov**.

Dovoljujem javni in prosti dostop do elektronske publikacije v celotnem besedilu prek spletnega portala Digitalne knjižnice Slovenije - dLib.si.

Pojasnilo:

Javni in prosti dostop pomenita, da je elektronska publikacija brezplačno dostopna od koderkoli in kadarkoli, pri čemer je dovoljena lastna uporaba v študijske in raziskovalne namene. Reproduciranje in uporaba v komercialne namene sta prepovedana.

Kraj in datum

Podpis

Priloga 7: Dovoljenje za reproduciranje publikacije v elektronski obliki

Dovoljenje za reproduciranje publikacije v elektronski obliki

Avtor (imetnik avtorske pravice), dovoljujem Narodni in univerzitetni knjižnici, da v elektronski obliki brezplačno reproducira mojo publikacijo **naslov publikacije** ter jo objavi oz. da na voljo javnosti na spletnem portalu digitalne knjižnice Slovenije dLib.si.

Kraj in datum

Podpis

Naziv visokošolskega zavoda in oddelek (izpolnite):

TISKANA DELA		MAGISTERIJI	DOKTORATI
1. Ali v knjižnici zbirate magistrska in doktorska dela v tiskani obliki?	☐ <i>Postavitveni (čitalniški) izvod</i>	☐ NE ☐ DA	☐ NE ☐ DA
	☐ <i>Arhivski izvodi (izvod namenjen trajni hrampi)</i>	☐ NE ☐ DA	☐ NE ☐ DA
2. Koliko izvodov visokošolskega dela (magistrskega ali doktorskega dela) mora kandidat predložiti vašemu visokošolskemu zavodu?		<i>izvodov</i>	<i>izvodov</i>
3. Ali po vam dostopnih informacijah vaš visokošolski zavod oddaja arhivske izvode tiskanih magistrskih in doktorskih del v NUK?		☐ NE ☐ DA ☐ Nisem seznanjen(a)	☐ NE ☐ DA ☐ Nisem seznanjen(a)
4. Ali katalogizirate to gradivo v:	☐ <i>COBISS/COBIB</i>	☐ NE ☐ DA	☐ NE ☐ DA
	☐ <i>drugi zbirki/sistemu</i>	☐ NE ☐ DA	☐ NE ☐ DA
5. Koliko magistrskih in doktorskih del vašega visokošolskega zavoda ima bibliografski zapis v COBISS?		<i>bibl. zapisov</i>	<i>bibl. zapisov</i>
6. Kolikšen je bil prirast magistrskih in doktorskih del v tiskani obliki v letu 2006? Predviden prirast v letu 2007?		<i>enot 2006</i> <i>enot 2007</i>	<i>enot 2006</i> <i>enot 2007</i>

ELEKTRONSKI IZVODI		MAGISTERIJI	DOKTORATI
7. Ali v knjižnici zbirate in hranite magistrska in doktorska dela v elektronski obliki?		☐ NE ☐ DA	☐ NE ☐ DA
8. V kakšnem formatu zapisa gradivo zbirate (označite)?		☐ Polno besedilo (<i>pdf, html, doc</i>) ☐ Drugo	☐ Polno besedilo (<i>pdf, html, doc</i>) ☐ Drugo
9. Kako skrbite za njihovo trajno hrambo (označite)?		☐ Na strežniku ☐ CD, DVD ☐ Mikrooblike ☐ Ne zbiramo	☐ Na strežniku ☐ CD, DVD ☐ Mikrooblike ☐ Ne zbiramo
10. Ali so elektronski izvodi katalogizirani v COBISS?		☐ NE ☐ DA	☐ NE ☐ DA
11. Ali vaša knjižnica gradi spletno dostopno digitalno zbirko magistrskih in doktorskih del?		☐ NE ☐ DA, spletni naslov:	☐ NE ☐ DA, spletni naslov:
12. Ali je omogočen dostop do polnih besedil elektronskih izvodov magistrskih in doktorskih del?	☐ On-line (<i>mrežni dostop</i>)	☐ NE ☐ DA	☐ NE ☐ DA
	☐ Lokalno (<i>na lokalnem računalniškem sistemu</i>)	☐ NE ☐ DA	☐ NE ☐ DA
13. Kolikšen je bil prirast magistrskih in doktorskih del v elektronski obliki v letu 2006? Predviden prirast v letu 2007?		<i>enot 2006</i> <i>enot 2007</i>	<i>enot 2006</i> <i>enot 2007</i>

Datum:

Izpolnil/a:

Priloga 9: Relevantne tuje izkušnje pri načrtovanju in oblikovanju sistema e-visokošolskih del v slovenskem visokošolskem prostoru

RELEVANTNE TUJE IZKUŠNJE PRI NAČRTOVANJU IN OBLIKOVANJU SISTEMA E-VISOKOŠOLSKIH DEL V SLOVENSKEM VISOKOŠOLSKEM PROSTORU

Številne univerze v svetu so že izoblikovale sisteme za izdelavo, oddajo, hranjenje in zagotavljanje dostopa do publikacij, ki nastajajo v okviru njihove znanstveno-raziskovalne dejavnosti¹. Same ali v sodelovanju z nacionalnimi knjižnicami so že razvile ali razvijajo tudi sisteme za trajno ohranjanje visokošolskih del (digitalne arhive), ponudbo digitalnih zbirk pa nadgrajujejo z dodatnimi storitvami, ki prinašajo t. i. dodatno vrednost zbirk. Glede na to, da je organizacija posameznih univerz različna in v državah veljajo različni predpisi glede obveznega izvoda publikacij, so tudi organizacijske in izvedbene oblike ponudbe e-visokošolskih del različne. Kljub temu pa nam lahko služijo za opredelitev možnih modelov za slovenski visokošolski prostor. Zato bomo v nadaljevanju predstavili nekaj primerov organizacije in ponudbe digitalnih zbirk magistrskih in doktorskih del ter vprašanj, s katerimi se srečujejo univerze in nacionalne knjižnice pri gradnji in ponudbi omenjenih zbirk.

• Kanadski nacionalni program »Theses Canada«²

Nacionalni program gradnje zbirke magisterijev in disertacij (v tiskani obliki) je leta 1965 oblikovala takratna Nacionalna knjižnica Kanade (danes: Knjižnica in arhivi Kanade, LAC) na prošnjo številnih dekanov takratnih kanadskih visokošolskih ustanov. Program je imel dva cilja:

- zagotoviti dostop do visokošolskih del, z ugotovitvijo, katere sploh so na voljo, in zagotavljanjem njihove dostopnosti prek medknjižnične izposoje ali posredovanja kopij;
- zagotoviti trajno ohranjanje tiskanih del z mikrofilmanjem in hranjenjem posnetkov po arhivskih standardih.

Leta 1998 so sklenili pogodbo z UMI³ Dissertations Publishing, ki je prevzel digitalizacijo visokošolskih del in izdelavo mikrofilmske kopije. Že na začetku programa so avtorji s knjižnico podpisovali ne-ekskluzivne licenčne pogodbe, s katerimi so nacionalni knjižnici dovolili reproduciranje del v mikrofilmsko oz. elektronsko obliko, po letu 1990 pa še dovoljenje za objavo del v elektronski obliki na internetu. Avtor obdrži avtorsko pravico in lahko po svoji presoji objavi delo tudi drugje.

Sodelovanje v programu je ves čas temeljilo na prostovoljni osnovi. Prvi partnerji nacionalne knjižnice je bilo leta 1965 pet univerz, danes v programu sodeluje že 60 univerz, na prostovoljni osnovi, brez kakršnih koli pisnih pogodb. Edini pogoj za sodelovanje v programu je, da je univerza članica združenja kanadskih univerz in visokošolskih kolidžev. Kanadski zakon o obveznem izvodu ne vključuje magisterijev in doktoratov, zato jih ni treba oddajati nacionalni knjižnici, univerze v programu sodelujejo prostovoljno.

¹ Glede na različne oblike podiplomskih študijev in znanstvene nazive v svetu se uporabljajo različni angleški nazivi, npr. *thesis* tako za magistrska kot doktorska dela, ali *thesis and dissertations*, pri čemer *thesis* pomeni magistrska dela. V besedilu bomo prvenstveno uporabljali naziv *magisteriji in doktorati*, v primeru, da bo uporabljen naziv *teza*, bomo z njim zajeli obe vrsti visokošolskih del.

² Razvoj in predstavitev aktivnosti so podrobneje predstavljene v: Reeves, S.: An Overview of Theses Canada and ETD Initiatives at Library and Archives Canada. Dostopno: http://www6.bibl.ulaval.ca:8080/etd2006/pages/papers/SP1-Sharon_Reeves.pdf; uporabljeno: 5.1.2008

³ Firma ima začetke v letu 1930, ko Eugene B. Power ustanovi University Microfilms. Leta 2001 dobi ime ProQuest po številnih prejšnjih transformacijah (Glej več: <http://www.proquest.com/publisher/pub-history.shtml>; uporabljeno: 5.1.2008). UMI Dissertation Publishing servis je npr. enota ProQuesta.

Resno krizo je projekt doživljal v letu 2000, ko se je pomladi pojavila nova severnoameriška spletna stran Contentville, ki je ponudila plačljiv dostop do disertacij, v ozadju pa sta bila ProQuest Information in Learning/UMI Dissertation Publishing, ki sta zagotavljala dostop do podatkov o ETD. Tako avtorji del kot akademsko okolje nasploh je ostro nasprotovalo takšni praksi. Že jeseni je z omenjene spletne strani bil dostop umaknjen, kmalu za tem pa je prenehala obstajati tudi spletna stran. Po tem je kanadska nacionalna knjižnica organizirala posvet, na katerem so sodelovali tako dekani, kot učitelji, knjižničarji in študentje, glavni cilj posveta pa je bil razprava o nacionalnem programu magisterijev in disertacij v elektronskem okolju. Druga vroča tema je bilo vprašanje njihove prodaje s strani partnerja UMI, saj se večina avtorjev sploh ni zavedala, da je podpisala takšen licenčni dogovor, ki je dovoljeval tudi prodajo njihovih del. Akademskemu okolju se je zdelo nesprejemljivo, da pogodba med nacionalno knjižnico in UMI slednjemu dovoljuje prodajo njihovih del, saj je bilo to v popolnem nasprotju z njihovim zavzemanjem za prost dostop do znanstvenih informacij.

Rezultat posveta je bil predlog o vzpostavitvi kanadskega portala ETD, vzpostavljen je bil nacionalni svetovadni odbor in sklenjen dogovor o dostopu do bibliografskih podatkov o disertacijah v okviru kanadskega OPACA (AMICUS), obogatitvi bibliografskih podatkov z izvlečki, razvoju spletnega iskalnika za dostop do magisterijev in disertacij kanadske nacionalke in o vzpostavitvi različnih iskalnih indeksov za izboljšanje iskanja po digitalni zbirki ETD. Izdelan je bil tudi predlog glede nabave digitaliziranih različic, ki jih je po pogodbi izdeloval UMI. Predlog je bil osnova za vzpostavitev kanadskega portala visokošolskih del (Theses Canada Portal). V letu 2003 je UMI kanadski nacionalni knjižnici predal elektronske kopije del, digitaliziranih v skladu s pogodbo v obdobju 1998-2002 (45.000 publikacij v PDF obliki). Portal je bil javnosti prvič predstavljen januarja 2004. Zagotavlja dostop do visokošolskih del na mikrofilmih (250.000 enot) in prost online dostop do digitaliziranega fonda, pridobljenega od UMI (<http://www.collectionscanada.gc.ca/thesescanada/>). Letno se zbirka poveča za 11.000 del.

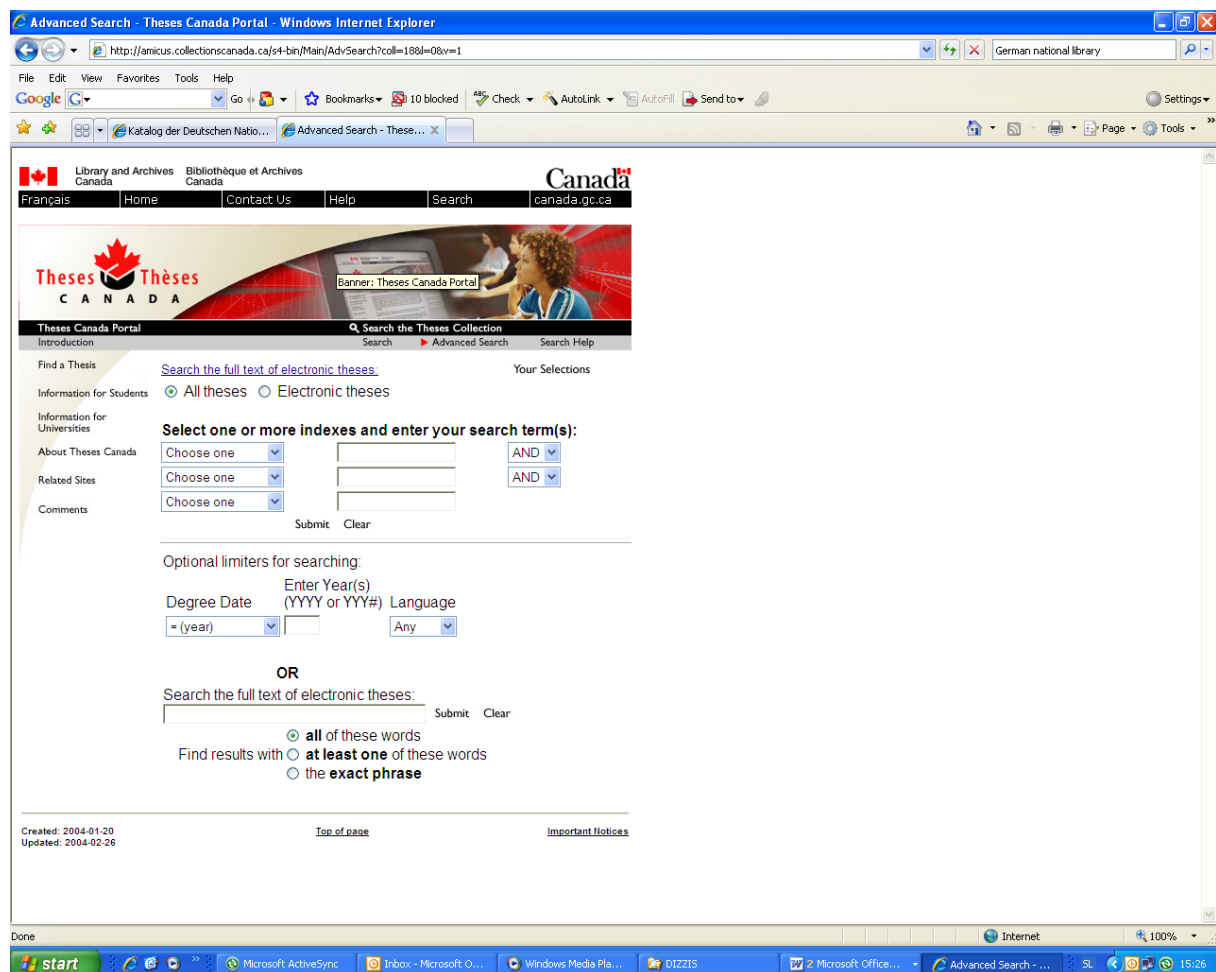

[Important Notices](#)

[Avis importants](#)

Slika 1: Kanadski portal za dostop do EDT (Vir: <http://www.collectionscanada.gc.ca/thesescanada/>; uporabljeno: 5.1.2008)

Portal zagotavlja dostop do disertacij prek kataloga (AMICUS). Iskalnik omogoča enostavno in napredno iskanje, iz seznama zadetkov je razvidno, katera dela so dostopna online v e-obliki (celotno besedilo), katere pa je treba naročiti prek servisa ProQuest.

Slika 2: Napredno iskanje na portalu Theses Canada (Vir: <http://amicus.collectionscanada.ca/s4-bin/Main/AdvSearch?coll=18&l=0&v=1>; uporabljeno: 5.1.2008)

Čeprav je portal januarja 2004 že začel delovati in je ponudil dostop do obsežne zbirke magisterijev in disertacij, so ostale naslednje naloge: zagotoviti nacionalni knjižnici pristojnost distribucije in ohranjanja del; v univerzitetnem okolju vzpostaviti avtomatizirani sistem za izdelavo elektronske oblike magisterijev in disertacij ter ponuditi orodja za njihovo neposredno oddajanje nacionalni knjižnici; vzpostaviti sistem za neposredno zajemanje e-del s spleta, če so že publicirane, in sicer ne le metapodatkov, ampak tudi celotnih besedil.

Pilotni projekt harvestiranja (zajemanja) e-del s spleta, ki je potekal od aprila 2004 do marca 2005, so izvajali nacionalna knjižnica in knjižnici univerz Laval in Waterloo, pridružili sta se še univerzi Saskatchewan in Manitoba. Testno so zajeli 693 bibliografskih zapisov in pripadajočih besedil magisterijev in disertacij, jih konvertirali v Marc 21 in vključili v katalog AMICUS. Osebe nacionalne knjižnice je preverilo vse zapise z vidika kakovosti, tehnično osebe je odpravljalo napake, ki so nastale pri konverziji. Ob zaključku projekta je bila programska podpora dovolj dobra, da je nacionalna knjižnica lahko pričela z zajemanjem ETD drugih univerz. Narejena so bila tudi splošna in tehnična navodila, ki jih morajo spoštovati univerze, da bi nacionalna knjižnica lahko njihove magisterije in doktorate zajemala avtomatsko.

Pogodbeni partner nacionalne knjižnice je ProQuest, ki sprejema tiskane ali elektronske različice gradiv od univerz, naredi PDF obliko in mikrofiš, publikacijam doda ISBN številko (s prefiksom nacionalke), nacionalki pošlje dve kopiji mikrofilma eno pa v matično univerzo avtorja (dostopne za medknjižnično izposajo), za nacionalko oz. katalog AMICUS naredi MARC zapis, izvlečke vključi v *Dissertation Abstracts International*, bibliografski opis, abstrakt in celotno besedilo teze pa v svojo bazo *Current Research @ database*. Univerze plačajo nacionalni knjižnici določen znesek za online publiciranje tez, nacionalka pa plača stroške ProQuestu. Glede na odločitev avtorja je lahko teza dostopna plačljivo v bazi ProQuest Dissertations and Theses Database. Če avtor pošlje ProQuestu tiskano različico, bo digitalna dostopna na portalu tez v celotnem besedilu po 4 letih po digitalizaciji. Avtorji lahko po ugodni ceni pri firmi naročijo tiskane kopije svojega dela. Avtorji dobijo avtorsko nadomestilo (royalties), če ProQuest letno proda več kot 7 njihovih del (ki še niso prosto dostopna v e-obliki), sicer prihodek obdrži zase in ga upošteva pri stroških storitev.

Če nacionalna knjižnica magisterij ali doktorat zajame s spleta, naredi bibliografski zapis in ga opremi z URL naslovom publikacije. Ne glede na to, na kakšen način je bila publikacija pridobljena v e-obliki, nacionalka poskrbi za njeno trajno ohranjanje v arhivu oz. bazi ETD.

Ko je potekal razvoj kanadskega portala magisterijev in disertacij v letu 2002, je le Univerza Waterloo že imela razvit sistem zbiranja e-del in oblikovanja digitalne zbirke, Univerza Laval pa je ravno zaključila pilotni projekt in začela zbirati elektronsko obliko visokošolskih del. Analiza iz januarja 2004, ki jo je izvedla nacionalna knjižnica, da bi videla, kakšno je zanimanje za projekt, je pokazala, da je bilo od 65-tih sodelujočih univerz, ki še niso imele programa zbiranja e-del, 22 oz. 40% takšnih, ki so bile zainteresirane za takojšnjo sodelovanje ali v načrtovanju programa ali v pilotnem projektu, le 5 (9%) jih ni bilo zainteresiranih za program ETD. V zimskem času 2005-2006 je opravila z univerzami še telefonske razgovore in tako prišla do celovite podobe o stanju v zvezi z iniciativami, možnostjo zajemanja visokošolskih del in uporabe programske podpore za institucionalne repozitorije (9 univerz je npr. uporabljalo podporo DSpace).

Med kanadskimi avtorji magistrskih in doktorskih del jih večina podpira princip prostega dostopa. Nekateri izražajo zaskrbljenost zaradi možnosti plagiatorstva, drugi menijo, da ravno javna objava del omogoča avtorju zaščito intelektualne lastnine in plagiatorstvo naredi za rizično dejavnost, saj obstaja več programskih orodij za primerjavo besedil. Prisotna so tudi vprašanja glede možnosti kasnejšega komercialnega publiciranja tez v obliki monografij.. Nasprotno pa nekateri založniki navajajo, da ima npr. objava disertacije na portalu pozitiven vpliv na kasnejšo prodajo publikacije, ki nastane na osnovi doktorskega dela. Thesis Canada svetuje avtorjem, naj najprej preverijo pri potencialnem založniku, če bi jim objava disertacije na portalu lahko škodovala pri kasnejši objavi celotne disertacije ali njenega dela. Ker magisterije in disertacije zakon o obveznem izvodu ne vključuje, se avtorji lahko odločijo, da jih ne predajo nacionalki takoj po zaključku študija, ampak v določenem (»razumnem«) času. Med prednostmi objave disertacij na spletu se omenja tudi veliko povečanje citiranosti raziskav, avtorji postanejo bolj prepoznavni v strokovnem in širšem okolju, kolegi in sodelavci po svetu imajo lažji dostop do njihovih izsledkov, koristi imajo pri iskanju službe in pridobivanju štipendij in drugih sredstev itd. Ukinitev tiskane različice pa pomeni za avtorje prihranek sredstev, prav tako za knjižnice – prihranek prostora (odpirajo pa se jim seveda tudi nova vprašanja glede trajnega ohranjanja in zagotavljanja dostopnosti del).

Podiplomskim študentom je na portalu na voljo tudi dostop do obsežnega priročnika o elektronskih tezah, ki je zanimiv tako za podiplomske študente in njihove mentorje, kot tudi akademsko oz. raziskovalno osebje nasploh (Slika 3).

The Guide to Electronic Theses & Dissertations

UNESCO

☐ The ETD Guide	☐ ETD Models	☐ ETD Resources	
☐ About this site	☐ The ETDGUIDE [Word]	☐ NDLTD	

Français

Español

Ελληνικά

[ETD WIKI](#)

Welcome to *The Guide for Electronic Theses and Dissertations*. We offer this site as a resource for graduate students who are writing theses or dissertations, for graduate faculty who want to mentor ETD authors, for graduate deans who want to initiate ETD programs, and for IT administrators at universities. *The Guide* is designed specifically for academic researchers and their mentors, yet anyone interested in research and e-publishing will enjoy this resource.

Published by UNESCO, *The Guide* is an international, "living" document, written by ETD (electronic thesis and dissertation) scholars throughout the world (see [About the Authors](#)). *The Guide* will be updated regularly based on submissions by ETD authors and [NDLTD](#) members.

We invite you to contribute essays describing your university's best ETD practices, to suggest [ETD Resources](#), or to nominate ETDs for our [Exemplary ETD Database](#).

This site requires Adobe Acrobat Reader -

[\[ETD Guide\]](#) [\[ETD Models\]](#) [\[ETD Resources\]](#) [\[Collaborate\]](#) [\[About this Site\]](#) [\[Chat\]](#) [\[NDLTD\]](#) [\[About the Authors\]](#)

The Guide to Electronic Theses and Dissertations, <http://etdguide.org>, , [Copyright © UNESCO](#)
2001

Slika 3: Elektronski vodič za podiplomske študente (Vir: <http://www.etdguide.org/>; uporabljeno: 5.1.2008)

- **Prost dostop do magistrskih in doktorskih del: Univerza Waterloo, Kanada**

Začetki projekta segajo v leto 1996, ko je univerza začela proučevati možnosti za izdelavo in diseminacijo magistrskih in doktorskih del po elektronski poti. Leta 1999 je prvih osem podiplomskih študentov objavilo teze online in omogočilo prosti dostop do njih, na začetku leta 2006 se jih je za to odločilo že 50% in je baza vsebovala 600 del⁴. S Post Script formata so prešli na PDF; da pa bi zagotovili trajno ohranjanje del, so se vključili v program izdelave mikrofилmskih kopij v okviru Knjižnice in arhivov Kanade (nacionalna knjižnica). Elektronska oblika magisterijev in disertacij je postala uradna oblika za oddajo dela univerzi. Študentje lahko zahtevajo, da je dostop do celotnega besedila nedostopen eno leto, takšno delo se hrani na univerzitetnem strežniku, po enem letu pa ga prekopirajo v digitalno zbirko.

⁴ <http://www.lib.uwaterloo.ca/theses/index.html>; uporabljeno: 5.1.2008.

Pisarna za podiplomski študij sodeluje od leta 1996 z enoto Knjižnični in informacijski sistem, pri načrtovanju aktivnosti in politik so sodelovali tudi študentje in pedagoško osebje. Sprememba univerzitetnih pravil glede oddaje magisterijev in disertacij je bila od tiskane do e-oblike dolga, saj so mnogi (avtorji, knjižnice, uporabniki) želeli, da se še naprej oddajajo tudi tiskani izvodi. S hitrim razvojem e-časopisov in večanjem njihove uporabe je najprej bil dosežen dogovor o arhivski kopiji v obliki mikrofilma oz. mikrofiša. Šele na začetku leta 2006 je bilo v okviru univerze dogovorjeno, da se oddajajo teze za potrebe univerze le v elektronski obliki, fakultete pa lahko za svoje potrebe ohranijo tudi možnost oddajanja in arhiviranja tiskanih različic.

University of Waterloo

Community home page

In:

Search for

or browse

This institution-wide community is designed to house collections of Waterloo created electronic research that span the institution or are not logically subsumed by a single faculty sub-community.

Collections in this community

[Electronic Theses and Dissertations \(UW\)](#) [2098]

University of Waterloo Electronic Theses and Dissertations (ETDs)

[Learning Objects](#) [0]

Learning Objects developed at the University of Waterloo.

Slika 4: Dostop do digitalne zbirke magisterijev in disertacij ter drugega gradiva univerze Waterloo (Vir: <http://uwspace.uwaterloo.ca/handle/10012/1/> ; uporabljeno: 5.1.2008)

Pripravljena so bila navodila o zahtevanem formatu in vzorec del, informacije o pravicah reproduciranja (copyright) in uporabe del, navodila glede oddajanja del, vzorec ne-ekskluzivne licenčne pogodbe tečajji ter organizirana izobraževanje in pomoč pri pripravi del. Izdelan je bil tudi obrazec prošnje za omejeni dostop do celotnega besedila, ki mora biti na univerzi odobren vsaj en teden pred zagovorom teze.

Elektronski vzorec (predloga) za pripravo teze je za študente pripravljen z MS Wordom, uporabljajo lahko tudi LaTeX, za pretvorbo v PDF uporabljajo Adobe Acrobat Professional. Poleg tečajev za

izdelavo visokošolskih del so navodila na voljo tudi na spletu⁵, študentje pa lahko dobijo pomoč tudi v računalniškem centru. Publikacije so v bazi dostopne za avtomatsko zajemanje⁶.

Electronic Theses and Dissertations (UW) : [2098]

Collection home page

In:

Search for

or browse

Subscribe to this collection to receive daily e-mail notification of new additions

This collection includes a subset of theses submitted by graduates of the University of Waterloo as a partial requirement of a degree program at the Master's or PhD level. It includes all electronically submitted theses. (Electronic submission was optional from 1996 through 2006. Electronic submission became the default submission format in October 2006.)

This collection also includes a subset of UW theses that were scanned through the Theses Canada program. (The subset includes UW PhD theses from 1998 - 2002.)

Slika 5: Vstopna stran za dostop do digitalnih zbirk ETD (Vir: <http://uwspace.uwaterloo.ca/handle/10012/6>; uporabljen: 5.1.2008)

- **Univerza Uppsala, Švedska: sistem za publiciranje in portal DiVA⁷**

Univerza Uppsala je ena največjih švedskih univerz s prek 40.000 študenti. Letno nastane okoli 400 znanstvenih magisterijev in disertacij in nekaj tisoč drugih del s področja dodiplomskega študija. Od leta 2000 je večina doktorskih tez dostopnih online prek sistema za publiciranje DiVA (Academic Archive Online), ki podpira tudi gradnjo lokalnih repozitorijev in arhiviranje. Projekt se je začel leta 2000 in trajal do januarja 2003. DiVA konzorcij je nastal leta 2002 na Univerzi Uppsala in v njem sodeluje 15 švedskih, danskih in norveških univerz, ki so se dogovorile za enoten format dokumentov, enotno vsebinsko obdelavo in enoten vmesnik za dostop do lokalnih repozitorijev (DiVA portal)⁸. DiVA portal je skupni vmesnik za lokalne DiVA repozitorije (omogoča skupno iskanje in pregledovanje). Temelji na Java in XML tehnologijah, omogoča različne metapodatkovne servise, npr. harvestiranje prek OAI-PMH in generiranje bibliografskih zapisov za knjižnične kataloge. Prek portala je omogočen dostop do tez (magisteriji, diplome), disertacij in drugih publikacij v sistem vključenih skandinavskih univerz⁹. Uporabniki Univerzitetne knjižnice Uppsala lahko npr. dostopajo do publikacij

⁵ Glej: <http://web.uwaterloo.ca/search/index.php?searchterm=ethesis&searchtype=google-uwdir-keyword>; uporabljen: 4.1.2008.

⁶ Več v prispevku: Jewell, C. e tal.: Required open access to ETDS: Technical, logistical, and philosophical implications. Dostopno na: http://www6.bibl.ulaval.ca:8080/etd2006/pages/papers/SP1_Christine_Jewell.pdf; uporabljen: 6.1.2008.

⁷ Glej: <http://www.diva-portal.org>; uporabljen: 7.1.2008.

⁸ Več o sistemu elektronskega publiciranja v prispevku: Müller, E. in Sandgren, F.: A workflow system for ETDS. A supportive feature of the electronic publishing chain. Dostopno na: http://www6.bibl.ulaval.ca:8080/etd2006/pages/papers/SP2-Frida_Sangren.pdf; uporabljen: 5.1.2008.

⁹ Primer izpisa: <http://www.diva-portal.org/kth/abstract.xhtml?dbid=4403>; uporabljen: 4.1.2008.

univerze in drugih informacijskih virov prek spletne strani knjižnice, do magisterijev in disertacij pa lahko dostopajo tudi prek skupnega portala DiVA.

Academic Archive On-line

Start **Freetext** **Full-text**
Page/Search **Searching** **Search**

www.diva-portal.org

[About DiVA](#)

[Try DiVA](#)

[Text-Only Version](#)

LANGUAGE

[På svenska](#)

[På norsk](#)

[På dansk](#)

[In English](#)

In **DiVA** you can find theses, dissertations and other publications in full-text from a number of Nordic universities. The publications are stored in pdf which requires [Acrobat Reader](#) to open and print them. DiVA has been developed by the Electronic Publishing Centre at Uppsala University Library.

- University:** Gävle (197) Gymnastik- och Idrottshögskolan (276) Jönköping (907) Kalmar (34) Karlstad (1154) KTH (2091) Linköping (4690) Mittuniversitetet (46) Mälardalen (351) NTNU (1300) Skövde (456) Stockholm (1922) Södertörn (1292) Umeå (1241) Uppsala (3117) Växjö (1280) Örebro (619)
- Publication type:** Articles (171) Theses (6901) Master theses / Undergraduate theses (12991) Reports (866) Chapters (10) Other (34)

Select one or more fields (automatically AND between fields)

Author: (last name)

(first name)

Title: (or a word from the title)

Series: (Number)

Year: (YYYY)

ISBN: (include hyphens)

Sort by: Author Ascending

20 (number of displayed hits per page)

Go to: [Freetext Searching](#) (including abstracts and keywords) | [Search Tips](#)

Search only in the database for: [Gävle Gymnastik- och Idrottshögskolan](#) [Jönköping](#) [Kalmar](#) [Karlstad](#) [KTH](#) [Linköping](#) [Mittuniversitetet](#) [Mälardalen](#) [NTNU](#) [Skövde](#) [Stockholm](#) [Södertörn](#) [Umeå](#) [Uppsala](#) [Växjö](#) [Örebro](#).

These databases also include publications which are not available in full-text.

Slika 6: Portal DiVa (Vir: <http://www.diva-portal.org>; uporabljeno: 9.1.2008)

DiVA Manager je glavno administrativno orodje sistema, ki med drugim omogoča tudi »uplodanje« dokumentov, ki so nastali na osnovi predloge ali kako drugače. Pomembno je, da sistem zagotavlja funkcijo trajnega ohranjanja digitalnih dokumentov, lokalni digitalni arhiv se nahaja na geografsko ločeni lokaciji. Lokalni arhiv naj bi bil začasen, kajti arhivske kopije bo hranila Kraljeva knjižnica (Royal Library). Tudi sicer univerza arhivsko kopijo klasičnega gradiva oddaja v hranjenje nacionalni knjižnici.

Publications from Uppsala University

Select one or more fields (automatically AND between fields)

Publication type Articles (87) Theses (3714) Master theses / Undergraduate theses
 (2509) Reports (444) Chapters (0) Other (19)

Author: (last name)
 (first name)

Title: (or a word from the title)

Series: (Number)

Year: (YYYY)

ISBN: (include hyphens)

Department:

Sort by: (number of displayed hits per page)

Go to: [Freetext Searching](#) (including abstracts and keywords) | [Search Tips](#)

The latest publications

Author	Title	Publication type	Year	Fulltext
Ekberg, Tomas	Diagnosis and Radioimmunotherapy of Head and Neck Squamous Cell Carcinomas	Doctoral thesis	2008	PDF [1881 kb]

©-2008. UPPSALA UNIVERSITY LIBRARY, Electronic Publishing Centre
Box 510, SE-751 20 Uppsala | Tel. +46 18-471 39 00 | Fax +46 18-471 39 98
Last updated: 2008-01-06 | epc@ub.uu.se | <http://epc.uu.se> | [Contact](#)

Slika 7: Iskalnik po dokumentih Univerze Uppsala (Vir: <http://publications.uu.se/index.xsql?lang=en>; uporabljeno: 3.1.2008)

- **Izgradnja institucionalnega repozitorija in zbirke ETD: City University of Hong Kong Library**

Univerza ima 16.000 rednih in 9.500 izrednih študentov. Knjižnica uporablja integrirani knjižnični sistem INNOPAC, sicer pa je najbolj obiskana univerzitetna knjižnica v državi (skoraj 2 milijona obiskovalcev letno)¹⁰. Podiplomski študentje morajo oddajati magistrska in doktorska dela v e-obliki od leta 2003 dalje.

Knjižnica je začela projekt digitalizacije zbirke magisterijev in doktoratov leta 2002 in ga zaključila leta 2004. Metapodatki so obstajali v knjižničnem katalogu, v katerem zdaj obstajajo povezave na abstrakte in celotna besedila. MARC zapisi v katalogu so bili narejeni za tiskane različice del, ki jih je prejemale univerzitetna knjižnica, za elektronske se naredijo ob prejemu. Leta 2005 je knjižnica začela razvijati univerzitetni institucionalni repozitorij, ki naj bi omogočil zbiranje, shranjevanje, boljši dostop (vmesnik) in ohranjanje ETD.

E-Theses

Licences forbid unauthorised use of copyrighted work. Activities infringing proper use of copyrighted materials such as massive downloading, illegal distribution, copying a disproportionate amount of materials can lead to **criminal prosecution of the University**. Consequently, users found to have engaged in unauthorised activities related to copyrighted materials will be subject to **disciplinary action by the University**.

[Remote Access Guide](#)

1. **Electronic Dissertations and Theses of City University of Hong Kong**
[by Title](#) | [Help on finding dissertations/theses written by CityU students](#)
[For more CityU theses with TOC/abstracts available online, please refer to [CityU Theses Online](#)]
2. **UMI Electronic Theses held by the Library***
3. **E-Theses from Digital Dissertation Consortium***
[by Title](#) | [Search the database](#)
4. **E-Theses from ProQuest ABI/INFORM***
[by Title](#)

¹⁰ <http://www.cityu.edu.hk/lib/>; uporabljeno: 5.1.2008.

5. **E-Theses from [泛珠江三角洲博碩士論文全文數據庫 / 長江三角洲博碩士論文全文數據庫](#)**

[You may choose to cross search both databases simultaneously by clicking on "跨庫檢索", then selecting both databases.]

* These theses are also indexed in [ProQuest Dissertations and Theses](#).

For help on [locating e-theses available at the CityU Library](#), please refer to the Research Guide "[Resources for Locating and Writing Theses and Dissertations](#)".

Notes on Access to E-Theses:

For group (1) and (2)

Access to these electronic theses is restricted to **current CityU staff and students only**. You have to authenticate yourselves by entering your CityU ID number and the Library PIN when prompted.

For group (3) - (5)

These e-theses are available from web-based databases. For remote access via ISPs, please refer to the [guide on remote access](#).

Slika 8: Spletni dostop do ETD Mestne univerze Hong Kong (Vir: <http://www.cityu.edu.hk/lib/eres/ethesis.htm>; uporabljeno: 6.1.2008)

V skladu s strateškim načrtom univerze za obdobje 2005-2010 naj bi le-ta zagotovila hiter in enostaven dostop do znanstvenih informacij oz. dokumentov, ki jih producira v tiskani ali e-obliki. Institucionalni repozitorij pa naj bi omogočil tudi nov način publiciranja dokumentov ter povečal prepoznavnost in prestiž univerze, zlasti pa omogočil široko dostopnost virov in njihovo ohranjanje. Za platformo repozitorija je bil izbran Dspace, ki temelji na Javi in podpira Unicod. Pri migraciji visokošolskih del v repozitorij so najprej iz kataloga eksportirali bibliografske opise. Konverzijski program preoblikuje MARC tage v Dublin Core elemente in XML format, ustrezno konvertira tudi kitajske pismenke. Nato so dodali nova polja za metapodatke (oddelek, kjer je bila opravljena teza, znanstvena stopnja dokumenta in polje za izvleček). Nato se zapisi v Dublin Core XML formatu importirajo v Dspace. Ker so dodali polje za izvleček, je bilo potrebno veliko dodatnega dela – OCR proces na vseh prej digitaliziranih tezah (2.500 enot). Iskanje po celotnem besedilu ni mogoče.

Ker avtorskopravna vprašanja pred uvedbo oddajanja del v e-obliki v okviru univerze oz. knjižnice niso imeli ustrezno rešena, je ostalo veliko del nedostopnih za širšo javnost. Leta 2005 se je zato knjižnica obrnila na avtorje tez, da bi dovolili prosti dostop do svojih del, vendar je bil odziv slab, dobili so le 1/3 privolitev. Sledilo je naporno prepričevanje posameznih avtorjev, da dovolijo prost dostop. Trenutni pregled digitalne zbirke pokaže, da so o določenih delih na voljo le bibliografski podatki z izvlečkom in vsebino (kazalom) dokumenta, določena dela pa so že dostopna v celotnem besedilu, vendar prosto dostopna le za študente in zaposlene na matični univerzi.

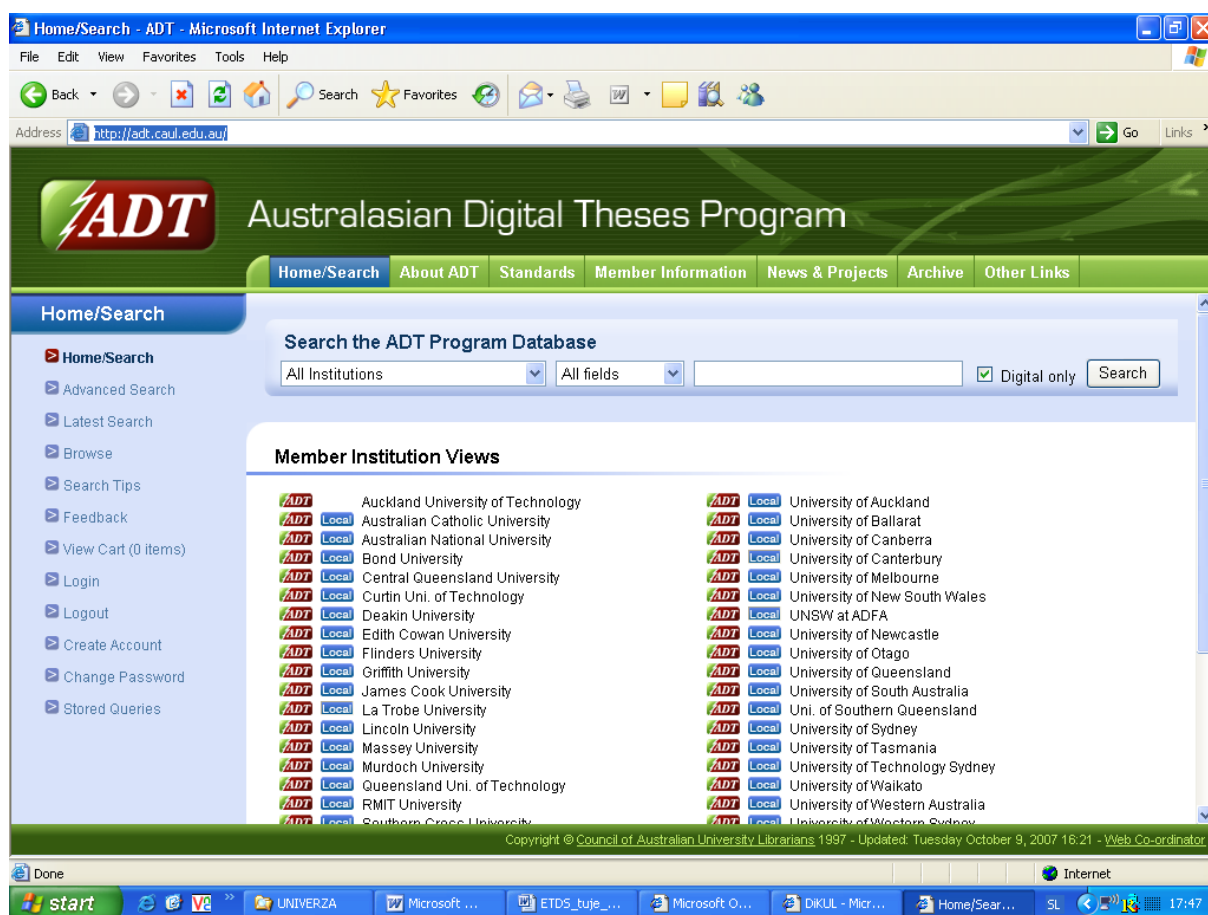
Postopek oddajanja del vodi šola za podiplomski študij za raziskovalne znanstvene nazive v sodelovanju s posameznimi oddelki za ostale podiplomske nazive. Knjižnica prejme e-obliko dela v PDF formatu. Načrtujejo pa vzpostavitev avtomatiziranega sistema priprave in oddajanja del, seveda pa bo s tem treba spremeniti tudi sedanja pravila univerze glede izdelave in oddajanja tez¹¹.

¹¹ Več o izgradnji repozitorija in zbirki ETD v prispevku: Wong, P.: Developing an E-theses Collection in the CityU Institutional Repository. Dostopno na: http://www6.bibl.ulaval.ca:8080/etd2006/pages/papers/SP3_Philip_Wong.pdf; uporabljeno: 5.1.2008.

- ETD in modeli reševanja avtorskih vprašanj: primer Avstralije

Hiter razvoj tehnoloških možnosti za objavlanje, kopiranje in diseminacijo magistrskih in doktorskih del, tradicionalno štetih med nepublicirane ali omejeno publicirane dokumente in dejansko tudi omejeno dostopne (običajno so izvodi dostopni za uporabo v prostorih knjižnice), je marsikje prehitel aktualnost obstoječih pravil univerz glede dostopa in uporabe magistrskih in doktorskih del.

Obstoječi sistem oz. projekt distribuiranega arhiva avstralskih elektronskih tez (ADT, Australasian Digital Thesis Program¹²) je zasnovalo sedem avstralskih univerz (1998/99) v sodelovanju s Svetom avstralskih univerzitetnih knjižnic (CAUL) in je temeljil na izkušnjah ND LTD (Networked Digital Library of Theses and Dissertations) ter inštituta Virginia Polytechnic Institute. Gre za distribuirano bazo podatkov, digitalni viri nastanejo lokalno in so shranjeni na strežniku matične ustanove. Za potrebe ADT baze se metapodatki zajemajo iz baz sodelujočih univerz. ADT spletna stran omogoča različne načine iskanja in omogoča dostop do metapodatkov različnim iskalnim servisom, vključno z Googlom. Upravljalca programa in nosilec avtorske pravice je Svet avstralskih univerzitetnih knjižnic (CAUL). S portala ADT je omogočeno hkratno iskanje (enostavno ali napredno) po vseh lokalnih bazah ali po posameznih bazah univerz, dostop je možen tudi s spletnih strani sodelujočih univerz (knjižnic).

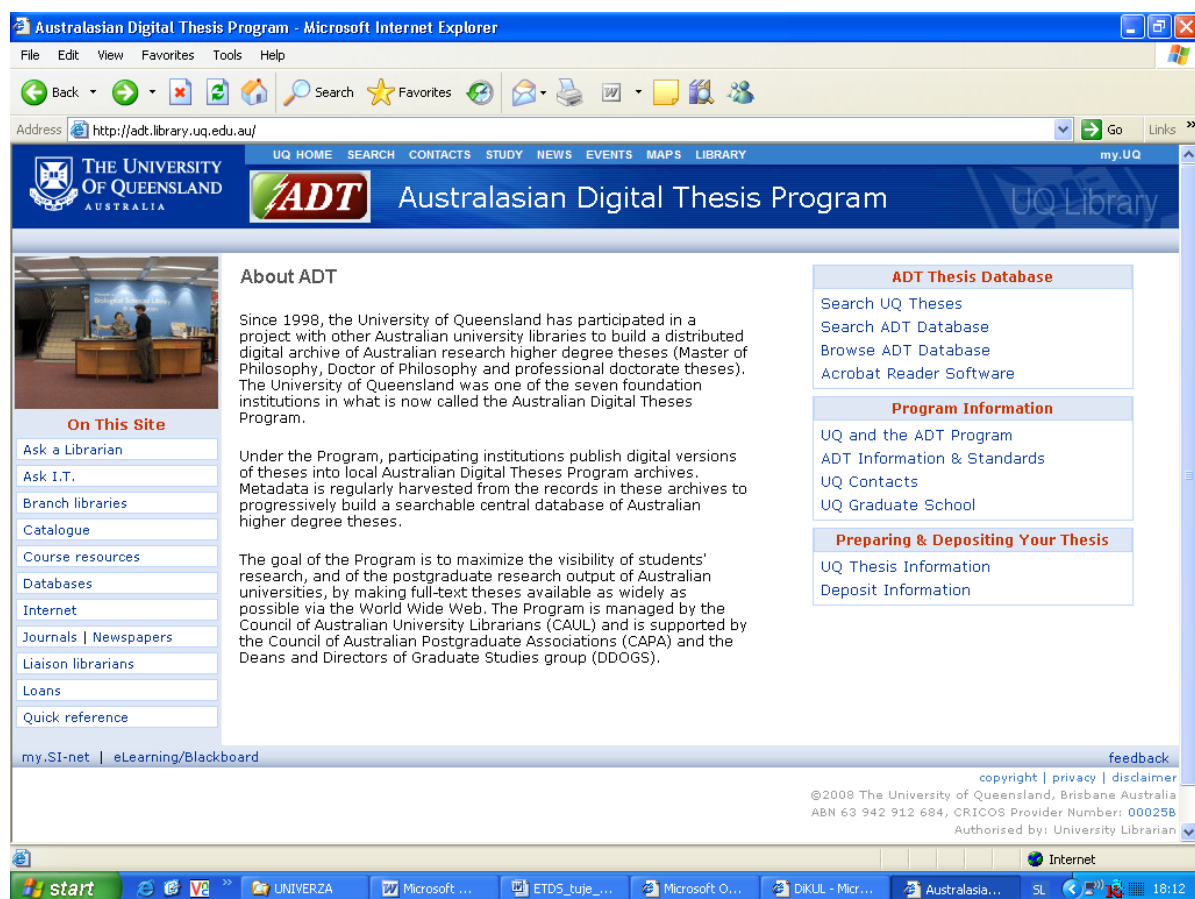

Slika 9: Spletni dostop do avstralskih magisterijev in doktoratov (Vir: <http://adt.caul.edu.au/>; uporabljeno: 5.1.2008)

¹² <http://adt.caul.edu.au/>; uporabljeno: 4.1.2008.

Pri reproduciranju in zagotavljanju dostopnosti magisterijev in disertacij so Avstralci glede spoštovanja avtorsko pravnih predpisov izredno natančni in skrbni. Veliko težav imajo pri pridobivanju uradnih razlag posameznih določil, še zlasti glede razlage določil s področja „communication“ (komunikacija), ki pokriva področje distribucije oz. posredovanja digitalnih gradiv in njihove uporabe.

V primeru Tehnološke univerze Queensland (Queensland University of Technology, Brisbane) morajo avtorji magistrskih in doktorskih del oddati tako tiskano kot elektronsko različico (kar je postalo obvezno leta 2003), in sicer študentskemu raziskovalnemu centru, od koder so publikacije posredovane knjižnici po tem, ko je pisarna Research Office preverila, če izvoda ustrežata vsem predpisanim zahtevam. Čeprav je avtorska pravica za tiskani izvod del urejena na ravni univerze, pa nastanejo težave pri njihovi digitalizaciji in digitalnem arhiviranju, saj je treba pridobiti dovoljenje avtorja za reproduciranje, kar je seveda dolgotrajen in drag postopek. V primeru izvorno digitalnih del pa je vprašanje njihove javne dostopnosti od koder koli in v katerem koli času ter njihove uporabe (pregledovanje, presnemavanje ipd.). Težave nastanejo tudi, če e-delo vsebuje dele drugih virov (npr. fotografije), za katere je sicer urejena uporaba v tiskani različici, ne pa eksplicitno tudi v elektronski, do katere bo možen npr. neomejen dostop.

Slika 10 : Dostop do avstralskih magisterijev in doktoratov prek spletne strani UQ (Vir: <http://adt.library.uq.edu.au/>; uporabljeno: 6.1.2008)

Na omenjeni univerzi so za podiplomske študente pripravili posebna navodila oz. pojasnila glede avtorske pravice. Če avtor dela ne pridobi pravice za javno objavo v publikaciji uporabljenih delov drugih virov, ki so avtorsko zaščiteni, knjižnica iz oddanega visokošolskega dela odstrani takšne dele in vstavi referenco, preden ga vključi v ADT bazo. Lahko pa se zgodi, da je študent v posebnem obrazcu izjavil, da so avtorskopravna vprašanja rešena, v resnici pa niso. Če upravljaec baze

naknadno to ugotovi, dele besedila odstrani - kandidati morajo že ob oddaji teze podpisati soglasje za takšen postopek, in sicer v primeru, da na poziv upravljalca, da je bila oddana teza z avtorsko zaščitene deli brez ustreznega dovoljenja nosilca avtorske pravice. Zaradi takšnih težav veliko univerz zagotavlja le dostop do abstraktov, kazal vsebine in osnovnih metapodatkov (bibliografski opis), ne pa tudi celotnih besedil.

Pri zbiranju e-del ter oblikovanju, zagotavljanju dostopa in upravljanju baz je zato treba urediti naslednja avtorskopravna vprašanja: pravice upravljalca repozitorija glede shranjevanja, organiziranja in upravljanja baze podatkov; pogoji uporabe digitalnih vsebin za končne uporabnike (pregledovanje na ekranu, presnemavanje, tiskanje, izdelava kopije, distribucija kopij); kako ravnati v primeru, da je v tezi del, ki je avtorsko zaščiten (npr del teze je članek, ki ga je avtor že prej objavil v določeni publikaciji) itd.¹³. Rešitve posameznih držav v svetu so seveda različne, saj morajo upoštevati svoje avtorskopravne predpise.

- **Nemški projekt KOPAL: zbirka e-tez kot pilotna zbirka gradiva za digitalni arhiv**

Nemško nacionalno knjižnico je pri projektu izgradnje arhiva za trajno hranjenje digitalnih dokumentov vodilo dvoje, na eni strani odgovornost za ohranjanje digitalne dediščine, ki zahteva vzpostavitev zaupanja vrednega digitalnega arhiva¹⁴, in na drugi – da mora takšen arhiv omogočati migracijo vsebin (stalne konverzije starih formatov v nove) in emulacijo (spremembe systemskega okolja). Zbirko doktorskih in post-doktorskih tez in disertacij v e-obliki je nacionalna knjižnica izgrajevala od leta 1998 dalje in je leta 2006 obsegala 44.500 enot, letno naj bi se povečala za 10.000 enot. Teze so prosto dostopne za pregledovanje prek kataloga (OPAC) nacionalne knjižnice, večina v celotnem besedilu, izjema so le dela, ki imajo omejen dostop iz pravnih razlogov – npr. patentnih predpisov. Naročilo tiskanega izvoda ali e-izvoda v PDF formatu je plačljiva storitev in je zagotovljena že v okviru kataloga.

Ihre Aktion suchen [und] (Alle Wörter [woe]) [dissertation](#)

1. [Gelbbuch](#)

Essen, Wilhelm-Bernsau-Weg 56 : Horst Leiermann, 9999

2. [Kaakchirurgie voor orthodontie: topics voor de praktijk](#)

Politis, Constantinus. - Berlin : dissertation.de, 2008, 1. Aufl.

3. [Die medizinische Doktorarbeit - von der Themensuche bis zur Dissertation](#)

Weiss, Christel. - Stuttgart : Thieme, 2008, 3., Aufl.

Slika 11: Izpis rezultatov iskanja po katalogu knjižnice (Vir: <http://dispatch.opac.d-nb.de/DB=4.1/SET=3/TTL=2/CMD?ACT=SRCHA&IKT=8500&SRT=YOP&TRM=dissertation;> uporabljen: 4.1.2008)

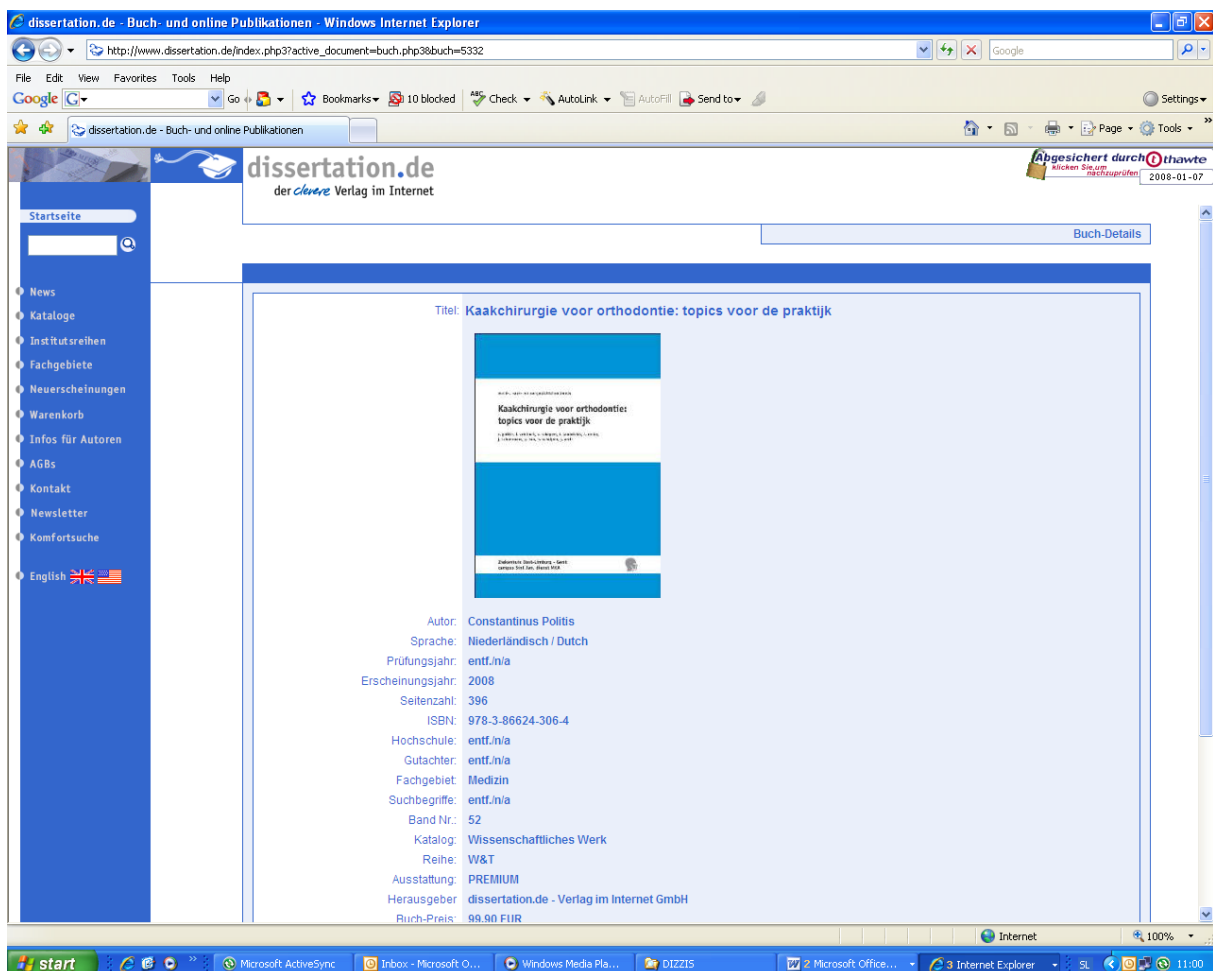
¹³ Več o avtorskopравnih dilemah, s katerimi se srečuje Tehnološka univerza Queensland in avstralske univerze pri izgradnji baze e-tez (ADT) v: Perry, M. in Callan, P: Legal protocols and practices for managing copyright in electronic theses. Dostopno na: http://www6.bibl.ulaval.ca:8080/etd2006/pages/papers/SP5_Mark_Perry.pdf; uporabljen: 5.1.2008.

¹⁴ Več o projektu: Wollschlaeger, T.: ETD's as pilot materials for long-term preservation efforts in KOPAL. Dostopno na: http://www6.bibl.ulaval.ca:8080/etd2006/pages/papers/SP10_Thomas_Wollschlaeger.pdf in spletni strani projekta: <http://kopal.langzeitarchivierung.de/>; uporabljen: 2.1.2008.

Meldung des Verlags

Titel: Kaakchirurgie voor orthodontie: topics voor de praktijk / Constantinus Politis
Verfasser: Politis, Constantinus
Ausgabe: 1. Aufl.
Verleger: Berlin : **dissertation.de**
Erscheinungsjahr: 2008
Umfang/Format: 396 S. : zahlr. meist farb. Abb. u. Tab. ; 250 mm x 176 mm, 750 gr.
ISBN: 978-3-86624-306-4
3-86624-306-5
Einband/Preis: Pb. : EUR 99.90, Pb. : EUR 99.90
Sachgruppe: 610 Medizin, Gesundheit
Links: [Ausführliche Beschreibung](#)
Verfügbarkeit: [Titel noch nicht vorhanden \(Vorankündigung\)](#)
[Lieferbar bei buchhandel.de?](#)

Slika 12: Podatki o izbrani disertaciji (Vir: <http://dispatch.opac.d-nb.de/DB=4.1/SET=4/TTL=2/SHW?FRST=2>; uporabljeno: 5.1.2008)

The screenshot shows a web browser window displaying the website 'dissertation.de'. The page title is 'Kaakchirurgie voor orthodontie: topics voor de praktijk'. The author is Constantinus Politis. The language is Niederländisch / Dutch. The year of publication is 2008. The page number is 396. The ISBN is 978-3-86624-306-4. The publisher is dissertation.de - Verlag im Internet GmbH. The price is 99.90 FLUR. The page also features a navigation menu on the left with options like 'Startseite', 'News', 'Kataloge', 'Institutsreihen', 'Fachgebiete', 'Neuerscheinungen', 'Warenkorb', 'Infos für Autoren', 'AGBs', 'Kontakt', 'Newsletter', 'Komfortsuche', and 'English'. The browser window shows the address bar with the URL 'http://www.dissertation.de/index.php3?active_document=buch.php3&buch=5332' and the taskbar at the bottom with various open applications.

Slika 13: Naslovnica teze z osnovnimi podatki in možnostjo naročila tiskane ali PDF oblike (Vir: http://www.dissertation.de/index.php3?active_document=buch.php3&buch=5332; uporabljeno 8.1.2008)

Knjižnica je prejela e-teze v različnih formatih (vključno z multimedijскими vsebinami), tako nekatere vsebine postajajo danes že težko berljive z obstoječo programsko podporo. Nujno je zato postalo, da se zbirka magisterijev in doktoratov prenese v primeren arhiv za trajno ohranjanje - tako je postala pilotna zbirka za testiranje digitalnega arhiva, ki ga izgrajujejo v okviru projekta KOPAL. Kot osnovo so vzeli rešitev arhivskega sistema, ki ga je razvila nizozemska nacionalna knjižnica. Za dostop do tez pa je od leta 2005 v izgradnji portal, ki naj bi zaživel v letu 2008. Omogočen naj bi bil dostop do tez nemških, avstrijskih in švicarskih avtorjev. Zgrajen bo tudi sistem za podporo pri izdelavi e-tez ter njihovem posredovanju v digitalni arhiv. V okviru nacionalne knjižnice deluje agencija za projekt DISSONLINE, ki vodi oziroma koordinira aktivnosti sodelujočih institucij.

Slika 14: Informacije o gradnji portala za dostop do ETD Nemčije, Avstrije in Švice (Vir: http://www.d-nb.de/eng/wir/projekte/dissonline_portal.htm; uporabljeno 7.1.2008)

- **Digitalne zbirke tez in vprašanje dodane vrednosti**

Zagotovitev online dostopa do magisterijev in doktoratov ne omogoča le upravljanja zbirke, hranjenje, organiziranje in diseminacijo digitalnih gradiv, ampak lahko z organiziranjem novih storitev izvirne dokumente oplemenitimo z dodano vrednostjo. Tako avtorja Choudhury in Müller¹⁵ navajata nekaj možnih storitev:

¹⁵ Choudhury, S. in Müller, E.: Added values to E-theses: A preliminary version. Dostopno na: http://www6.bibl.ulaval.ca:8080/etd2006/pages/papers/SP4_Müller_Choudhury.pdf; uporabljeno: 3.1.2008.

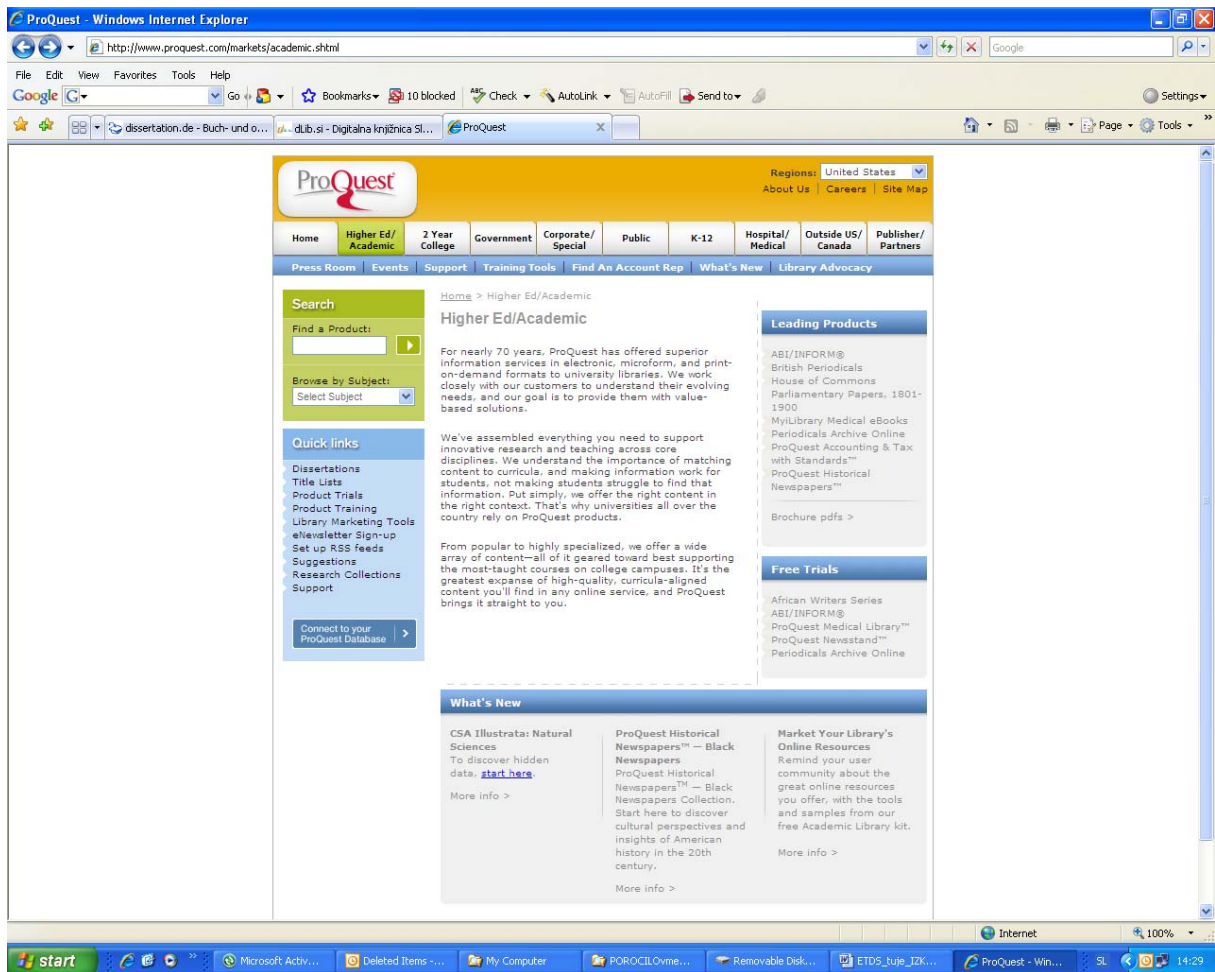
- Oblikovanje povezav z dokumenta na relevantne vire in izvirne podatke s področja problematike teze (s tem se ustvarja baza znanja za študente, raziskovalce..., ki jo uporabljajo pri ustvarjanju novega znanja);
- Zagotavljanje trajnega ohranjanja dokumentov (repozitoriji sami po sebi namreč tega ne zagotavljajo; zagotavljajo sicer upravljanje z digitalnimi vsebinami, kar pa ne pomeni, da so vzpostavljeni pogoji za trajno ohranjanje, ki vključuje npr. tudi podporo za emulacije programske podpore in migracije vsebin, za kar je potrebna ustrezna programska podpora. Univerze se seveda lahko odločijo, da bo ta storitev zagotovljena v okviru nacionalnih digitalnih arhivov, ki jih običajno gradijo, vzdržujejo in razvijajo nacionalne knjižnice);
- Reševanje avtorskopravne problematike (opozorila glede avtorskih pravic, vzpostavitev sistema različnih kategorij dostopnosti do virov, preprečevanje plagiatorstva z implementacijo programske podpore za preverjanje vsebine dokumentov (avtorja kot primer navajata produkte skandinavskih firm Urkund¹⁶ in GenuineText).

Univerzitetne repozitorije običajno gradijo univerzitetne knjižnice, za kar pa morajo seveda pridobiti ustrezne strokovnjake, programska orodja, računalniško in komunikacijsko infrastrukturo in finančna sredstva za razvoj in vzdrževanje repozitorija. Vzpostaviti je treba tudi številna nova partnerstva tako znotraj kot izven akademskega okolja ter jasno opredeliti organizacijsko strukturo. Glede na to, da knjižnice delujejo v t. i. hibridnem okolju, ko ponujajo ob novih tudi še stare oblike storitev, analiza obstoječih digitalnih zbirk magisterijev in doktoratov pokaže, da so se do sedaj le redke že lotile na osnovi tovrstnih zbirk ustvarjati t. i. baze znanja. Je pa to za vse seveda bodoči izziv.

• Digitalne zbirke tez in komercialni ponudniki vsebin

Med najbolj poznanimi ponudniki storitev je UMI – Proquest, ki se s hranjenjem in ponudbo znanstvenih del ukvarja že od leta 1938, ko se je kot University Microfilm (UMI) ukvarjal z mikrofilmanjem visokošolskih znanstvenih del. Baza podatkov z magistrskim tezami in doktorski disertacijami Proquest Dissertations & Theses šteje danes že prek 2.3 mio enot, od katerih jih je cca 2 mio v celotnem besedilu, letno je dodanih cca 60.000 novih naslovov. Za večino del ponudnik zagotavlja tiskano, mikrofilmsko ali elektronsko (PDF) obliko. Ponudnik zagotavlja različne storitve v procesih publiciranja, hranjenja in dostopa do magisterijev in doktoratov, opravi lahko retrospektivno konverzijo, na trgu ponuja tudi različne referenčne vire itd. Gre za komercialni servis, katerega storitve so plačljive, vendar pa je njihova profesionalna izvedba prepričala že mnoge univerze in druge visokošolske ustanove, da so mu prepustile skrb za oblikovanje digitalnih dokumentov ali celotnih zbirk magisterijev in doktoratov ter njihovo promoviranje in tudi trženje.

¹⁶ <http://www.orkund.com>; uporabljen: 3.1.2008 (na spletni strani najdemo koristne informacije s področja problematike plagiatorstva, ogledamo si lahko tudi demonstracijski prikaz postopka analize izbranega dokumenta); <http://www.genuinetext.com>; uporabljen: 5.1.2008.

Slika 15: Ponudba storitev in orodij ProQuest CSA za akademsko okolje (Vir: <http://www.proquest.com/markets/academic.shtml>; uporabljeno: 8.1.2008)

Priloga 10: Primer digitalnega arhiva visokošolskih del v programu Fedora

pid	cDate	title
changeme:10	2007-12-04T08:26:31.698Z	Bralne navade slovenskih gimnazijcev : magistrsko delo
changeme:100	2008-07-01T12:44:30.431Z	Ureditve višjega eksponenta na nekomutativnih kolobarjih
changeme:101	2008-07-02T07:43:02.913Z	Enter a one-line description of the object.
changeme:102	2008-07-02T07:43:38.179Z	Pravi holomorfnih diski v Steinovih mnogoterostih
changeme:103	2008-07-02T07:46:02.337Z	Pozitivni operatorji na Banachovih mrežah
changeme:104	2008-07-02T07:51:31.482Z	Homomorphisms of matrix semigroups
changeme:105	2008-07-02T07:55:31.891Z	Kombinatorika posplošenih Hanojskih stolpov
changeme:107	2008-07-02T13:20:48.766Z	Homotopski princip za subverzije s sprayem nad Steinovimi prostori
changeme:108	2008-07-02T13:25:24.691Z	Razčlemba omrežij
changeme:109	2008-07-02T13:28:28.122Z	Igralne značilnosti gibalno oviranih v tenisu na vozičku in njihov vpliv na uspešnost igranja
changeme:11	2007-12-04T08:33:12.534Z	Studij uporabnikov in organizacija referalne dejavnosti : magistrsko delo
changeme:110	2008-07-02T13:32:52.071Z	Structural approach to the crossing number of graphs
changeme:111	2008-07-03T07:33:16.044Z	Kleinovi teoremi v teoriji linearnih diferencialnih enačb
changeme:112	2008-07-03T07:37:28.266Z	Enovito razvojno okolje za sodčasno načrtovanje strojne in programske opreme
changeme:113	2008-07-03T07:41:35.172Z	Zagotavljanje različnih stopenj kakovosti storitev v omrežjih s paketnim prenosom podatkov
changeme:114	2008-07-03T07:43:55.365Z	Merjenje, modeliranje in vrednotenje kinematičnih lastnosti večprstnega prijetanja
changeme:115	2008-07-03T07:45:50.924Z	Vrednotenje kakovosti knjižničnih storitev
changeme:116	2008-07-03T07:52:44.063Z	Banachove kvadratne algebre
changeme:117	2008-07-03T08:03:58.038Z	Knjigotrska ponudba na Kranjskem od 17. do začetka 19. stoletja
changeme:118	2008-07-03T08:06:47.680Z	Spektralni invariantni podprostori omejenih operatorjev
changeme:119	2008-07-03T08:09:52.806Z	Hermitski operatorji in izometrična struktura Banachovih prostorov
changeme:12	2007-12-04T08:38:37.716Z	Metodološka osnova analize citiranosti in njena uporaba v Sloveniji = Methodological basis of citation analysis and its' use in ...
changeme:120	2008-07-03T08:12:14.824Z	Spekter in numerični zaklad elementarne realne ali kompleksne normirane algebre
changeme:121	2008-07-03T08:19:11.298Z	Enosmerna porabniška omrežja z razpršeno proizvodnjo iz obnovljivih virov
changeme:122	2008-07-03T08:22:37.644Z	Primerjava lastnosti protokolnih skladov za prenos signalizacij v klasičnih in internetnih omrežjih
changeme:123	2008-07-08T12:26:10.710Z	Primerjava lastnosti protokolnih skladov za prenos signalizacij v klasičnih in internetnih omrežjih
changeme:124	2008-07-08T12:34:07.472Z	Senzorna informacija pri ponovnem učenju hoje
changeme:125	2008-07-08T12:36:38.883Z	High-order spectra of cardiovascular signals based on wavelet transform
changeme:126	2008-07-08T12:38:44.494Z	Samodejno razvrščanje izvlečkov objav v slovenskem jeziku
changeme:127	2008-07-08T12:43:14.587Z	Senzorna informacija pri vstajanju hromih oseb
changeme:128	2008-07-08T12:45:43.444Z	Analiza kinematike ramenskega obroča pri človeku
changeme:129	2008-07-08T12:48:58.676Z	Modeliranje, simulacija in optimizacija postopka sterilizacije v industrijskem okolju
changeme:13	2007-12-04T08:44:26.663Z	Model kakovosti sistema menedžmenta zdravstvene nege : primer menedžmenta glavnih medicinskih sester zdravstvenih in s...
changeme:130	2008-07-08T12:54:55.231Z	Vpliv učinkovite rabe energije na emisije ogljikovega dioksida v Sloveniji
changeme:131	2008-07-09T05:47:49.297Z	Razvojni sistem za obdelavo video signala s programirljivimi vezji
changeme:132	2008-07-09T05:51:54.183Z	Nadzor signalizacij v telekomunikacijskih omrežjih
changeme:133	2008-07-09T05:53:41.790Z	Meritev porušitvene napetosti ravninskega lipidnega dvosloja
changeme:134	2008-07-09T05:56:25.662Z	Haptična naprava za vodenje gibanja prsta
changeme:135	2008-07-09T05:58:34.597Z	Izračun tokov v vzporedno vezanih vodnikih trifaznih kablovodov
changeme:136	2008-07-09T06:00:26.938Z	Porazdelitev električne poljske jakosti v podkožnem tumorju pred in po elektroterapiji celic
changeme:137	2008-07-09T06:39:18.659Z	Uporaba strojnega vida pri proizvodnji elektronskih števecv
changeme:138	2008-07-09T06:41:46.797Z	Odkrivanje napak v sistemih s kompleksno dinamiko: primer končne kontrole kakovosti sesalnih enot
changeme:139	2008-07-09T06:44:02.529Z	Optimizacija elektrofizije celic sesalcev v pogojih in vitro
changeme:14	2007-12-04T08:50:31.608Z	Care of the elderly between family and the state : #a #comparative analysis of Denmark, Italy and Slovenia : [magistrsko delo]
changeme:140	2008-07-09T06:46:43.385Z	Problem velikih geometrijskih razmerij pri modeliranju bioloških tkiv z metodo končnih elementov
changeme:141	2008-07-09T12:45:47.899Z	Časovno - frekvenčne predstavitve govornih signalov
changeme:142	2008-07-09T12:48:17.881Z	Kratkoročno napovedovanje časovnih vrst na primeru enosmernih napetostnih virov
changeme:143	2008-07-09T12:50:57.049Z	Lokalne metode za ugotavljanje napetostne nestabilnosti v elektroenergetskih sistemih
changeme:144	2008-07-09T12:54:13.639Z	Razvoj optimalne arhitekture merilnega dela trifaznega števca električne energije
changeme:145	2008-07-09T12:56:37.605Z	Integrirani nadzorni in krmilni mikrosistem
changeme:146	2008-07-14T08:49:35.972Z	Obratovanje statičnega kompenzatorja v nesimetričnih razmerah
changeme:147	2008-07-14T08:55:54.001Z	Analytic discs with boundaries in a generating CR-manifold
changeme:148	2008-07-14T11:40:59.234Z	Minimizacija nihanja vrtilnega momenta sinhronskega motorja s trajnimi magneti
changeme:149	2008-07-14T11:49:09.887Z	Haptični vmesnik, zasnovan na RTLinux operacijskem sistemu

More Results...

Priloga 11: Zbirka Visokošolska dela na dLib.si

dLib.si - Digitalna knjižnica Slovenije - Microsoft Internet Explorer

File Edit View Favorites Tools Help

Back Forward Stop Home Search Favorites

Links Customize Links Free Hotmail Windows Windows Marketplace Windows Media

Address <http://www.dlib.si/vsebina.asp?id=zbirke> Go

CLANKI
Časniki in časopisi predstavljajo izvrsten vir za preučevanje naše preteklosti, saj se v njih zrcalijo domači in svetovni dogodki ter kulturni, politični in družbeni utrip časa. Njihova vrednost se s časovno distanco in dostopnostjo prek spleta le še povečuje, zato smo na portalu dLib.si za vas pripravili posebno zbirko člankov iz starejših slovenskih tiskov. Iskanje znotraj zbirke je možno po celotnem besedilu kakor tudi po bibliografskih podatkih. Izbirate lahko med članki iz naslednjih starejših časopisov:

- [Dom in svet](#) (1888-1944),
- [Kmetijske in rokodelske novice](#) (1843-1902),
- [Kronika slovenskih mest](#) (1934-1940), gradivo prispevala [Knjižnica Otona Župančiča, Ljubljana](#),
- [Ljubljanski zvon](#) (1881-1941),
- [Loški razgledi](#) (1954-2003), gradivo prispevala [Knjižnica Ivana Tavčarja Škofja Loka](#) in [Muzejsko društvo Škofja Loka](#),
- [Nova muzika](#) (1928-1929),
- [Novi akordi](#) (1901-1914),
- [Slovenski gospodar](#) (1867-1941),
- [Sodobnost](#) (1963-2006),
- [Štajerc](#) (1900-1918), gradivo prispevala [Knjižnica Ivana Potrča, Ptuj](#),
- [Učiteljski tovariš](#) (1861-1941)

FOTOGRAFIJE
Številnih ljudi, ki so ustvarjali zgodovino in oboževali našo kulturno dediščino, ni več med nami. Še vedno pa živijo v svojih delih ter na fotografijah, razglednicah in risbah, ki so jih za nas ujeti njihovi sodobniki. Vas je zamikalo, da bi videli pesnico Lili Novy? Ali kako je videl kiparja Lojza Dolinarja karikaturist Hinko Smrekar? Na portalu dLib.si si lahko pogledate prek [10.000 fotografij](#) in risb, ki so delo priznanih slovenskih fotografov in likovnih umetnikov, iščete pa jih lahko s pomočjo bibliografskih podatkov.

KILJIGE
[Knjige](#) niso le kup sešitih tiskanih listov, med njihove platnice je ujet dragocen narodov spomin. Prav tega želimo s prenosom v digitalno obliko trajno ohraniti in omogočiti uporabo najširšemu krogu bralcev. Naš cilj je zaobjeti kar največ slovenske knjižne dediščine, začenjamo z deli, ki so že izven avtorske pravne zaščite.

NOTNO GRADIVO
Note so kot črke za tiste, ki jih znajo brati in ko postanejo zvok, oživi tudi čas, v katerem so nastale. Z notami zapisane sadove slovenske ustvarjalnosti ponujamo na portalu Digitalne knjižnice v zbirki [Notno gradivo](#). Tu najdete številne instrumentalne in vokalne skladbe iz pomembnih glasbenih revij, kot sta [Novi akordi](#) in [Nova muzika](#), ter bogato zakladnico še neobjavljenih skladb iz arhiva uredništva [Novih akordov](#).

PLAKATI
Plakati so mediji množične komunikacije in ogledalo družbe, prostora in časa, v katerem nastajajo. Z njimi sledimo razvoju slovenskega oblikovanja, prikazujejo nam politično zgodovino, družabno življenje in gospodarski razvoj. Na portalu dLib.si jih najdete pod skupnim imenovalcem [plakati](#), poiščete pa jih lahko tudi glede na tematiko, avtorja ali leto nastanka. Zajemajo obdobje od druge polovice 19. stoletja pa do leta 1992, njihovi avtorji pa so znani slovenski oblikovalci in likovni umetniki.

VISOKOŠOLSKA DELA
Rezultati znanstveno-raziskovalne dejavnosti slovenskih univerz nedvomno sodijo v slovensko kulturno dediščino, zato smo na portal dLib.si dodali novo zbirko [Visokošolska dela](#), ki nastaja v okviru projekta [DIZZIS](#) – Razvoj digitalne zbirke znanstveno-raziskovalnih in strokovnih publikacij. Cilj izgradnje digitalne zbirke je zagotavljanje dostopa do celotnih besedil magistrskih in doktorskih del slovenskih univerz z ene lokacije. V okviru projekta DIZZIS gre za vzpostavitev in razvoj testne digitalne zbirke, ki nastaja v sodelovanju z Univerzo v Ljubljani. Avtorji visokošolskih del so vabljeni k sodelovanju v projektu!

ZEMLJEVIDI
Od kar ta svet stoji, so ga ljudje raziskovali in beležili svoja opažanja. Med pripomočke za poznavanje sveta okoli nas sodijo tudi [zemljevidi](#), zato smo na portal dLib.si postavili izbor starih zemljevidov slovenskega etničnega prostora in načrte današnje prestolnice, ki prikazujejo njen razvoj v stoletnem obdobju med 1820 in 1920. Jedro zbirke predstavljajo zemljevidi zgodovinsko osrednje dežele - vojvodine Kranjske vse od prvih prikazov v Kozmografiji Sebastiana Münstra iz leta 1548 do znanega Zemljevida slovenskih dežel in pokrajin Petra Kozlerja.

ZVOČNI ZAPISI
Glasba je spomin, spomini pa so dragoceni in zato smo za vas na portalu Digitalne knjižnice Slovenije ohranili [posnetke pevskih solistov in ansamblrov](#) iz začetka 20. stoletja do 2. svetovne vojne. Umetnike oziroma njihova izvedena dela lahko iščete po bibliografskih podatkih.

© NUK 2005-2007. Vse pravice pridržane. [pogoji uporabe](#) | [moje mnenje](#) T. Musek | M. Kragec

start 3 Internet Explorer Re: Digitalizacija knjig... Removable Disk (F:) Skupno poročilo 2007... Priloga poročilo - Mic... Internet SL 9:56

Priloga 12: Izpis rezultatov zbirke Visokošolska dela na dLib.si

razstave | zbirke | partnerji | portal | novice | kontakti | pomoč | english

Rezultati zbirke: Visokošolska dela

Razvrsti po: [avtorju](#) [naslovu](#) [letu izida](#)

število zadetkov po zbirkah: **193 Visokošolska dela**

zadnja iskanja: [visokošolska dela](#)

[Popravi iskanje](#)
[Novo iskanje](#)

- Model bibliotečno informacijskega sistema ljubljanskega sveučilišta**
Ambrožič, Melita (avtor) / *Visokošolska dela*, 1992
[pdf dokument](#) (29 MB) / [predogled v html](#) (2554 kB)
Gradivo prispevali: Univerza v Zagrebu, Filozofska fakulteta
- Utrdjanje uspešnosti poslovanja visokošolskih knjižnic (od kvantitativnih do kvalitativnih po...)**
Ambrožič, Melita (avtor) / *Visokošolska dela*, 1999
[pdf dokument](#) (56 MB) / [predogled v html](#) (3399 kB)
Gradivo prispevali: Univerza v Zagrebu, Filozofska fakulteta
- Energijske funkcije elektroenergetskih sistemov z napravami za krmiljenje pretokov moči**
Ažbe, Valentin (avtor) / *Visokošolska dela*, 2005
[pdf dokument](#) (1770 kB)
Gradivo prispevali: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za elektrotehniko
- Enosmerna porabniška omrežja z razpršeno proizvodnjo iz obnovljivih virov**
Ažbe, Valentin (avtor) / *Visokošolska dela*, 2003
[pdf dokument](#) (1805 kB)
Gradivo prispevali: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za elektrotehniko
- Acquisition and retention policies among national libraries: The British Library and Bibliothèque...**
Balažic, Dare (avtor) / *Visokošolska dela*, 1993
[pdf dokument](#) (15 MB) / [predogled v html](#) (537 kB)
Gradivo prispevali: University of Sheffield
- Vrednotenje elektrarn v pogojih trga električne energije**
Bandelj, Boštjan (avtor) / *Visokošolska dela*, 2008
[pdf dokument](#) (17 MB)
Gradivo prispevali: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za elektrotehniko
- Ekologija fotosinteze pri bodiki (Ilex aquifolium L.)**
Batič, Franc (avtor) / *Visokošolska dela*, 1984
[pdf dokument](#) (4523 kB)
Gradivo prispevali: Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta
- Study of structural and electronic properties of thin metallic and organic films**
Bavdek, Gregor (avtor) / *Visokošolska dela*, 2006
[pdf dokument](#) (5027 kB) / [predogled v html](#) (1734 kB)
Gradivo prispevali: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za matematiko in fiziko
- Kvazistacionarni model prebojne poti v homogenem dielektriku**
Berkopec, Aleš (avtor) / *Visokošolska dela*, 2006
[pdf dokument](#) (7501 kB) / [predogled v html](#) (449 kB)
Gradivo prispevali: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za elektrotehniko
- Razvoj optimalne arhitekture merilnega dela trifaznega števca električne energije**
Bizjak, Uroš (avtor) / *Visokošolska dela*, 2006
[pdf dokument](#) (28 MB)
Gradivo prispevali: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za elektrotehniko

Rezultati zbirke: *Visokošolska dela*

Razvrsti po: [avtorju](#) [naslovu](#) [letu izida](#)

število zadetkov po zbirkah: [193](#)

1. [Model bibliotečno informacijskog sustava ljubljanskega sveučilišta](#)

Ambrožič, Melita (avtor) / *Visokošolska dela*, 1992

[pdf dokument](#) (29 MB) / [predogled v html](#) (2554 kB)

Gradivo prispevali: Univerza v Zagrebu, Filozofska fakulteta

193 *Visokošolska dela*

[zadnja iskanja: visokošolska dela](#)

2. [Utvrdjanje uspešnosti poslovanja visokošolskih knjižnica \(od kvantitativnih do kvalitativnih po...](#)

Ambrožič, Melita (avtor) / *Visokošolska dela*, 1999

[pdf dokument](#) (56 MB) / [predogled v html](#) (3399 kB)

Gradivo prispevali: Univerza v Zagrebu, Filozofska fakulteta

[Popravi iskanje](#)
[Novo iskanje](#)

3. [Energijske funkcije elektroenergetskih sistemov z napravami za krmiljenje pretokov moči](#)

Ažbe, Valentin (avtor) / *Visokošolska dela*, 2005

[pdf dokument](#) (1770 kB)

Gradivo prispevali: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za elektrotehniko

NASLOV: Energijske funkcije elektroenergetskih sistemov z napravami za krmiljenje pretokov moči

PRISPEVALI: [Ažbe, Valentin](#) (avtor), [Mihalič, Raško](#) (mentor)

VSEBINA: elektroenergetski sistemi, pretoki moči, krmiljenje, nparave
[FACTS](#)

OPIS: doktorska disertacija

ZALOŽNIK: V. Ažbe, Ljubljana

DATUM IZDAJE: 2005

VRSTA GRADIVA: [tekstovno gradivo - monografska publikacija](#)

VIR: [Visokošolska dela](#)

PRAVICE: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za elektrotehniko

FORMAT: 187 strani

JEZIK: slv

URN: URN:NBN:SI:doc-9XK45NDG

4. [Enosmerna porabniška omrežja z razpršeno proizvodnjo iz obnovljivih virov](#)

Ažbe, Valentin (avtor) / *Visokošolska dela*, 2003

[pdf dokument](#) (1805 kB)

Gradivo prispevali: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za elektrotehniko

Priloga 13: Vstopna točka na portal SVAROG z domače spletne strani NUK

NUK, Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana - Mozilla Firefox

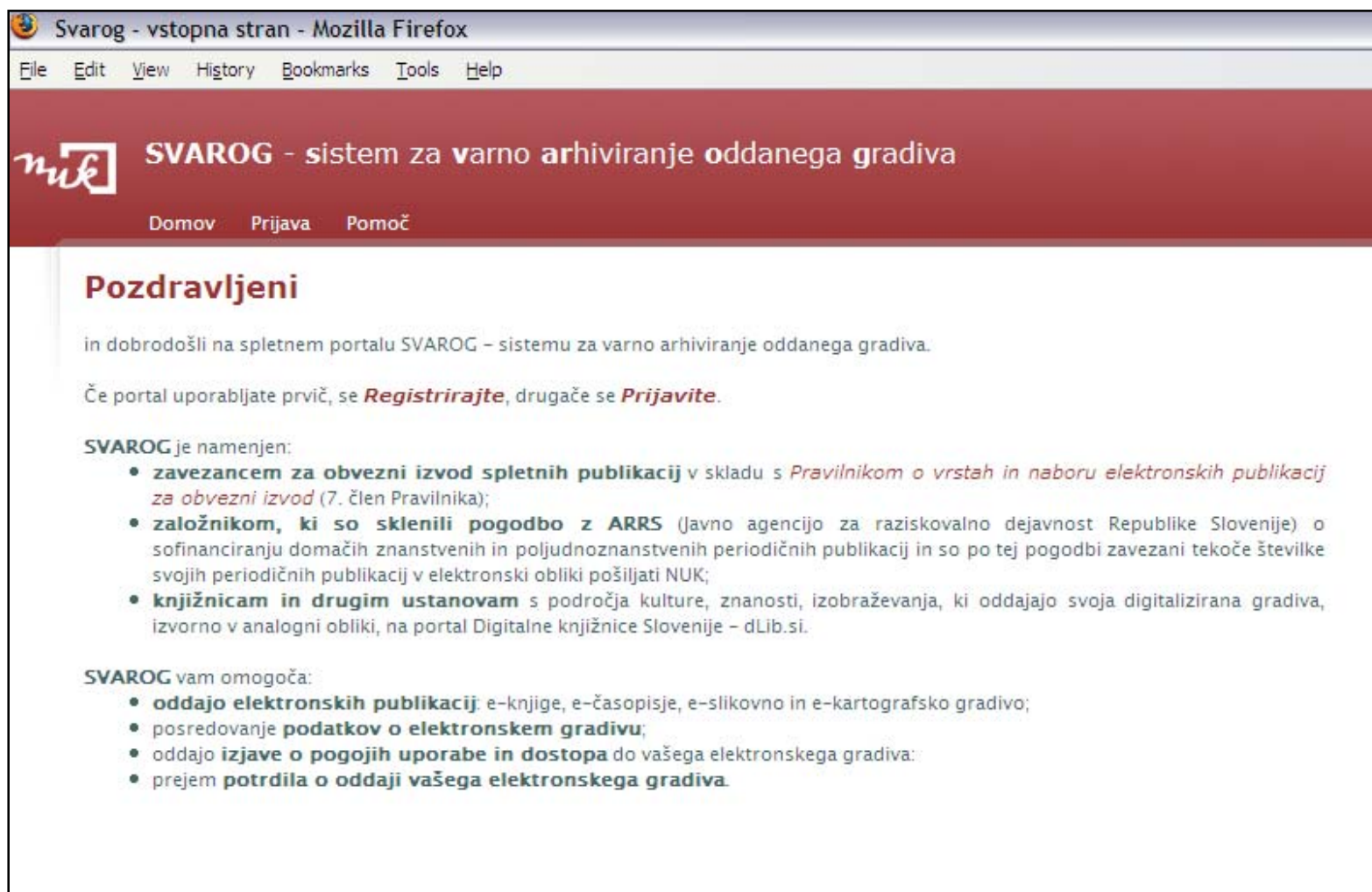
File Edit View History Bookmarks Tools Help

NUK NARODNA IN UNIVERZITETNA KNJIŽNICA

kazalo | english | kontakti iskanje po straneh kaj je rss? RSS

NUK	UPORABNIKI	ZALOŽNIKI	KNJIŽNICARJI	POKROVITELJI	AKTUALNO
 <p>» digitalna knjižnica</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Katalogi NUK ▶ Slovenska bibliografija ▶ Mrežnik - kažipot po informacijskih virih ▶ dLib.si - Digitalna knjižnica Slovenije ▶ Medknjižnična izposoja ▶ Brižinski spomeniki ▶ Evropska knjižnica - The European Library ▶ Vprašajte nas ▶ Vprašajte knjižničarja v Cobiss.si 		 <p>» zadnje novice</p> <p>Naročnine na znanstvene in strokovne revije so se v zadnjih petih letih dvignile za povprečno 30 odstotkov. Do kod se bodo še povzpele in kaj vse bi lahko kupili za ceno ene strokovne revije? Knjižnica Univerze Cornell je pripravila spletno razstavo Sticker Shock 2 o tej tematiki. Za letno naročnino (enega naslova!) že sedaj lahko kupite čisto novo Hondo Civic Couple ali pa zgradite manjšo hišo s sončnim ogrevanjem... Oglejte si razstavo, avtorji zagotavljajo, da vas bodo dejstva SHOCKirala! ▶▶▶</p>		 <p>Narodna in univerzitetna knjižnica Turjaška 1 p.p. 259 1000 Ljubljana</p> <p>T: (01) 2001 188 </p> <p>F: (01) 2001 110 </p> <p>E: Vprašajte nas</p> <p>▶ Važnejše telefonske številke</p> <p>▶ Kje nas najdete?</p>	
<p>» ne prezrite</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Statistične meritve o delu slovenskih knjižnic ▶ Vaš predlog za nakup gradiva ▶ Knjige v tisku - april 2008 ▶ Nove knjige v NUK - april 2008 <p>Uredniki in upravljalci spletnih mest - namestite mini iskalnik dLib.si</p> <p>Portal SVAROG - sistem za varno arhiviranje oddanega gradiva, uspešno začel z delovanjem ▶▶▶</p>		<p>PODPISAN DOGOVOR O SODELOVANJU MED ZAVODOM RS ZA ŠOLSTVO IN NUK</p> <p>Podpisali smo dogovor o sodelovanju z Zavodom RS za šolstvo, katerega namen je izobraževanje šolskih knjižničarjev za učinkovito uporabo in promocijo portala dLib.si v šolskih knjižnicah. ▶▶▶</p> <p>Nova številka Knjižničarskih novic med drugim prinaša: manifest Knjižničarja 2.0, Google generacija : mit ali realnost, izkušnje z digitalizacijo gradiv v Knjižnici Mirana Jarca Novo mesto, poročila s posvetovanj: Slovenske knjižnice : Knjižnica 2.0 , Open repositories 2008, Bobcatsss 2008.. ▶▶▶</p> <p>V sodelovanju z European Library vas vabimo na virtualni sprehod po NUK ▶▶▶</p> <p>EOD – e-knjige po naročilu</p> <p>Naročite digitalne kopije knjig iz naših zbirk. Nudimo vam monografske publikacije,</p>		 	

Priloga 14: Vstopna stran portala SVAROG

The screenshot shows the homepage of the SVAROG portal. The browser title is "Svarog - vstopna stran - Mozilla Firefox". The menu bar includes "File", "Edit", "View", "History", "Bookmarks", "Tools", and "Help". The main header features the NUK logo and the text "SVAROG - sistem za varno arhiviranje oddanega gradiva". Below the header are navigation links for "Domov", "Prijava", and "Pomoč". The main content area starts with a "Pozdravljeni" (Welcome) heading, followed by a welcome message and instructions on registration and login. It then lists the portal's purpose and the types of institutions it serves, along with the services it provides.

Svarog - vstopna stran - Mozilla Firefox

File Edit View History Bookmarks Tools Help

 SVAROG - sistem za varno arhiviranje oddanega gradiva

Domov Prijava Pomoč

Pozdravljeni

in dobrodošli na spletnem portalu SVAROG – sistemu za varno arhiviranje oddanega gradiva.

Če portal uporabljate prvič, se **Registrirajte**, drugače se **Prijavite**.

SVAROG je namenjen:

- **zavezancem za obvezni izvod spletnih publikacij** v skladu s *Pravilnikom o vrstah in naboru elektronskih publikacij za obvezni izvod* (7. člen Pravilnika);
- **založnikom, ki so sklenili pogodbo z ARRS** (Javno agencijo za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije) o sofinanciranju domačih znanstvenih in poljudnoznanstvenih periodičnih publikacij in so po tej pogodbi zavezani tekoče številke svojih periodičnih publikacij v elektronski obliki pošiljati NUK;
- **knjižnicam in drugim ustanovam** s področja kulture, znanosti, izobraževanja, ki oddajajo svoja digitalizirana gradiva, izvorno v analogni obliki, na portal Digitalne knjižnice Slovenije – dLib.si.

SVAROG vam omogoča:

- **oddajo elektronskih publikacij**: e–knjige, e–časopisje, e–slikovno in e–kartografsko gradivo;
- posredovanje **podatkov o elektronskem gradivu**;
- oddajo **izjave o pogojih uporabe in dostopa** do vašega elektronskega gradiva;
- prejem **potrdila o oddaji vašega elektronskega gradiva**.

Priloga 15: Oddajanje publikacij v sistem SVAROG

SVAROG - Publikacije - Mozilla Firefox

File Edit View History Bookmarks Tools Help

nuk SVAROG - sistem za varno arhiviranje oddanega gradiva

Domov Publikacije Sporočila Pomoč Odjava

Publikacije " ZALOŽNIK "

Naslov publikacije: <izberite publikacijo>

Oddaj Nova Izbriši

Navodila

Za publikacijo, ki jo prvič oddajate, naredite zapis (gumb **NOVA**), v drugem koraku zraven priprnite dokument (gumb **ODDAJ**). V primeru, da oddajate novo številko ali novo izdajo publikacije, ki ste jo pod tem naslovom že oddajali, jo poiščite s pomočjo spustnega seznama v okencu **Naslov publikacije**.

Priloga 16: Oddajanje serijskih publikacij v sistem SVAROG

The screenshot shows a web browser window with the title "SVAROG - Publikacije - Mozilla Firefox". The browser's menu bar includes "File", "Edit", "View", "History", "Bookmarks", "Tools", and "Help". The website's header features the "nuke" logo and the text "SVAROG - sistem za varno arhiviranje oddanega gradiva". A navigation menu contains "Domov", "Publikacije", "Sporočila", "Pomoč", and "Odjava".

The main content area is titled "Publikacije " ZALOŽNIK "" and contains a form for submitting a publication. The form includes a dropdown menu for "Naslov publikacije:" with "Publikacija" selected. Below this are three buttons: "Oddaj", "Nova", and "Izbriši".

The section "Oddajanje serijske publikacije" contains radio buttons for "Pogoji dostopa do publikacije:". The "Dovolim javni in prosti dostop" option is selected. Below this is a paragraph explaining that "javni in prosti dostop pomenita" (public and open access means) that the electronic publication is freely available to anyone, and that reproduction and use for commercial purposes are prohibited.

Another paragraph states that the author's copyright can limit access to the electronic publication, but that the national depositary organization (in accordance with Article 7, paragraph 3 and Article 18, paragraph 3 of the Copyright Act of 2006) is required to ensure the use of such publications for study and research purposes.

The form includes input fields for "Leto izida:", "Letnik:", and "Številka:", followed by a larger text area for "Opombe:". At the bottom, there are two buttons: "Naprej" and "Prekliči".

Priloga 17: Oddajanje monografskih publikacij v sistem SVAROG

SVAROG - sistem za varno arhiviranje oddanega gradiva

[Domov](#) [Publikacije](#) [Sporočila](#) [Pomoč](#) [Odjava](#)

Publikacije " ZALOŽNIK "

Naslov publikacije: ▼

Oddajanje monografske publikacije

Pogoji dostopa do publikacije: Dovolim javni in prosti dostop
 Ne dovolim javnega in prostega dostopa

Javni in prosti dostop pomenita, da je elektronska publikacija brezplačno dostopna od koderkoli in kadarkoli, pri čemer je dovoljena lastna uporaba v študijske in raziskovalne namene. Reproduciranje in uporaba v komercialne namene sta prepovedana.

Imetnik avtorske pravice lahko omeji dostop do svoje elektronske publikacije, tako da **ne dovoli javnega in prostega dostopa**, vendar pa je nacionalna depozitarna organizacija (v skladu s 3. odstavkom 7. člena in 3. odstavkom 18. člena Zakona o obveznem izvodu publikacij, UL RS, št. 69/2006) dolžna zagotoviti uporabo take publikacije za študijske in raziskovalne namene.

Izdaja: ▼

Leto izida:

Opombe:

Priloga 18: Portal Digitalne knjižnice Slovenije z nameščenimi aplikacijami Web 2.0

The screenshot shows the dLib.si website in a Windows Internet Explorer browser window. The address bar shows the URL <http://www.dlib.si/>. The website header features the dLib.si logo and navigation links: razstave | zbirke | partnerji | portal | novice | kontakti | pomoč | english.

The main content area is divided into several sections:

- Enostavno iskanje:** A search bar with an "išči" button. Below it are radio buttons for "po bibliografskih podatkih" (selected) and "po celotnem besedilu". A "Napredno iskanje" link and "Omejitev zadetkov" are also present.
- Novice:** A list of recent news items with dates and titles, such as "26.9.2008 Socijalna pedagogika – mlada, a ugledna revija tudi na našem portalu".
- Portal SVAROG** – sistem za varno arhiviranje oddanega gradiva, uspešno začel z delovanjem.
- Spletni namig:** Lastniki in upravitelji spletnih mest, dodajte mini iskalnik dLib.si na vašo spletno stran!
- EOD - e-knjige po naročilu:** Naročite digitalne kopije knjig iz naših zbir. Nudimo vam monografske publikacije, natisnjene med letoma 1501 in 1945.

On the right side of the page:

- dLib.si eIlovice v vaš e-poštni nabiralnik:** Buttons for "Naroči" and "Odjavi".
- Tedenska anketa:** A poll asking "dLib oglas bi vas najhitreje pritegnil kot:" with options: graft, oglas v časopisu, napis na balonu nad mestom, predfilm v kinu, and radijski oglas. Buttons for "oddaj (ž)" and "oddaj (m)".
- Tuja znanstvena in strokovna literatura na Mrežniku.**
- kaj je rss?** RSS icon.
- dblog** "Berite in komentirajte..."
- Mnenja:** A quote: "Vesela sem, da imamo v Sloveniji spletni portal z dostopom do digitaliziranih slovenskih pisnih zakladov, v katerega lahko e-vebine vključujejo tudi različni zunanji partnerji. Če bomo združili moči in v dLib kot v mozaik sestavljali delčke slovenske pisne kulturne dediščine ter znanje sedanjih generacij, bomo dobili bogato digitalno zbirko, ki bo znatno prispevala k prepoznavnosti slovenske kulture v svetu in na katero bomo lahko upravičeno ponosni."
- Milena Doberšek, Knjižnica Ivana Potrča Ptuj**
- Nagrade:** Netko 2007, kategorija Mediji in informativni portali. A badge for "BRONASTO PRIZNANJE".

At the bottom of the page, there is a footer with copyright information: © NUK 2005-2007, Vse pravice pridržane. pogoji uporabe | moje mnenje T. Musek | M. Kragej. The browser status bar shows "Internet" and "100%".